

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Η. ΤΣΙΛΙΒΙΔΗΣ

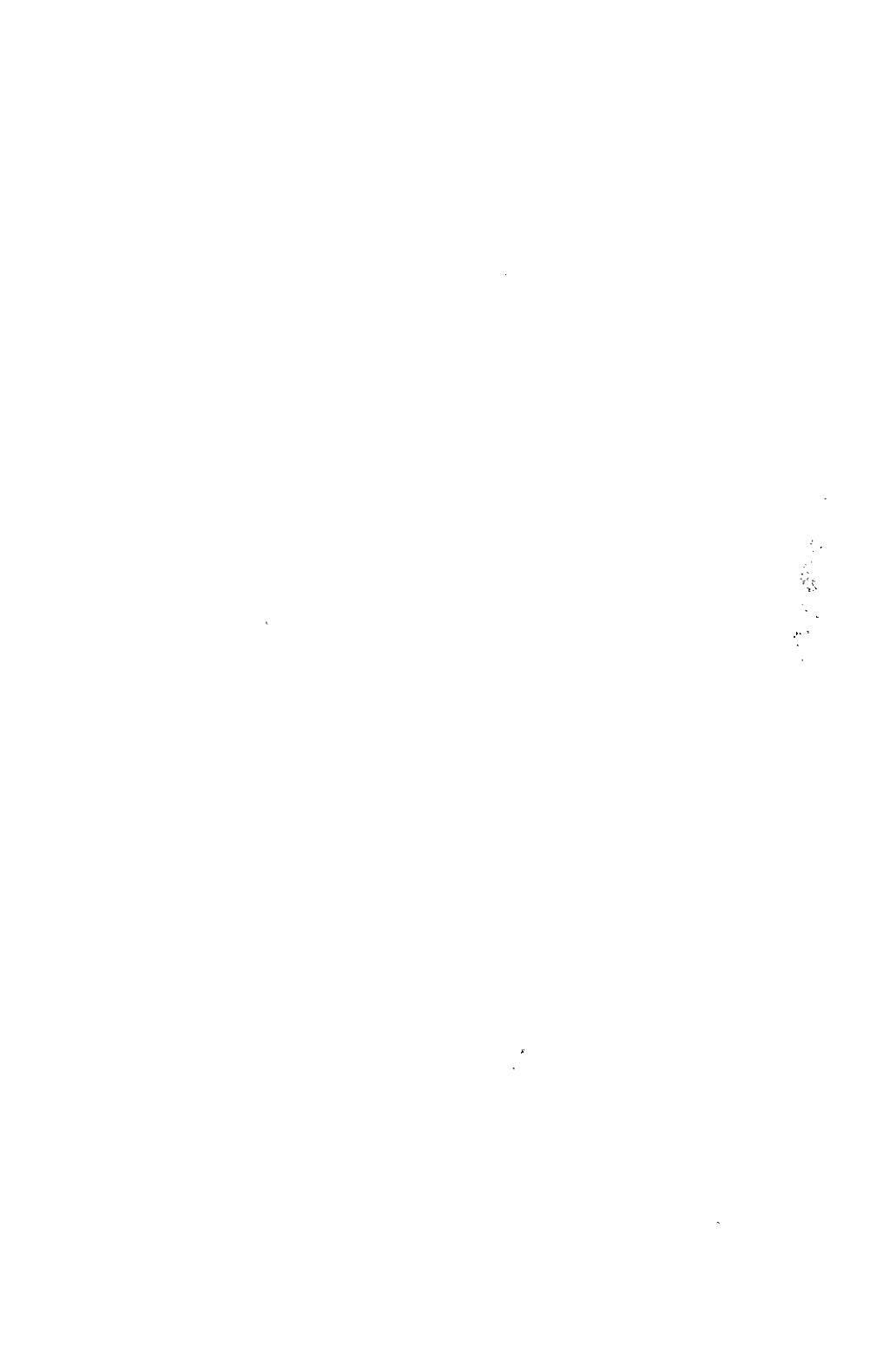
ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΟ
ΜΕ ΤΟ ΦΑΚΟ ΤΟΥ ΟΔΟΝΤΙΑΤΡΟΥ

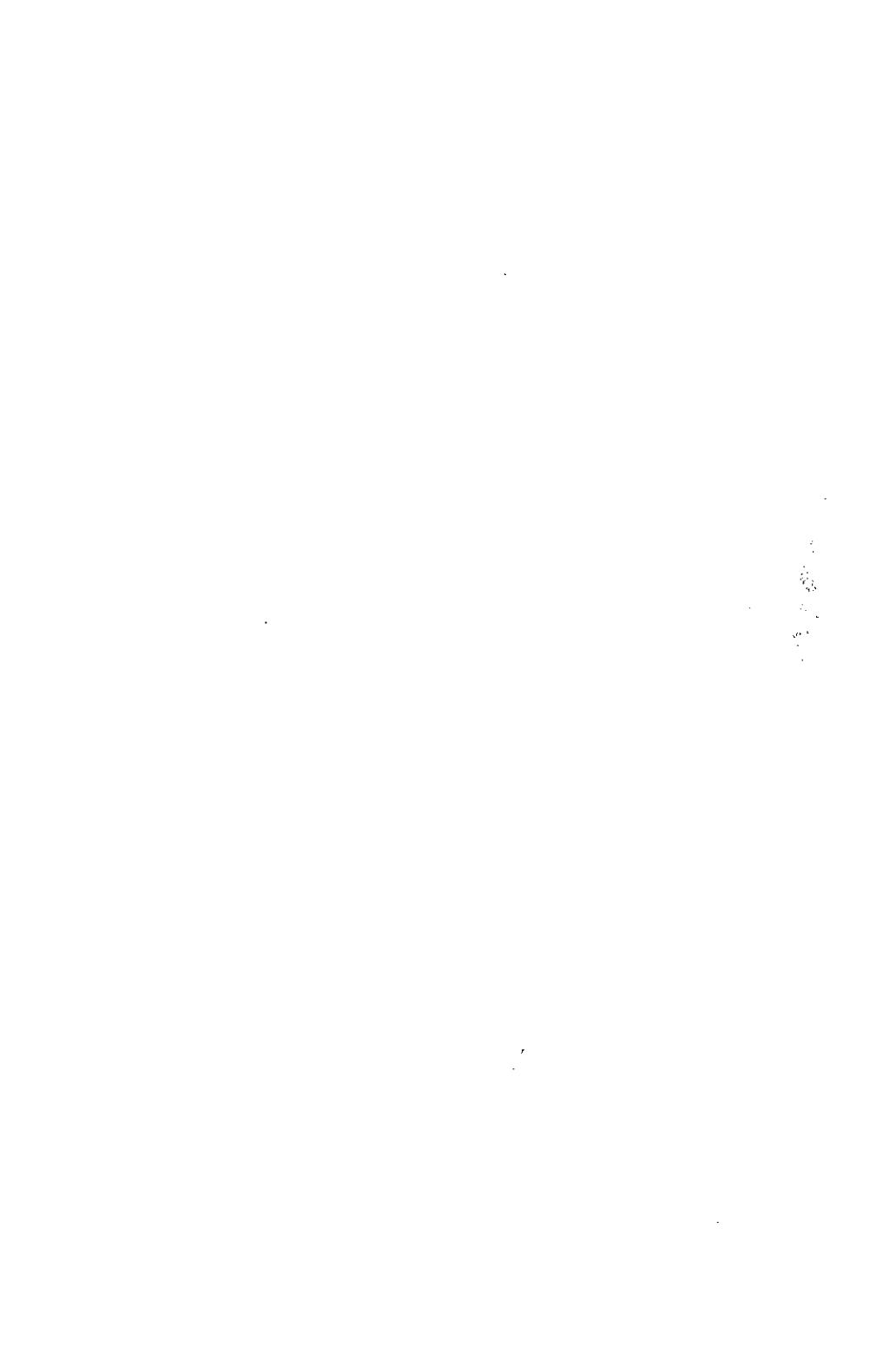

ΕΚΔΟΣΗ
ΟΔΟΝΤΙΑΤΡΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ

ΒΟΛΟΣ 2000

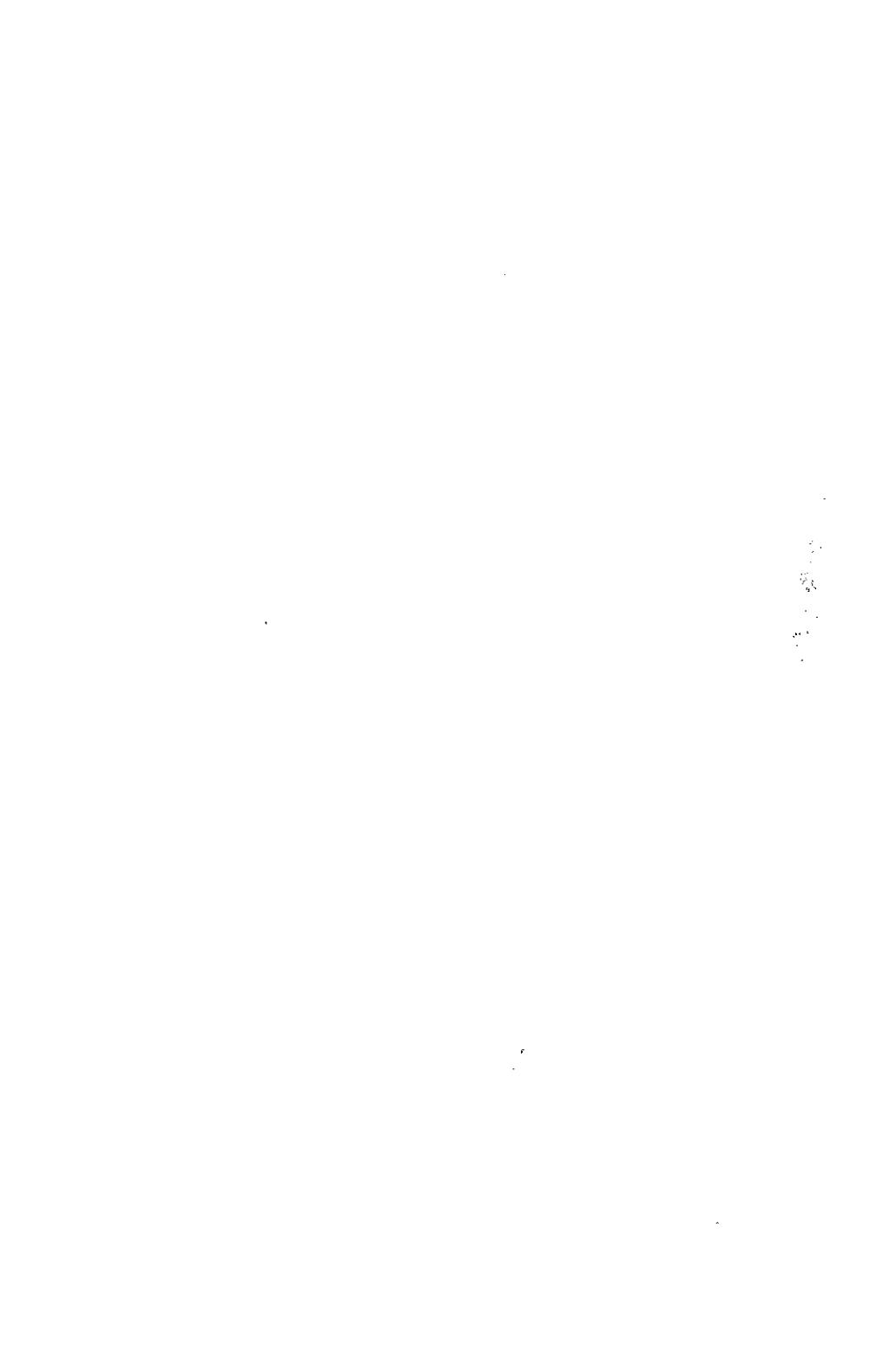

© Copyright: Δημήτριος Η. Τσιλιβίδης
Ροζού 136 Βόλος 38333
Τηλ.: (0421) 44897, 25973
Οδοντιατρικός Σύλλογος Μαγνησίας
Εενοφώντος 1
Τηλ.& Fax: (0421) - 27521 Βόλος

ISBN 960-86739-0-9

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΗΛ. ΤΣΙΛΙΒΙΔΗΣ

ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ ΟΔΟΠΟΡΙΚΟ
ΜΕ ΤΟ ΦΑΚΟ ΤΟΥ ΟΔΟΝΤΙΑΤΡΟΥ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΗΛ. ΤΣΙΛΙΒΙΔΗΣ

ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ ΟΔΟΠΟΡΙΚΟ
ΜΕ ΤΟ ΦΑΚΟ ΤΟΥ ΟΔΟΝΤΙΑΤΡΟΥ

ΕΚΔΟΣΗ
ΟΔΟΝΤΙΑΤΡΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ

ΒΟΛΟΣ 2000

ΑΝΤΙ ΠΡΟΛΟΓΟΥ

Οι αφετηριακοί πυρήνες, η πορεία, η εξέλιξη και η συμβολή της Οδοντιατρικής Επιστήμης στη ζωή των κοινωνιών μέσα στο χρόνο, και η ιστορική αναφορά στην ανάπτυξη και εξέλιξη του συγκεκριμένου χώρου με τον οποίο συμπλοκεύεται λειτουργικά, ήταν ο βασικός σκοπός της εργασίας αυτής.

Έτοι αποφευχθήκε η αποστεομένη και ξύλινη παράθεση διαχειριστικού χαρακτήρα καταγραφών, οι οποίες εκτός από κουραστικές είναι συνήθως ιστορικά ελλειπείς.

Πρόθεσή μας ήταν να δώσουμε τη δυνατότητα και στους άλλους, τους εκτός των τειχών να γνωρίσουν, παρά τη γνωστή απαρέσκειά τους προς την Οδοντιατρική έδρα, την πορεία μιας επιστήμης μέσα από τη ζωή της Μαγνησί-

ας τα τελευταία εκατό χρόνια.

Να διασώσουμε με ιστορική αναδρομή τις προσπάθειες, τους αγώνες αλλά και τα ονόματα των πρωτοπόρων του κλάδου μας και παράλληλα να καταγράψουμε τη σύγχρονη πραγματικότητα την οποία διαμορφώνουν οι οδοντίατροι του 2000. M.X.

Προτιμήσαμε να αναφερθούν ξεχωριστά και με κάποιες λεπτομέρειες, που έχουν να κάνουν περισσότερο με τον κοινωνικό περίγυρο, οι οδοντίατροι που διακόνησαν το χώρο τους και έφυγαν, ώστε να διατηρηθεί αναμμένο το καντήλι της μνήμης τους.

Να σταθούμε δίπλα σ' εκείνους που βλέπουν πίσω τους με λύπη να μακραίνει η σειρά των σβησμένων κεριών.

Οι μαχόμενοι Οδοντίατροι αναφέρθηκαν μόνο ονομαστικά γιατί κανείς δεν επιτρέπεται να παρασημοφορείται ή να αγνοείται ποτίν τελειώσει η μάχη.

Η πρωτοβουλία του Δ. Συμβουλίου να εκδώσει την ιστορία του Συλλόγου κρίθηκε από το σύνολο των συναδέλφων μας όχι μόνο σωστή, αλλά και πρωτοποριακή. Από ότι γνωρίζουμε κανείς άλλος Επιστημονικός Σύλλογος του Νομού μας δεν έχει κάνει κάτι παρόμοιο, ενώ πολύτιμα στοιχεία και μαρτυρίες χάνονται μαζί με τους ανθρώπους.

Το Δ.Σ. του Οδοντιατρικού Συλλόγου N.Μαγνησίας εκφράζει τις πιο θερμές ευχαριστίες και την άπειρη εκτίμηση του στον κ. Δημήτριο Τσιλιβίδη, συνταξιούχο οδο-

ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΟ
ΜΕ ΤΟ ΦΑΚΟ ΤΟΥ ΟΔΟΝΤΙΑΤΡΟΥ

ντίατρο και διδάκτορα της Θεολογίας, ο οποίος ανέλαβε και έφερε εις πέρας αφιλοκερδώς το δυσχερέστατο έργο, εξαιτίας της έλλειψης ή απώλειας στοιχείων, της συγγραφής της εργασίας αυτής και την επιμέλεια της έκδοσης.

Βόλος 2000

TO Δ.Σ.

*Παπαγεωγίου Δημήτριος, Πρόεδρος
Δασκαλόπουλος Ζαφείριος, Αντιπρόεδρος
Τσιλβίδου Ήλια, Γεν. Γραμματέας
Κλάρα Αικατ., Ταμίας*

*Μέλη
Γαϊτανίδου Ελισάβετ,
Δεπούντη Αικατερ.,
Φκιαράς Αριστ.*

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

Μαγνήτων έρχος οδόντων

Ηανίχνευση της ανθρώπινης ζωής στη Μαγνησία ξεκινάει από πλούσιες μυθολογικές αναφορές.

Προϊστορικοί οικισμοί ερευνήθηκαν, όπως αυτός του Σέσκλου, που πρωτοκατοικήθηκε από τα μέσα της 7ης χιλιετίας, ως και του Διμηνίου, που ακολούθησε.

Οι νεολιθικοί οικισμοί συνέχισαν την παρουσία τους και την εποχή του χαλκού, την οποία ακολουθεί η Μυκηναϊκή περίοδος με σπουδαιότατα ευρήματα στην περιοχή του Διμηνίου, την γύρω από το κάστρο του Βόλου έκταση, ενώ παράλληλα μνημεία της Μυκηναϊκής άνθισης αποκαλύφθηκαν στις Φθιώτιδες Θήβες, στην Ιωλκό, στις Φερές.

Το 500 π.χ. ακμάζουν οι «Παγασές» πόλη περιτειχισμένη που τοποθετείται στην σημερινή θέση «Σωρός» γύρω από τον ομώνυμο λόφο, όπου υπήρχε η αρχαιότερη πόλη «Αμφα-

νές».

Το 353 π.χ. η Μαγνησία περιέρχεται στο Φίλιππο της Μακεδονίας και το 293 π.χ. ο Μακεδόνας στρατηγός Δημήτριος ο Πολιορκητής (337-283 π.χ.) ιδρύει τη Δημητριάδα και την περιτοιχίζει ενώνοντάς την με την πόλη των Παγασών. Έτσι η νέα πόλη εκτείνεται από το λόφο «Σωρός» μέχρι την περιοχή «Πευκάκια» η οποία αποτέλεσε αξιόλογη ναυτική βάση των Μακεδόνων βασιλιάδων.

Το 197 π.χ. περνάει στη Ρωμαϊκή κατοχή απομεινάρια της οποίας είναι τα λεγόμενα «Δόντια» τα οποία δεν είναι τίποτα άλλο παρά κολώνες λιθόκτιστες που στήριζαν υδραγωγείο το οποίο έφερνε νερό στη Δημητριάδα από την περιοχή του σημερινού Άνω Βόλου.

Η πόλη εξακολουθεί να υπάρχει, παρά τις αναπόφευκτες περιπέτειες όλη την περίοδο της βυζαντινής άνθισης και προοδευτικά παρακμάζουσα, για πολλούς λόγους, εξαφανίζεται το 15ο-16ο αιώνα και κατ' άλλους πολύ νωρίτερα.

Η Οδοντοθεραπευτική στα αρχαία χρόνια ακολούθησε και στη Μαγνησία εκείνη των άλλων λαών της λεκάνης της Μεσογείου. Είναι βέβαιο ότι και στην αρχαία Ελλάδα εφάρμοζαν χρυσές ταινίες - είδος υποτυπώδους νάρθηκα - για τη συγκράτηση των εύσειστων δοντιών, μέθοδο που οι αρχαιολόγοι διαπίστωσαν στην Αίγυπτο του 2400 π.χ. Η οδοντική νόσος με τη μορφή της τερηδόνας αποκάλυψε στις Αιγυπτιακές μούμιες ότι συμπορευόταν με το οικονομικό επίπεδο των ανθρώπων κάθε εποχής.

Η Οδοντιατρική ήταν ιατρική ειδικότητα στην αρχαία Αίγυπτο όπως αναφέρει ο Ηρόδοτος (βιβλ. 2, 84) που γράφει πως υπήρχαν ειδικοί γιατροί, άλλοι για τα μάτια, άλλοι για το κεφάλι κι άλλοι για τα δόντια κ.τ.λ.

Η Θεσσαλική γη με την ποικιλόμορφη βλάστηση της που γεννούμενη όλα τα είδη βοτάνων και καρπών, υπήρξε ο χώρος στον οποίο η διακονία της Υγείας ξεκινάει από χρόνους όπου το μυθικό και το πραγματικό είναι δύσκολο να οριοθετηθούν. Δεν είναι τυχαίο ότι οι τρεις βασικές εξελικτικές μορφές της θεραπευτικής συναντήθηκαν στο θεσσαλικό χώρο. Η θεραπευτική των βοτάνων, την οποία άσκησε με επιτυχία ο μυθικός Κένταυρος Χείρων στο πολυβότανο Πήλιο, τη δίδαξε στους μαθητές του με κορυφαίο το θεοποιημένο Ασκληπιό από την Τρίκη, ο οποίος θα γίνει με τη σειρά του ο δημιουργός της τελετουργικής ιερατικής θεραπευτικής μέχρι την εποχή που θα φτάσει στη Θεσσαλία, και συγκεκριμένα στη γειτονική Λάρισα, ο πατέρας της Ιατρικής Ιπποκράτης ο Κώδων (460-355 π.χ.), ο οποίος έθεσε τα θεμέλια της συστηματικής πρακτικής και προληπτικής Ιατρικής.

Η Ιπποκρατική Συλλογή περιλαμβάνει στα χειρουργικά εργαλεία λαβίδες και οδοντάγρες για την εξαγωγή των οδόντων, ειδικό εκ χρυσού συνδετικό είδος σύρματος για τη σύνδεση των δοντιών εκατέρωθεν κατάγματος γναθικού, μετά την ευθύναση του οστού.

Αναφέρει οδοντιατρικά νοσήματα όπως οδονταλγίες,

περιοστίτιδες, παθήσεις των ούλων και συνιστά ως αναισθητικά φάρμακα για χειρουργικές επεμβάσεις στη στοματική κοιλότητα και την εξαγωγή των δοντιών την ευθαλεία την άτροπο, τη γνωστή ως «Belladonna» το όπιο, το μανδραγόρα, ως αντιαιμορραγικά και στυπτικά το φλοιό της δρυός, το χυμό του ροδιού κ.ά. Οι γνώσεις των Ιπποκρατικών Χειρουργών στην οδοντοστοματολογική θεραπευτική είχαν φτάσει σε σημαντικό βαθμό εξέλιξης.

Στο ναό του Απόλλωνος των Δελφών βρέθηκε οδοντάγρα από μόλυβδο. Πρόκειται προφανώς για αναθηματικό αντίγραφο «οδονταγωγού», όπως συνήθιζαν να ονομάζουν τις οδοντάργρες. Η Ιπποκρατική συλλογή σε ένα από τα βιβλία της αναφέρεται εκτενώς «περί Οδοντοφυΐης».

Η παρουσία του πατέρα της Ιατρικής Ιπποκράτη στη γειτονική μας πόλη της Λάρισας, όπου έζησε χρόνια και απεβίωσε, ήταν επόμενο όχι μόνο να προσελκύσει μαθητές από την κοντινή Μαγνησία, αλλά και να επηρεάσει θετικά το επίπεδο της παρεχόμενης τότε Ιατρικής Τέχνης.

Στους Ρωμαϊκούς χρόνους και τους Χριστιανικούς ο Κέλσος, ο μεγαλύτερος των Λατίνων ιατρικών συγγραφέων, κάνει εκτεταμένες αναφορές στα νοσήματα του στόματος και των δοντιών περιγράφει ένα είδος αγκίστρου για την εξαγωγή των ωζών, που επιβεβαίωσαν οι ανασκαφές της Πομπηΐας όπου βρέθηκαν εργαλεία με σχήμα ωζάγρας.

Στους βυζαντινούς χρόνους χρησιμοποιούνται για τη θεραπεία των δοντιών χημικές, ζωϊκές και φυτικές ουσίες.

Για την αναισθησία ναρκωτικό αέριο διοχετευόμενο με σωλήνα. Στη θεραπευτική εφαρμοζούν επιθέματα ουσιών, θερμούς ατμούς, διακλυσμούς με μαλακτικά υγρά, οδοντοτρίμματα. Στη χειρουργική του στόματος οι βυζαντινοί χρησιμοποιούν την «Οξεία μήλη», το «σμιλάριον», το «σπαθίον», το «μαχαιρίδιον ή στορύνη», το «ρινάριον», το «μυδιόσκελον ή σιρκολαβίδα», τον «οδοντοξύστη», την «οδοντάγρα» και «ριζάγρα».

Στη θεραπευτική και ιδιαίτερα στις οδονταλγίες ο Βυζαντινός γιατρός Αλέξανδρος ο Τραλλιανός (525-605 μ.Χ.), συνιστούσε τριμμένη ρίγανη λειωμένη μαζί με νίτρο επάλειψη στα ούλα «και αυτίκα η οδύνη παύσετε», ή διακλυσμούς του στόματος με ζεστό ξύδι και φύλλα δρυός ή στρύγουν. «Ο πόνος δεν ξεκινάει από το δόντι αλλά από τα ούλα κι από το νεύρο που βρίσκεται στη ρίζα του δοντιού», έγραφε.

Ο γιατρός του Βυζαντίου Αέτιος (αρχές του 6ου αιώνα) στην κλασσική του «τετράβιβλο» περιγράφει και σειρά ασθενειών των οδόντων, ενώ θεραπευτικά συνιστά φυτικές ουσίες όπως κάππαρι, σπαραγγι, λάπαθο, πλάτανο κ.ά. Τοπικό αναισθητικό το αέριο από καμένα ποταμίσια σκουλήκια.

Ο Διοσκορίδης (1ος μ.χ.) έδινε στον πονόδοντο το «κάγκαμο» ήτοι χυμό αραβικού ξύλου που ήταν αποτελεσματικό, όπως γράφει «προς οδονταλγίας ως ουδέν έτερον ποιείν».

Ο Ιωάννης Ακτουάριος, γιατρός του Αυτοκράτορα (τέ-

λη 13ου αι.) έδινε στους πονόδοντους ροδέλαιο, ενώ ο Θεοφάνης ο Νόννος συνιστούσε διακλυσμούς με όπιο, Φλεβοτομία, ακόμα και βεντούζες,

Ο Γρηγόριος ο Ναζιανζηνός, ο Θεολόγος (329-391), χωρίς να είναι γιατρός, συνιστούσε για τον πονόδοντο «σκευασίαν άλατος εξ υσσώπου (=φαρμακευτικό αρωματικό φυτό), αμμωνιακού άλατος (κοινώς νισαντήρι), ζιγγιβέρεως (κοινώς πιπερόρριζα) και γλήχονος».

Ο γιατρός Παύλος Αιγινήτης (7ος αι.) μας δίνει τον ορισμό της εξαγωγής οδόντος. «Περιχαράξαντες ενός φατνίου τον οδόντα, τη τε οδοντάγρα κατά μικρόν διασείσαντες, εξελκύσσωμεν». Για τους έγκλειστους ή αυτούς με ανώμαλη έκφυση γράφει «τους μέν προσπεφυκότας τω φατνίω (έγκλειστους) διά, των σμιλιωτών εκκόψωμεν, τους δε προσπεφυκότας (ημιέγκλειστους), δι' οδοντάγρας».

Προκειμένου για παθήσεις των ούλων και του περιοδοντίου έδιναν διακλυσμούς, πλύσεις, επιθῆξεις ουσιών, όπως μίγμα ροδόνερου και στύψης. Ο Ακτουάριος συνιστούσε για τα εύσειστα δόντεα το «σκιλλητικό οξύ» (από το φυτό σκίλλα), ο γιατρός Αλέξανδρος πρότεινε μαλάξεις των ούλων με διάφορα φαρμακευτικά φυτά και ο γιατρός Νεόφυτος με γαλαζόπετρα ποτισμένη σε λάδι.

Στα βυζαντινά χρόνια για την αφαίρεση της τρυγίας και το καθαρισμό των δοντιών αναφέρονται από τους γιατρούς Κέλσο, Αλέξανδρο, Νόννο, Πλίνιο, τον πρεσβύτερο, Αέτιο η πικρόρριζα, το όστρακο της σουπιάς καθώς και άλ-

λα ειδικά οδοντοτρίμματα. Η περιβόητη αυτοκράτειρα της Ρώμης Μεσσαλίνα (41 μ.Χ.) καθάριζε, εκτός από τους εραστές της, όταν τους βαρυύτανε, τα δόντια της με σκόνη από κέρατο ελαφιού.

Για τη στοματική δυσοισμία έδιναν σέλινο, και για τον καρκίνο του χείλους συνιστούσαν επίπαση του έλκους με σκόνη προερχόμενη από καμένα και κονιορτοποιημένα δστρακα.

Θα μπορούσαμε να αναφέρουμε σειρά ολόκληρη θεραπευτικών μέσων προς αντιμετώπιση της οδοντοστοματολογικής νόσου που τόσο ενδιέφερε τους γιατρούς όλων των εποχών. Ωστόσο μέχρι τις αρχές τους 18ου αι. η βασικότερη αντιμετώπιση της οδοντικής νόσου ήταν η εξαγωγή.

Και ας μη θεωρηθεί ότι αυτό συνέβαινε μόνο στην Τουρκοκρατούμενη Ελλάδα. Είναι γνωστό ότι οι κυρίες της αριστοκρατίας στη Δύση, όσες ιδιαίτερα είχαν στην πλάτη τους το βάρος αρκετών Μαϊών, κρατούσαν πάντοτε στο χέρι ένα μαντηλάκι το οποίο είχε σκοπό να σκεπάζει το στόμα της κυρίας, όταν γελούσε, για να κρύψει τα κενά του οδοντικού φραγμού ή τα τερηδονισμένα δόντια τους.

Η εξαγωγή και οι μικροχειρουργικές επεμβάσεις στο στόμα άνηκαν στη δικαιοδοσία των χειρουργών ή των ανταγωνιστών τους μπαρμπέρηδων και των περιοδευόντων αγυρτών ή εμπειρικών κομπογιαννιτών που έφταναν μέχρι το κάστρο του Βόλου και τα γύρω χωριά, τα οποία με όλη τη Θεσσαλία βρέθηκαν από το 1423 στα χέρια των Τούρκων.

Η αρχαία Δημητριάδα, για πολλούς λόγους, εγκαταλείπεται προοδευτικά και σταθερά από τους κατοίκους της, οι οποίοι καταφεύγουν στους πρόποδες του Πηλίου, ανατολικά του Κάστρου του Βόλου, όπου δημιουργούν τα χωριά του Άνω Βόλου. Εκεί τους ακολουθεί στις αρχές του 1600 και ο

Άνω Βόλος

Επίσκοπος Δημητριάδος που εγκαθίσταται στο λεγόμενο σήμερα «Λόφο Επισκοπής» όπου προϋπήρχε παλαιομονάστηρο περιτειχισμένο. Μέσα στο κάστρο του λόφου, όπου σήμερα ο Ι.Ν. Αγίων Θεοδώρων, έμεναν μόνο Τούρκοι οχυρωμένοι πίσω από το ανανεωμένο τείχος, με υλικά παραμένα από την αρχαία Δημητριάδα και οπλισμένο με πυροβόλα και στρατιωτική δύναμη, ώστε να προστατεύουν το λιμάνι, να ελέγχουν τον Παγασητικό και την γύρω περιοχή.

Τα χωριά του Πηλίου ολοκληρώθηκαν οικιστικά μετα-

ξύ του 15ου και 17ου αιώνα. Η οικονομία τους στα πρώτα χρόνια της Τουρκοκρατίας ήταν κλειστή, άρχισε όμως προδευτικά να ανοίγεται με την αυξημένη κίνηση του λιμανιού του Βόλου στο οποίο έφταναν πλοία από Αιγαίοπελαγίτικα νησιά για να φορτώσουν στάρι προερχόμενο από το θεσσαλικό σιτοβολώνα.

Την περίοδο της απομόνωσης και της κλειστής οικονομίας η αστείρευτη λαϊκή παράδοση τροφοδοτούσε την εμπειρική οδοντοθεραπευτική, την οποία ασκούσαν άνθρωποι που την έμαθαν από παππού και πατέρα, όχι σαν βιοποριστικό επάγγελμα, αλλά σαν χάρισμα. Για τον κόπο τους έπαιρναν συνήθως δώρα (κότες, αυγά, εληές, λάδι) ή κάποια γρόσια. Ως αναισθητικό χρησιμοποιούσαν το δυνατό τσίπουρο ή κρασί, τη γνωστή φτελιά (Belladonna) και παρόμοιας δράσης φυτά.

Τις αιμορραγίες αντιμετώπιζαν με στυπτικά φάρμακα όπως η φλούδα της βελανιδιάς, η στυπτηρία κ.ά.

Για τις στοματίτιδες έδιναν χυμό από μαύρα μούρα ή μέλι, ενώ για διακλυσμούς του στόματος την πρώτη θέση είχε το αφέψημα χαμομηλιού. Χρησιμοποιούσαν επίσης καταπλάσματα για την ωρίμανση των αποστημάτων.

Μεταξύ των φυτών που χρησιμοποιούσαν ως παυσίπονα ήταν, μέχρι ποιν λίγες δεκαετίες, η τρομερή «Σκάρφη» (Ελέβιρος), η οποία προκαλούσε όχι μόνο νέκρωση του φλεγμαίνοντος πολφού, αλλά διάλυση της μύλης και των διπλανών δοντιών.

Από το 1800 και ύστερα την κλειστή οικονομία (καλλιέργειες, κτηνοτροφία) της περιοχής ανοίγει η χειροτεχνία η οποία δημιουργεί τις πρώτες οικιακές βιοτεχνίες.

Πορταριά

Μαχονίτσα

ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΟ
ΜΕ ΤΟ ΦΑΚΟ ΤΟΥ ΟΔΟΝΤΙΑΤΡΟΥ

Έτσι στην Πορταριά, Μακρινίτσα και άλλα χωριά παράγονταν μετάξια, νήματα, σκουπιά, στη Ζαγορά τις ονομαστές κάπες περιζήτητες στη Θεσσαλονίκη και τη Σμύρνη.

Zagorá

Xορευτό Ζαγοράς.

Τα μετάξια πηγαίνουν σε Αγγλία, Γαλλία, Ιταλία, Ολλανδία, τα βαμβακερά σε Ρωσία και Κεντρική Ευρώπη.

Όλη η παραγωγή έφευγε από το λιμάνι του Βόλου με

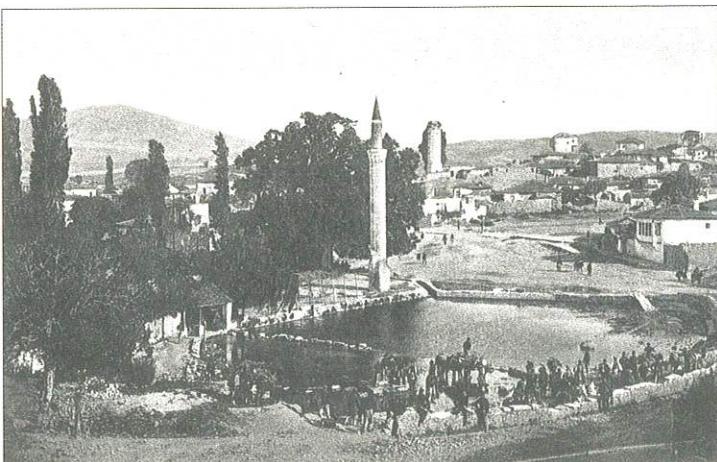
Βόλος - Παλαιά αγορά

αποτέλεσμα να ξεφυτρώσουν οι πρώτοι εμπορικοί οίκοι εισαγωγών - εξαγωγών από ντόπιους και ξένους. Έτσι από τα μέσα του 18ου αι. άρχισε να σχηματίζεται ένας μικρός οικισμός έξω από το κάστρο του Βόλου, ο οποίος αποτέλεσε τον πυρήνα της νέας πόλης.

Στο ιταλικό «Νέο Παγκόσμιο Γεωγραφικό Λεξικό (Βενετία 1826) αναφέρεται «Βόλος ή Γόλος πόλις της Ευρωπαϊκής Τουρκίας στη Θεσσαλία...

Υπάρχει κάστρον, τζαμί, Χάβρα (Εβραϊκή Συναγωγή) με λουτρό. Έχει και λιμάνι όπου γίνεται μεγάλο εμπόριο με

καράβια κυρίως Υδραῖκα. Το λιμάνι δεν είναι προφυλαγμένο και τα καράβια μένουν ανοιχτά. Ο αέρας δεν είναι υγιεινός. Υπολογίζουν πως υπάρχουν δύο χιλιάδες κάτοικοι

Βελεστίνος - Υπέρρεια Κορίνη.

από τους οποίους, αν βγάλουμε του Τούρκους στρατιώτες, οι πιο πολλοί είναι Εβραίοι». Είναι χαρακτηριστικό ότι δεν αναφέρει χριστιανικό ναό και τούτο διότι οι Χριστιανοί Έλληνες κατοικούσαν στα πολυάνθρωπα τότε χωριά του Ανω Βόλου και του Πηλίου, μακριά από το Τούρκικο Κάστρο, ενώ οι γύφτοι και οι Εβραίοι κατοικούσαν ανατολικά του Κάστρου λίγες δεκάδες μέτρα μακριά από το τείχος. Έξω από το Κάστρο, εκεί που είναι σήμερα ο σταθμός των Αστικών και Υπεραστικών λεωφορείων υπήρχε Τούρκικο νεκροταφείο, ενώ αργότερα οι Τούρκοι (περί το 1850) κα-

τασκεύασαν μεγάλη στρατώνα στην Πλατεία Ρήγα Φεραίου και στη θέση που είναι σήμερα το Δημοτικό Θέατρο, και δίπλα από αυτή προς το σιδηροδρομικό σταθμό τις τούρκικες φυλακές. Η Στρατώνα κατεδαφίστηκε περί το 1939 και οι φυλακές πολύ αργότερα.

Γύρω από το Κάστρο ξεφύτρωσαν μικρά μαγαζιά διαφόρων τεχνών και ειδικοτήτων που ανήκαν σε Γύφτους, Εβραίους και Χριστιανούς, Χάνια και μαγέρικα, ένα κόσμος ανάκατος που ζούσε καθημερινά κάτω από τη φωνή του μουεζίνη, που πρώι - βράδυ καλούσε τους Τούρκους σε προσευχή, ένας τόπος γεμάτος λάσπη, κοπριές, βόρβιο και κουνούπια.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

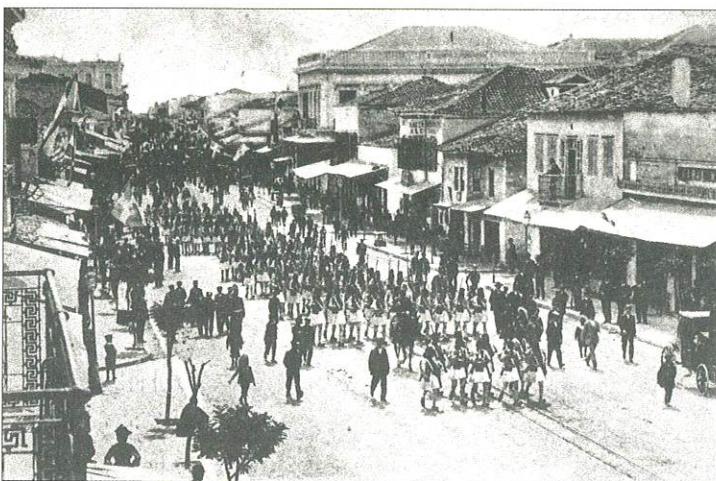
«Βόλος: Η πόλις των μυρμήγκων και των καστόρων».

Η Θεσσαλία ελευθερώθηκε από τον Τουρκικό ζυγό ύστερα από κατοχή τετρακοσίων πενήντα οκτώ χρόνων (1423-1881). Ο Ελληνικός στρατός μπήκε στο Βόλο από τη βόρεια πλευρά της πόλης στις 2 Νοεμβρίου 1881 ακολουθώντας το δρόμο που έχει μέχρι σήμερα το όνομα αυτής της ημέρας.

Η νέα πόλη που άρχισε να κτίζεται γύρω στα 1850 παρουσιάζει ιδιαίτερη δυναμικότητα την οποία ενισχύει από τη μια μεριά η σπουδαιότητα του λιμανιού της και από την άλλη ο πλούτος της ευρύτερης Μαγνησιακής και Θεσσαλικής ενδοχώρας ενισχυμένος με την επενδυτική οικονομική δραστηριότητα πετυχημένων στο εξωτερικό μαγνήτων.

Η χαρά όμως της απελευθέρωσης δεν ιράτησε πολύ.

Το 1897 ο λεγόμενος «άτυχος πόλεμος» έφερε τους Τούρκους πάλι στη Θεσσαλία και το Βόλο, προκαλώντας έστω και για ένα χρόνο που έμειναν - το 1898 απεχώρησαν - μερική ανακοπή της εξέλιξής της.

Τμήματα Ευζώνων στην οδό Δημητριάδος (το 1900)

Σε ευρύτερη διάσταση η Ελλάδα έμπαινε στον 20ο αι. κουβαλώντας το φροτίο των συνεπειών του πολέμου του 1897, που έπληξε την οικονομία, την πολιτική και το κύρος της, τραυματισμένη διαδοχικά από την οικονομική πτώχευση του 1893, τη δυσβάστακη αποζημίωση προς τους Τούρκους, ύστερα από την ήττα του 1897, την επιβολή του Διεθνούς Οικονομικού Ελέγχου το 1898. Ωστόσο παρά τις προβλέψεις για οικονομικό καταποντισμό ο προϋπολογισμός

του 1899 εμφανίστηκε πλεονασματικός.

Στο Νομό Μαγνησίας η εξέλιξη στις αρχές του 20ου αι. ήταν ραγδαϊκή. Θα χρησιμοποιήσω πληροφορίες που μας δίνει ένας μικρός οδηγός του Νομού και του Βόλου του 1901,

Γυμνάσια Ελλήνων Πεζοναυτών στον ελεύθερο Βόλο

έκδοση του «Στατιστικού Τμήματος του Εμπορικού Συλλόγου Βόλου» και εκτύπωση «εκ του καλλιτεχνικού λιθογραφείου Μπέμπου και Στριψμένου».

Ο νομός Μαγνησίας, γράφει ο οδηγός, αποχωρίστηκε (νόμος Β.Χ.Δ.) από το νομό Λαρίσης και αποτελέστηκε από τις επαρχίες Βόλου, Αλμυρού και Σκοπέλου με πρωτεύουσα το Βόλο.

Οι δήμοι στους οποίους χωρίζόταν ο νομός ήταν οι εξής:

ΕΠΑΡΧΙΑ ΒΟΛΟΥ

ΔΗΜΟΣ

ΠΑΓΑΣΩΝ
ΝΗΛΕΙΑΣ
ΙΩΛΚΟΥ
ΜΑΚΡΙΝΙΤΣΗΣ
ΟΡΜΙΝΙΟΥ
ΖΑΓΟΡΑΣ
ΚΙΣΣΟΥ
ΜΥΡΕΣΙΟΥ
ΜΗΛΕΩΝ
ΣΠΑΛΑΘΡΩΝ
ΑΦΕΤΩΝ
ΣΗΠΙΑΔΟΣ
ΦΕΡΩΝ
ΒΟΙΒΗΣ
ΑΙΑΝΤΙΟΥ

ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑ

ΒΟΛΟΣ
ΛΕΧΩΝΙΑ
ΑΝΩ ΒΟΛΟΣ
ΜΑΚΡΙΝΙΤΣΑ
ΠΟΡΤΑΡΙΑ
ΖΑΓΟΡΑ
ΚΙΣΣΟΣ
ΤΣΑΓΚΑΡΑΔΑ
ΜΗΛΕΑΙ
ΑΡΓΑΛΑΣΤΗ
ΝΕΟΧΩΡΙΟΝ
ΛΑΥΚΟΣ
ΒΕΛΕΣΤΙΝΟΣ
ΚΑΝΑΛΙΑ
ΤΡΙΚΚΕΡΙ

ΕΠΑΡΧΙΑ ΑΛΜΥΡΟΥ

ΑΛΜΥΡΟΥ
ΟΘΡΥΟΣ
ΠΛΑΤΑΝΟΥ

ΑΛΜΥΡΟΣ
ΓΚΟΥΡΑ
ΠΛΑΤΑΝΟΣ

ΕΠΑΡΧΙΑ ΣΚΟΠΕΛΟΥ

ΣΚΙΑΘΟΥ
ΣΚΟΠΕΛΟΥ
ΑΛΟΝΗΣΟΥ
ΓΛΩΣΣΗΣ

ΣΚΙΑΘΟΣ
ΣΚΟΠΕΛΟΣ
ΛΙΑΔΡΟΜΙΑ
ΠΛΑΤΑΝΑ

Ο Οδηγός περιγράφει κατά λέξη την πρωτεύουσα του νομού Μαγνησίας ως εξής: «Βόλος: μετά την Λάρισσαν, ήτις οφείλει την φήμην της εις την επισήμον θέσιν ην την έδωκεν η πολιτειακή διαιρεσίες και η κεντρική στρατηγική της τοποθεσία, απέχουσα των συνόρων 31/2 ώρας και έχουσα την ιστορική τιμήν, ότι εν αυτῇ έζησε και απέθανεν ο μέγας Ιπποκράτης, τα σκήπτρα των θεσσαλικών πόλεων κατέχει ο Βόλος, διότι αυτός είναι η ζωή της χώρας, η μοναδική θύρα δι' ης διέρχεται ολόκληρον το εμπόριον της επαρχίας και ο μόνος σημαντικός λιμήν δι' ου συγκοινωνεί η Θεσσαλία μετά του λοιπού κόσμου και διότι νυν τυγχάνει διοικητική και πραγματική υφ' όλας τας επόψεις πρωτεύουσα του Νομού Μαγνησίας.

Ο Βόλος είναι η αληθής πόλις των μυρμήγκων και των καστόρων, είναι πόλις προχωρούσα δι' αλμάτων, είναι ο μοναδικός λιμήν της πολυτρόφου Θεσσαλίας, το κεντρικόν αυτῆς εμπορείον, η κανονικότερα, ωραιοτέρα και καινουργεστέρα αυτής πόλις.

Η από θαλάσσης άποψις του πανοραματική, ο λιμήν πολυίστιος και αεικόνητος, οι δε κάτοικοι του ζωηροί, εργατικοί, δεινοί έμποροι, ζηλωταί παντός καλού. Ό,τι παράγουσιν αι Θεσσαλικαί πεδιάδες και το Πήλιον εδώ καταλήγει και εναποταμεύεται, εντεύθεν εξάγεται εις μεγίστας ποσότητας διά καθημερινής θαλασσίας και σιδηροδρομικής συγκοινωνίας.

Αι αποθήκαι του μέγισται, τα εμπορικά καταστήματά

του πλούσια, η βιομηχανία του οσημέραι ζωογονείται, αι οικοδομαί, η προκυμαία, αι οδοί, αι πλατείαι, τα δημόσια καταστήματά του προδίδουν όλα τάσιν καταπληκτικής προόδου.

Ο Βόλος είναι πόλις μόλις προ 19 ετών αναβιώσασα, μόλις προ 10 ετών εργαζομένη μετά δραστηριότητος και συστηματικώς. Από όλα τα μέρη της Ελλάδος και του Ελληνισμού πλειότεροι εγκατεστάθησαν εδώ άνδρες της δράσεως και άπειροι εργατικοί χείρες προστίθενται καθ' εκάστην εις την κυψέλην ταύτην της εργασίας.

Υπό έποψιν δε κοινωνικής μορφώσεως ο Βόλος αιμιλλάται προς τας μάλλον μορφωμένας Ελληνικάς πόλεις.

Ο Βόλος εκτισμένος εντός κοιλάδος μεταξύ Πηλίου και της θαλάσσης σύγκειται από δύο τμήματα, χωριζόμενα από

Βόλος - Λεωφόρος Αργοναυτών

του κεντρικού σταθμού του σιδηροδρόμου Θεσσαλίας.

Το προς την δεξιάν πλευράν είναι η παλαιά τουρκική πόλις, το δε προς την αριστεράν αποτελεί την νέαν πόλιν, ήτις ήρχισε συνοικιζομένη προ 55 ετών (1846).

Πρώτος οικιστής της πόλεως Βόλου υπήρξε ο εξ Ηπείρου αοιδιμος Νικόλαος Γάτσος κτίσας το 1845 την πρώτην οικίαν και ιδρύσας την πρώτην εμπορικήν εταιριών δι' ης ήρξατο η εμπορική επικοινωνία της Θεσσαλίας μετά των λιμένων της Εσπερίας. Εις τον μεγαλεπίβολον εκείνον άνδρα, ον διέκρινε δύναμις νου, θέλησις σιδήρα και φιλοπατρία άπειρος, πολλά οφείλει η πόλις μας και η εν αυτή ανάπτυξις της εθνικής ιδέας...

Εν Βόλω έχει την έδραν του ο Μητροπολίτης Δημητριάδος και ο Νομάρχης. Υπάρχει Πρωτοδικείον, Εισαγγε-

Βόλος - Κεντρικός Σιδηροδρομικός Σταθμός

λία, Γυμνάσιον, Ελληνικόν Σχολείον, Παρθεναγωγεία.

Δημοτικά σχολεία αρρένων και θηλέων, Ειρηνοδικείον, Πταισματοδικείον, Υποθηκοφυλακείον, Τελωνείον, Λιμεναρχείον, Υγειονομείον, Τηλεγραφείον, Ταχυδρομείον, Γραφείον νομηχανικού, Ταμείον, Εφορία, Καπνοκοπτήριον, Νοσοκομείον, Μοιραρχία, Στρατιωτική Αστυνομία, Δασαρχείον, Φρουραρχείον, Στρατολογικόν γραφείον, Υγειονομική Αποθήκη, Εφορεία Υλικού Πολέμου, γενική αποθήκη υλικού στρατού, στρατιωτικόν νοσοκομείον, στρατώνα μέγι-

Βόλος - Το λιμάνι των καϊκιών

στον εν ω στρατωνίζεται σύνταγμα πεζικού, προξενεία κ.λ.π.

Ο λιμήν του Βόλου αριθμεί περί τα 170 ιστιοφόρα άτινα εκτελούσι την δια του Παγασητικού Κόλπου συγκοινωνίαν παρά δε το έναντι ακρωτήριον υπάρχει μεγάλη αλυκή παράγουσα ετησίως 500 χιλιάδες οκάδας άλατος.

Υπό στρατηγικήν έποψιν ο λιμήν του Βόλου είναι σημαντικώτατος... Υπό εμπορικήν έποψιν εξεταζόμενος αποτελεί εν τω ζωτικοτέρων κέντρων του Ελληνικού εμπορίου, όσον αφορά ιδίως την εξαγωγήν δημητριακών, ελαίου και ελαιών, οπωρών, κτηνών, δερμάτων, καπνού, κουκουλιών... Έκ δε των εργοστασίων και καταστημάτων μνηστέα τα ελαιουργεία, οι αλευρόμυλοι, τα βυρσοδεψεία, τα μηχανουργεία και σιδηρουργεία, τα αγγειοπλαστεία και καθεκλο-

Βόλος - Η προβλήτα των ατμοπλοίων

ποιεία, τα ξυλουργεία και κηροπλαστεία, τα μεταξουργεία και καπνεργοστάσια, τα εριουργεία, ποτοποιεία και καπνοπωλεία.»

Ο συγγραφέας Αριστοτέλης Κουρτίδης που επισκέφθηκε το Βόλο το 1886 τον περιγράφει: «Η πόλη είναι και-

νούργια. Έχει λιθόκτιστα κομψά και καλλιμάρμαρα μέγαρα στην παραλία, που θα ταίριαζαν και στην οδό Σταδίου της Αθήνας, αλλά από την άλλη μεριά της λεωφόρου (Δημητριάδος) όπου ο δρόμος με το καλντερέιμ (Ερμού) υπάρχουν χα-

Βόλος - Οδός Δημητριάδος

μηλά κτίρια, βρωμερά παντοπωλεία, σαράφικα, σανδαλοποιεία και κουρεία που κρεμάνε από ένα μακρύ καλάμι έξω από την πόρτα τους μια πετσέτα σαν σήμα.

Φωνές των παξαρευόντων Εβραίων, φέσια τουρκόγυφτων. Το μικρό Παρίσι των βολιωτών μοιάζει με τούρκικο «κασαμπά» στολισμένο με ένα τούρκικο νεκροταφείο και τραγουδισμένο από τη φωνή του Μουεζίνη που ξεχύνεται από το μιναρέ του τζαμιού του Κάστρου.

Οι βολιώτες είναι δραστήριοι, κάνουν χρήματα στην

Αίγυπτο και φέρουν πλούτο, χτίζοντας μεγαλοπρεπείς οικοδομές, σχολεία κ.ά.».

Ο ποιητής Γεώργιος Δροσίνης, γαμπρός της γνωστής οικογένειας πολιτικών Κασσαβέτη της Ζαγοράς, αφηγείται κι εκείνος τις εντυπώσεις του από το Βόλο της εποχής εκείνης.

«...Εις τας εντυπώσεις ταύτας των οφθαλμών μου προσθέσατε, αν θέλετε, και εντυπώσεις της επιδερμίδος. Πεντακόσια δείγματα κωνώπων, άτινα προσκομίζω επί των χειρών και του μετώπου ανεξάλειπτα».

Ο ζωγράφος Θεόφιλος (Χατζημιχαήλ) ζωγράφισε τις εντυπώσεις του σε πολλά ντουβάρια μαγαζιών της πόλης τα χρόνια που έζησε στο Βόλο¹.

Αυτή περίπου ήταν η κατάσταση στην περιοχή του Βόλου κατά το γύροισμα του 19ου αι. προς τον 20ο.

1. Ο προπάππος του γραφόντος είχε παραχωρήσει δωρεάν ένα δωμάτιο από μια σειρά δωματίων που νοίκιαζε σε μια αυλή (Ερμού - Σόλωνος) στο Θεόφιλο, ο οποίος σε ανταπόδοση της φιλοξενίας αγιογράφησε και υπόγραψε δύο θαυμάσιες εικόνες τέμπλου (Άγιο Βασιλείο, Άγιο Χαράλαμπο) αφιερώματα του Βασιλείου Τσιλβίδη, προς τον κτητορικό του ναό της Αγίας Παρασκευής του χωριού Λειά του Ν. Θεσπρωτίας, μαζί με φρηγατή εικόνα του νεομάρτυρα Αγίου Γεωργίου Ιωαννίνων. Οι εικόνες αποκαλύφθηκαν, καταγράφηκαν στή συλλογή Θεόφιλου με πρωτοβουλία του γράφοντος.

Βόλος - Παραλία το 1900

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

Oι πρώτοι Οδοντογιατροί

Οι πληροφορίες που έχουμε για όλους γενικά τους Υγειονομικούς δεν προέρχονται από επίσημα πρακτικά συλλόγων, με τη μορφή που ξέρουμε σήμερα, μέχρι το 1923 που δημοσιεύτηκε το πρώτο Ν.Δ. «περί ιδρύσεως ιατρικών Συλλόγων» συμπληρωθέν από εκείνα του 1925 και 1939.

Όσες πληροφορίες έχουμε προέρχονται κυρίως από εφημερίδες της εποχής και από ελάχιστα αποσπάσματα βιβλίων, οδηγών πόλεων.

Ο οδηγός του Νομού και του Βόλου του 1901 αναφέρει ότι υπήρχαν είκοση εννέα γιατροί, είκοση τρεις μαίες και δύο μόνο οδοντοϊατροί: Ο Γεώργιος Ιω. Ποιμενίδης και ο Κωνσταντίνος Αλφιεράκης.

Ο πρώτος μόνιμα εγκατεστημένος οδοντίατρος στο Βό-

λο είναι ο Γεώργιος Ποιμενίδης, ο οποίος καταγόταν από την Τραπεζούντα του Πόντου και κατά πληροφορίες σπουδασε στο εξωτερικό (Βέλγιο).

Γεώργιος Ποιμενίδης

Η εφημερίδα του Βόλου «Φωνή του Λαού» της 17-11-1899 (ετος Α' αρ. φ. 45, 6.4) με τίτλο «Ο ΟΔΗΓΟΣ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΒΟΛΟΥ», αναφέρει τους Γεώργιο Ποιμενίδη, οδός ΟΓΛ αρ.7 και Κωνστ. Αλφιεράκη, Δημητριάδος 76.

Ο «Ταχυδρόμος» του Βόλου 12-2-1943 παραθέτει νεκρώσιμο αφιέρωμα με τίτλο Γεώργιος Ποιμενίδης. «Μια από τις γνωστότερες και χαρακτη-

ριστικώτερες επιστημονικές φυσιογνωμίες της πόλεως έσβυσε προχθές, ο Γεώργιος Ποιμενίδης, ευρυτάτης εγκυροπαιδικής και επιστημονικής μορφώσεως, εγκατασταθείς ενταύθα από 50ετίας, διετέλεσεν επί σειράν ετών ο πρύτανις του Οδοντοϊατρικού ιατρείου της πόλεως μας και όλης της Θεσσαλίας διακριθείς δια την ευσυνειδητοτάτην και τελείαν εργασίαν γνωστήν και πολύ πέραν των ορίων της πόλεως μας.

...Εντυχήσας να ίδη τελείως αποκατεστημένα τα τέκνα και την αγαπημένη του κόρην και καλλιτέχνιδα Σοφίαν Ποι-

μενίδου δρέπουσαν δάφνας εν Βελγίῳ...»

Από το παραπάνω νεκρώσιμο συμπεραίνουμε ότι πρέπει να εγκαταστάθηκε στο Βόλο το 1893, ενώ από συλλυπητήριο ψήφισμα υπογεγραμμένο από τον τότε πρόεδρο Μιχ. Χατζηαγγέλου και τον Γραμματέα Ιωαν. Πολυχρονόπουλο, μαθαίνουμε ότι υπήρξε «τέως πρόεδρος του Συλλόγου».

Ο Γεώργιος Ποιμενίδης πρέπει να υπήρξε ο πρώτος πρόεδρος του Οδοντ. Συλλόγου Μαγνησίας.

Η πνευματική του καλλιέργεια, αλλά και ολόκληρης της οικογένειας, με τις κόρες του Κική Ποιμενίδου - Κόντη, Καθηγήτρια της μουσικής και ιδρύτρια με το σύζυγό της αείμνηστο καθηγητή της μουσικής Βασίλειο Κόντη, του Ωδείου Βόλου, τη Σοφία Ποιμενίδου διακερομένη λυρική καλλιτέχνιδα, το γιο του Αριστοτέλη, Οδοντίατρο και πνευματικό άνθρωπο, προσέδωσε ιδιαίτερη αξιοπρέπεια στην επιστήμη που ασκούσε, η οποία τότε μαστιζόταν από κάθε λογής παραγάστα. Ο Γ. Ποιμενίδης δεν ακολούθησε τον «αφιχθέντα εξ Αθηνών» Κωνστ. Αλφιεράκην στις μακροσκελείς και πομπώδεις διαφημίσεις του στον τύπο.

«Αφίκετο εξ Αθηνών ο διπλωματούχος Οδοντίατρος κ. Αλφιεράκης, όστις λαμβάνει την τιμήν να ειδοποιήσῃ το σεβαστόν κοινόν της πόλεως Βόλου ότι αναλαμβάνει μετ' ακρας επιτυχίας τας εξής οδοντοϊατρικάς και χειρουργικάς εργασίας.

Την επιτυχή εξαγωγή των σεσηπότων οδόντων ανωδύνως. Την κατά νεώτερον αμερικανικόν σύστημα κατασκευήν

οδόντων και ολοκλήρων οδοντοστοιχειών εκ χρυσού και καουτσούκ κ.λ.π. μετά η άνευ πλακός και αγκίστρων. Ενσφραγίζει τους σεσηπότας οδόντας δια χρυσού, οδοντολίθου, αμαλγάματος, πορσελάνης. Και τέλος τον εντελή καθαρισμόν, των οδόντων επανερχομένων εις το πρώτον στήλβον χρώμα. Παρ' αυτώ ευρίσκονται οδοντόπασται, ελιξίρια, οδοντοτρίμματα προς πρόσληψιν της σήψεως των οδόντων και την θεραπείαν των ούλων ως και την διατήρησιν αυτών εν πλήρει και υγιεί καταστάσει...» («Φωνή του λαού» 14-7-1898, 2-4-1899).

Ο Κωνστ. Αλφιεράκης για τον οποίο σχεδόν τίποτα πέρα από τα δσημοσιεύματά του δεν γνωρίζουμε «απήλθεν εις Παρισίους προς αποπεράτωσιν των σπουδών του ευδοκίμως επί διετίαν ασκήσας το επάγγελμα του οδοντοχειρούργου. Οι πολυπληθείς φίλοι του εύχονται κατευόδιον» («Φωνή του λαού» 7-4-1900, άρ.φ.180 Βόλος). Τελικά «απήλθεν» οριστικά αργότερα από το Βόλο.

Ο «οδηγός της Ελλάδος του 1899» Χρ.Μακρίδου (σελ.873), επιβεβαιώνει ότι ο Γ. Ποιμενίδης και ο Κ. Αλφιεράκης ήταν οδοντοϊατροί στο Βόλο.

Η έκτακτη έκδοση των «Θεσσαλικών Χρονικών» του 1935 παραθέτει (σελ. 435) τη φωτογραφία του Γεώργ. Ποιμενίδη και σχολιάζει. «Εκ των αρχαιοτέρων και διακεκριμένων οδοντοϊατρών της πόλεως Βόλου. Ανήρ αρτίας επιστημονικής μιρφώσεως και εγκυλοπαιδικώτατος. Παρά τω επιστημονικώ κόσμω του Βόλου και παρ' όλης της κοινωνίας χαίρει μεγάλης υπολήψεως και εκτιμήσεως. Διετέλεσεν επί

σειράν ετών πρόεδρος του Οδοντιατρικού συλλόγου Βόλου και προήγαγε τούτον κατά πολύ δια της σύφρονος και καλής διοικήσεώς του».

Ήταν πραγματικά απαραίτητη για το κύρος της Οδοντιατρικής η παρουσία του μιρρωμένου και καλλιεργημένου Γεώργ. Ποιμενίδη, γιατί μέχρι την κανονική λειτουργία του Πανεπιστημιακού Οδοντιατρικού Σχολείου (1921), δεν υπήρχε επιστημονική κάλυψη του κλάδου από τη μεριά της Πολιτείας, η οποία χορηγούσε μέσω του γνωστού Ιατροσυνεδρίου άδειες άσκησης «επί δικαίους και αδίκους» ενώ οργίαζε η ασυδοσία των αγυρτών.

Έτσι η «Φωνή του Λαού» (30-4-1899 έτος Α΄ άρ. 88) μας πληροφορεί ότι στο «Κουρείον και Κομωτήριον Ηρακλή Βασιλείου και Π. Κουτσούπη, οδός Ιωλκού παρά τα νεόδμητα κτίρια Καρτάλη» εκτός από το καλό ξύρισμα χωρίς «φόβον μεταδόσεως μολυσμάτων των ξυραφιών»...

Εκτελείται ανωδύνως υπό του πεπειραμένου και γνωστού κουρέως κ. Ηρακλή Βασιλείου και πάσα οδοντοτεχνική εργασία». (Διαφήμιση συνεχίζομενη).

Η ίδια εφημερίδα διαφημίζει γράφοντας ότι «Όσοι έχουσιν ανάγκην οδοντοϊατρικής θεραπείας ας σπεύσωσιν εις το κατά την οδόν Δημητριάδος ξενοδοχείον του «Μεγάλου Αλεξάνδρου» να ανταμόσωσιν τον δι' ολίγας ημέρας ελθόντα εξ Αθηνών Οδοντοϊατρόν κ. Πολυχρόνην Πολυχρονόπουλον ας μη χάσωσιν την ευκαιρίαν ταύτην». («Φωνή του Λαού» 16-7-1899, άρ. φ. 109).

Ο Βόλος το 1889 είχε περίπου 12.000 κατοίκους, ενώ κατά την απελευθέρωσή του το 1881 είχε μόλις 5.000. Το 1896 έφτασε τις 16.788 και το 1899 τις 20.000.

Το 1893 (1η Μαρτίου) ιδρύθηκε στο Βόλο η πρώτη Ιατρική Εταιρεία (όχι σύλλογος). Κάτι παρόμοιο δε μπορούσε προφανώς να γίνει με δύο μόνο οδοντογιατρούς. Ωστόσο το 1900 εμφανίζεται και τρίτος: ο οδοντίατρος Θεμιστοκλής Βασ. Τουβλατζόγλου, πιθανότατα Μικρασιατικής καταγωγής, ο οποίος σύμφωνα με την παρακάτω διαφήμιση πήρε το Οδοντιατρείο του Αλφιεράκη, μαζί με την τάση του για πομπώδεις διαφημίσεις.

«Οδοντιατρείον Αλφιεράκη και Θ. Τουβλατζόγλου, οδός Δημητριάδος 74, απέναντι καπνοπωλείου Στεργίου και Παγούδη.

Αναχωρήσαντος του Οδοντοϊατρού κ. Αλφιεράκη δια Παρισίους, ανέλαβε το οδοντοϊατρείον του ο διπλωματούχος οδοντοϊατρός Θ Τουβλατζόγλου, όστις εχρημάτισεν επί εξαετίαν βοηθός του δόκτορος Monseur Bouchet, Γάλλου Οδοντοϊατρού των ανακτόρων της Α.Μ. του Σουλτάνου εν Κωνσταντινούπόλει.

Θεραπεύονται εν αυτώ όλαι αι παθήσεις του στόματος και των ούλων. Θεραπεύονται και σφραγίζονται οι τερηδονισμένοι οδόντες δια νέου φαρμάκου ειδικού εντός τριών ημερών αποφεύγοντες τας πολλάς επισκέψεις. Καθαρίζονται οι οδόντες ανωδύνως (άνευ του ελαχίστου πόνου) δια νέου φαρμάκου. Κατασκευάζονται τεχνητοί οδόντες ως και ολό-

κληροί οδοντοστοιχίαι τελειοτάτου συστήματος. Οι προερχόμενοι εκ του εσωτερικού της Θεσσαλίας θα λαμβάνωσι τας παραγγελίας των εντός τοιών ημερών. Δέχεται επισκέψεις καθ' όλην την ημέραν και εν ανάγκη μέχρι της εννάτης της νυκτός κομίσας ηλεκτροβολέα προς φωτισμόν μεταδίδοντα εντός του στόματος όλον το φως ως ηλεκτρικόν. Συγχρόνως μεταβαίνει και κατ' οίκον όταν προσκληθή». «Φωνή του λαού» 25-4-1900 αρ.184.

Η παραπάνω διαφήμιση μας πληροφορεί ότι ο Βόλος δεν είχε το 1900 ηλεκτρικό ρεύμα. Στις 15 Απριλίου του 1895 άρχισε η λειτουργία του εργοστασίου παραγωγής φωταερίου, που βρισκόταν ακριβώς εκεί που είναι σήμερα ο σταθμός των Αστικών Λεωφορείων. Οι δρόμοι του Βόλου φωτίστηκαν τότε με 460 φανάρια φωταερίου, που έπρεπε να τα ανάβουν κάθε βράδυ οι «γκαζιέρηδες». Τα εργοστάσια και εργαστήρια δούλευαν συνήθως με κάρβουνο ή πετρέλαιο, ενώ τα σπίτια φωτίζονταν με λάμπες πετρελαίου ή λαδοκάντηλα.

Το οδοντιατρεία λειτουργούσαν μέχρι τις ώρες που είχε φως της ημέρας, δηλαδή τις απογευματινές ώρες.

Το 1911 άρχισε να κατασκευάζεται το εργοστάσιο της Ηλεκτρικής Εταιρείας Βόλου, ενώ το 1927 εγκρίθηκε από το Δημοτικό Συμβούλιο Παγασών (Βόλου) η σύμβαση μεταξύ του Δήμου και της Ηλεκτρικής Εταιρείας για τον ηλεκτροφωτισμό της πόλης.

Αυτός ήταν ο λόγος που μακαρίτης Θ. Τουβλατζόγλου

διαφήμιξε τον «ηλεκτροβολέα». Ο οδοντίατρος αυτός άφησε εποχή για την επιστημονική του κατάρτιση, την ενασχόλησή του με τα κοινά (διετέλεσε Δημοτικός Σύμβουλος Βόλου με το «Λαϊκόν ψηφοδέλτιον του Δημάρχου Κώστα Γ. Καρτάλη» «Σημαία» εφ. Βόλου 23-10-1925).

Τίμησε τον κλάδο του σε επιστημονικό και κοινωνικό επίπεδο, πλούτισε και έζησε πολυτελώς, για να πεθάνει πάμφτωχος και ξεχασμένος.

Ακολουθώντας πάντοτε τους οδηγούς μας και τώρα εκείνον που εκδόθηκε από τον Νικ. Ίγγλεση το 1905-1906 με τίτλο «Οδηγός της Ελλάδος» διαβάζουμε στη σελίδα 844 ότι ο νομός Μαγνησίας έχει τρεις οδοντογιατρούς: Γεώργ. Ποιμενίδης, Ηλίας Λεύκοβιτς, Γεώργ. Παλαμάς. Ο οδηγός αυτός είναι φανερό ότι δεν είναι πλήρως ενημερωμένος. Για τον οδοντίατρο Γέωργ. Παλαμά δεν υπάρχει καμιά πληροφορία, ούτε συνέχεια στην πόλη μας. Θα πρόκειται προφανώς για περιοδεύοντα.

Ο Ηλίας Λεύκοβιτς ήταν ο γνωστός στους βολιώτες ιδιόρρυθμος οδοντογιατρός που έπινε τον καφέ του κατά καιρούς πάνω σε ειδικό ταρατσάκι που είχε κατασκευάσει στον τάφο του στό νεκροταφείο Βόλου. Προέρχεται από τη γνωστή οικογένεια οδοντογιατρών και οδοντοτεχνιτών που εργάστηκαν στην Αθήνα και στα Γιάννενα. Κανείς δεν ξέρει ποιός άνεμος τον έφερε στο Βόλο. Πρέπει να ήταν οδοντοτεχνίτης αδειούχος του Ιατροσυνεδρίου, και σύμφωνα με την παρακάτω διαφήμιση να ήρθε στο Βόλο το 1900.

Το περιεχόμενο της διαφήμισης δείχνει την εκκεντρικότητά του. «ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΥΣΑ ΕΙΔΟΠΟΙΗΣΙΣ. ΕΡΓΑ ΚΑΙ ΟΧΙ ΡΕΚΛΑΜΑ».

Ο Ηλίας Λεύκοβιτς οδοντοϊατρός επί τριακονταετίαν εν τη πόλει μας έφερεν εξ Αμερικής πλουσιωτάτην συλλογήν από διάφορα τεχνιτά δόντια κομψά, στερεά, και φθηνά.

Κατασκευάζει οδόντας από 30 μέχρι 50 δραχμάς εκάστον. Δια την ανώδυνον εξαγωγήν κάμνει χρήσιν νεωτάτων ενέσεων Winter και με 25 μόνον δραχμάς δια κάθε δόντι. Έχει εις το οδοντοϊατρείον του όλα τα νεώτερα απολυμαντικά φάρμακα δι' οποιανδήποτε ασθένειαν τους στόματος. Πάσα εργασία υπό δοκιμασίαν. Είναι άλλως τε γνωστή ανέκαθεν η οδοντοτεχνική ειδικότητς του Λεύκοβιτς, διότι αι εργασίαι του διατηρούνται επί πολλά έτη. Μη σας εκπλήγετε, Κύριοι, η μεγάλη φθήνια, διότι από την εργασίαν μας κερδίζωμεν πεντακόσια επί τοις εκατόν. Δέχεται καθ' εκάστην εν τη οικία του, οδός Ερμού.

Ηλίας Λεύκοβιτς. («Σημαία» εφ. Βόλου 25-5-1930 κ.εφ.). Ο Λεύκοβιτς απεβίωσε, πολύ γέρος, το 1951, αφήνοντας πίσω του, εκτός από την εκκεντρικότητά του, και ολόκληρο το οδοντιατρείο του στον Οδοντιατρικό Σύλλογο Μαγνησίας¹.

1. Το Δ.Σ. του Ο.Σ. Μαγνησίας σε έκτακτη συνεδρίαση μεταξύ άλλων αποφάσισε όπως «τα έπιπλα και λοιπά σκεύη του αποβιώσαντος συναδέλφου Ηλ. Λεύκοβιτς, πλήν του χοηματοκιβωτίου και των οδονταγρων, δοθούν εις τον κλητήρα του Συλλόγου Παναγιώτην Μπάτα ως δώρον δια τας εορτάς».

Πρακτικά Ο.Σ.Μ. 1951.

Ο πολύτιμος «Εμπορικός Οδηγός Βόλου - Πηλίου - Αλμυρού» υπό Κωνστ. Χ. Χρηστοπούλου εν Βόλω, εκ του τυπογραφείου της εφημερίδας «ΘΕΣΣΑΛΙΑ» 1911, μας πληροφορεί ότι υπήρχαν 47 ιατροί και μόλις πέντε οδοντοϊατροί: Δουσταμπάνης Γεώργ. (Ερμού - Αχιλλέως), Δημοσθένους Κωνστ. (Φιλελλήνων 20), Λεύκοβιτς Ηλίας (Ερμού), Ποικενίδης Γεώργ. (Ορμινίου), Τουβλατζόγλου Θεμ. (Ερμού).

Ο Γ. Δουσταμπάνης, για τον οποίο υπάρχει πληροφορία ότι ήταν και ιατρός και τελικά κατέληξε ξενοδόχος στην Αιδηψό, δεν έμεινε όπως φαίνεται για πολύ στο Βόλο.

Ο Κωνστ. Δημοσθένους, ο οποίος εμφανίστηκε ως διπλωματούχος των Παρισίων, ήταν ευθυτενής και αριστοκρατικός στην εμφάνιση με το χαρακτηριστικό του υπογένειο, σοβαρός και με παρουσία διακριτική χωρίς κραυγαλέες προβολές.

Έζησε πολλά χρόνια και απεβίωσε στο Βόλο, όπου πρέπει να εγκαταστάθηκε την πρώτη δεκαετία του 20ου αιώνα. (Ανακοίνωση στην εφημερίδα «Σημαία» 3-1-1931 τον αναφέρει εγκατεστημένο σε οίκημα της οδού Ιωλκού 72. Τα τελευταία του χρόνια έμενε στην περιοχή Μεταμορφώσεως Βόλου).

Ο Κωνστ. Αλφιεράκης επανελθών το 1901 ως διπλωματούχος των Παρισίων φαίνεται να εγκατέλειψε οριστικά το Βόλο, αφού δεν αναφέρεται στον κατάλογο του 1911.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

Από τους αδειούχους στους Π.Ε.Π.

Στα προηγούμενα κεφάλαια έγινε αναφορά σε «Ιατρο-
συνέδριο» σε «αδειούχους» οδοντιάτρους, στο Πανεπι-
στηματικό Οδοντιατρικό Σχολείο, στην ανυπαρξία Συλλό-
γων. Κρίνεται συνεπώς απαραίτητη η ιστορική κατάταξη
των εξελίξεων στο χώρο της Οδοντιατρικής.

Στην Ελεύθερη Ελλάδα ήδη από το 1834 δημοσιεύτηκε
Βασιλικό Διάταγμα (Φ.Ε.Κ. αρ.23) «περί των ήδη μετερχο-
μένων εις την Ελλάδα την Ιατρικήν, Χειρουργικήν, Οδοντι-
κήν, κτηνιατρείαν, φαρμακοποιίαν και μαιευτικήν», οι οποί-
οι όφειλαν να εφοδιαστούν με άδεια ασκήσεως επαγγέλμα-
τος που θα αποκτούσαν ύστερα από εξετάσεις τις οποίες θα
έδιναν ενώπιον ενός ιατροσυνέδρου, το οποίο συγκροτήθη-
κε μόνο από γιατρούς (Β.Δ. αρ.24) και άρχισε τις εξετάσεις

των ενδιαφερομένων, δοθέντος ότι δεν υπήρχε Ιατρική Σχολή, που ιδρύθηκε μαζί με το Πανεπιστήμιο Αθηνών το 1837.

Η Οδοντιατρική Πανεπιστημιακή Εκπαίδευση αγνοήθηκε τελείως μέχρι το 1911. Οι εμφανιζόμενοι συνεπώς ως οδοντίατροι έως τη λειτουργία του Οδοντιατρικού Πανεπιστημιακού Σχολείου, που αποφασίστηκε στις 20-9-1916 (Φ.Ε.Κ. άρ. 175) και πραγματική έναρξη των μαθημάτων του έκανε το 1921, έπρεπε να περάσουν από το Ιατροσυνέδριο για να πάρουν άδεια άσκησης.

Ένα από τα αξιοπερίεργα, αλλά και ενδεικτικό σημείο του κλίματος και των αντιλήψεων του ιατρικού χώρου, που δυστυχώς επεκράτησαν για πολλές δεκαετίες σε βάρος των οδοντιάτρων, ήταν ότι τα ιατροσυμβούλια εκείνα δεν είχαν ούτε ένα οδοντίατρο ως μέλος μέχρι το 1914, γράφει ο καθηγητής Φώτης Μήτσης («Αναδρομές και Μνήμες», Αθήνα 1993).

Από τους υποψηφίους αδειούχους το Ιατροσυμβούλιο ξητούσε αρχικά ένα πιστοποιητικό Δήμου ή κοινότητας που να βεβαιώνει ότι ο υποψήφιος έκανε πράγματι αυτή την εργασία, γιατρού, οδοντογιατρού, φαρμακοποιού κ.λ.π., και ύστερα τους εξέταζε. Αν βέβαια είχαν κάποια έγκυρα πιστοποιητικά ότι παρακολούθησαν στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό μαθήματα Οδοντιατρικής ακόμα καλύτερα για τους υποψηφίους.

Στην Ελλάδα γύρω στα τέλη του 19ου αι. ιδρύθηκαν δύο αξιόλογες ιδιωτικές οδοντιατρικές σχολές: (Δ.Ι. Καρα-

κατοάνη και Μιχ. Δέρβη), οι οποίες μέχρι το 1912 που έκλεισαν πρόσφεραν αρκετά καλή εκπαίδευση στους σπουδαστές τους.

Το 1912 ψηφίστηκε ο Νόμος 4063, ο οποίος πέρα από την αναφορά για την ίδρυση του Πανεπιστημιακού Οδοντιατρικού Σχολείου με σκοπό τη «μόρφωση Επιστημόνων Οδοντιάτρων» με νέες διατάξεις αναβάθμισε το επίπεδο του κλάδου. Ο καθηγητής της Οδοντιατρικής και πρώτος πρύτανις, Οδοντίατρος, του Πανεπιστημίου Αθηνών Φώτης Μήτοης γράφει σχετικά για το νόμο αυτό ότι καινοτομούσε ως προς τα εξής. Οι Οδοντίατροι έπρεπε να δηλώνουν την εγκατάστασή τους σε μια πόλη, κωμόπολη ή χωριό, το αργότερο σε ένα μήνα. Να καταρτίζεται κάθε χρόνο από τις νομαρχίες ή τις δημοτικές αρχές κατάλογος με το ονοματεπώνυμο, το μέρος διαμονής, τη χρονολογία και την προέλευση του διπλώματος του Οδοντιάτρου... Επέτρεπε την άσκηση σε όσους πρακτικούς είχαν άδεια, όριζε όμως χρηματική ποινή 50-100 δρχ. σε όσους ασκούσαν παράνομα την οδοντιατρική και σε περίπτωση υποτροπής την ανέβαζε στις 100-500 δρχ. (ποσό μεγάλο για την εποχή).

Το 1920 με το νόμο 2298 (Φ.Ε.Κ. 148) η Πολιτεία όχι μόνο επέβαλε πιο αυστηρές ποινές σε όσους ασκούσαν παράνομα την Οδοντιατρική, αλλά έκανε ένα ακόμα πιο τολμηρό βήμα. Διαχώρισε την επιστήμη από την εμπειρία, θεσμοθετώντας ότι οι οδοντοτεχνίτες δεν μπορούν να ασκούν την Οδοντιατρική. Ωστόσο μέχρι το 1923 μια ολόκληρη σει-

ρά νομοθετικών ρυθμίσεων κατέληξαν στο παράδοξο, ο όρος Οδοντίατρος να περιλαμβάνει ένα σύνολο ανομοιογενές σε τίτλους με διαφορετική προέλευση και με μεγάλη διαφορά επιστημονικών προσόντων.

Στο χώρο της Οδοντιατρικής τις πρώτες δεκαετίες του 20ου αι. υπήρχαν πτυχιούχοι των ιδιωτικών σχολών Καρακατσάνη και Δέρβη, πτυχιούχοι πανεπιστημιακών σχολών, αδειούχοι των Ecole dentaire του εξωτερικού και πρώην πρακτικοί ή οδοντοτεχνίτες, οι οποίοι λειτουργούσαν μέχρι το 1923 χωρίς δεοντολογικούς κανονισμούς, οι οποίοι θα έσωζαν τουλάχιστο τη σοβαρότητα κλάδου, ιδίως στον τομέα της διαφήμισης που ήταν ασύντοτος. Και αυτό συνέβαινε όχι μόνο στους οδοντογιατρούς αλλά και στους γιατρούς.

Η πολιτεία τότε (1923) με νέο νόμο (Φ.Ε.Κ. 372) επιβάλλει στους ασκούντες την Οδοντιατρική την υποχρέωση να αναγράφουν τον τίτλο τους. Έτσι όσοι ήταν αδειούχοι έπρεπε να γράφουν «Αδειούχος Οδοντοϊατρός». Όσοι ήταν πτυχιούχοι του Πανεπιστημιακού Σχολείου Αθηνών να γράφουν «πτυχιούχος χειρουργός Οδοντοϊατρός» Εθνικού Πανεπιστημίου (Π.Ε.Π.). Το ίδιο και οι απόφοιτοι ισότιμων σχολείων του εξωτερικού.

Όσοι δεν συμμορφώνονταν με τις διατάξεις αυτές επιμωρούντο με φυλάκιση ενός μέχρι έξη μηνών και χρηματική ποινή δύο μέχρι πέντε χιλιάδες δραχμές περιερχόμενες στο Δημόσιο (Φωτ. Μήτση, ο.π.σ. 531).

Όλα τα παραπάνω έμεναν μόνο στα χαρτιά όσο δεν υ-

πήρχαν Σύλλογοι. Πράγματι μέχρι το 1923 δεν υπήρχε νομοθεσία περί Ιατρικών συλλόγων. Είχαν συγκροτηθεί ιατρικές εταιρείες, ιδιωτικού δικαίου, με σκοπό την εξύψωση της αξιοπρέπειας του ιατρικού σώματος, την πάταξη της αγυρτείας στην Ιατρική, τη διαρκή επιστημονική τελειοποίηση, τον ενεργητικό προσανατολισμό προς τις ανάγκες και τα προβλήματα της δημόσιας υγείας, την αυτοπροστασία του ιατρικού σώματος.

Στις 17 Οκτωβρίου 1923 εκδόθηκε το πρώτο Ν. Διάταγμα «Περί συστάσεως Ιατρικών Συλλόγων» τροποποιηθέν και συμπληρωθέν με το από 10-12-1923 Ν.Δ.

Το 1925 (13-11) με Ν. Διάταγμα προστέθηκε η ίδρυση πειθαρχικών συμβουλίων κατά συλλόγους. Ωστόσο οι ασάφειες των παραπάνω διαταγμάτων και οι ατέλειες λόγω έλλειψης πείρας, οδήγησαν στην έκδοση του αναγκαστικού νόμου 1565 του 1939 «περί κώδικος ασκήσεως του Ιατρικού Επαγγέλματος».

Οι Οδοντιατρικοί Σύλλογοι ακολούθησαν στη συγκρότησή τους το Ν.Δ. της 13-11-1925, αφού με Ν. Διάταγμα της 15-10-1925 «περί καταρτισμού Μητρώων των καθ' άπαν το κράτος ιατρών, φαρμακοποιών, οδοντοϊατρών, κτηνιάτρων και μαιών» (Φ.Ε.Κ. 306), όφειλαν να συγκροτηθούν σε σώμα με υποχρεωτικό μητρώο. Το Β.Δ. της 4ης Μαΐου 1939 «περί επεκτάσεως διατάξεων τινών του υπ. αρ. 1565/1939 αναγκαστικού νόμου «περί κώδικος ασκήσεως του ιατρικού επαγγέλματος και επί των οδοντοϊατρών» (Φ.Ε.Κ. 178), επι-

βεβαιώνει τη συμπόρευση νομοθετικά με τους ιατρικούς συλλόγους. Στις 5-8-1950 εκδίδεται διάταγμα «περί δεοντολογικού κανονισμού Οδοντιάτρων» (Φ.Ε.Κ. 167), το οποίο υποδηλώνει την έναρξη αυτονόμησης του κλάδου.

Το 1952 (19 Απριλίου) δημοσιεύεται το Ν.Δ. 2049 «Περί κυρώσεως, τροποποίησεως και συμπληρώσεως του υπ. Αρ. 1843/1952 Αναγκ. Νόμου «Περί τροποποίησεως και συμπληρώσεως διατάξεων τινών του υπ. αρ. 1565/1939 Αναγκ. Νόμου «Περί κώδικος ασκήσεως του ιατρικού επαγγέλματος» (Φ.Ε.Κ. 97). Έτσι στις 24 Μαρτίου 1953 δημοσιεύεται Β.Δ. «Περί επεκτάσεως του νόμου 2049/1952 και επί των ασκούντων το Οδοντιατρικόν επάγγελμα» (Φ.Ε.Κ. 71). Στις 23 Ιουλίου 1953 με Ν.Δ. 2464 το Οδοντιατρικό Σχολείο μεταρρέπεται σε Οδοντιατρικό Τμήμα της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών (Φ.Ε.Κ. 185).

Το διάταγμα της 23-7-1954 «Περί κανονισμού οδοντιατρικής αμοιβής» (Φ.Ε.Κ. 157), και εκείνο του Ιανουαρίου 1955 «Περί αυστηράς εφαρμογής των διατάξεων των κατοχυρουσών το Οδοντιατρικό Επάγγελμα» και η ίδρυση του Οδοντιατρικού τμήματος της Ιατρικής Σχολής του Α.Π. Θεσσαλονίκης, οδήγησαν στο Ν.Δ. 706 της 30-10-1970 (Φ.Ε.Κ. 431) «περί μεταρροπής των Οδοντιατρικών τμημάτων των ιατρικών σχολών των πανεπιστημίων Αθηνών και Θεσσαλονίκης εις Οδοντιατρικάς Σχολάς» (Φ.Ε.Κ. 231) και στην πλήρη αυτονόμηση και αναβάθμιση της Οδοντιατρικής επιστήμης στην Ελλάδα.

Όλα αυτά τα προβλήματα, που έπρεπε να λυθούν από ένα Έθνος, όπως το Ελληνικό, ίστερα από μακραίωνη δουλεία και συνεχείς αγώνες, ούτε μικρά ούτε ασήμαντα ήταν. Έγιναν μάλιστα πιο δύσκολα μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή του 1922 όταν ενάμισι εκατομμύριο πρόσφυγες, κι ανάμεσά τους γιατροί, οδοντογιατροί, φαρμακοποιοί κ.ά. ζητούσαν την ένταξή τους στην μητέρα πατρίδα. Πιστεύω ότι έγινε το καλύτερο που μπορούσε να γίνει στο χώρο της Υγείας και των νόμων της.

Θα παραθέσω μια σύντομη συγκριτική εικόνα για τα αντίστοιχα φαινόμενα του κλάδου μας στις Ηνωμένες Πολιτείες, τη χώρα που χρόνια τώρα βρίσκεται στην πρωτοπορία της Οδοντιατρικής.

Η ύπαρξη εμπειρικών Οδοντιάτρων στις Ηνωμένες Πολιτείες ξεκίνησε από τα χρόνια της αμερικανικής επανάστασης (1776). Τότε άρχισαν να καταφθάνουν οδοντογιατροί από την Αγγλία και Γαλλία. Το χειμώνα του 1781 ο γάλλος Οδοντίατρος του στρατού Ζοζέφ Λεμαίρ στην πόλη Πρόβιντενς της Πολιτείας Rhode Island, άσκησε την Οδοντιατρική και παράλληλα δίδαξε μερικούς Αμερικανούς. Η ιστορία διέσωσε το όνομα του πρώτου εμπειρικού αμερικανού οδοντογιατρού που λεγόταν Ιωσίας Φλάγκ. Το 1834 ιδρύθηκε στη N. Υόρκη η πρώτη εταιρεία χειρουργών Οδοντιάτρων στον κόσμο, ενώ το πρώτο Οδοντιατρικό περιοδικό εκδόθηκε το 1839 με τον τίτλο «Αμερικανική Εφημερίδα της Οδοντιατρικής Επιστήμης». Η πρώτη στον κόσμο συστη-

ματική Οδοντιατρική Σχολή ήταν το «Κολλέγιο Οδοντιατρούς Χειρουργικής», που ιδρύθηκε το 1840 στη Βαλτιμόρη. Από τα τεχνητά βοηθήματα του οδοντιάτρου το σπουδαιότερο ήταν το οδοντιατρικό κάτοπτρο, που επινοήθηκε το 1800 από τον Βαρθολομαίο Ρουσπίνι. Ο ελαστικός απομονωτήρας το 1864, η χρήση του αμαλγάματος, το οδοντιατρικό οδοντογλύφανο, αρχικά ποδοκίνητο, από τον Μόρισσον το 1870, η χρήση της πορσελάνης και των χρυσών εμφράξεων από τον Γιένκινς. Η ασηψία και αντισηψία, οι οποίες μαζί με την εφαρμογή των αναισθητικών (πρωτοξείδιο του αζώτου από τον Οράτιο Ουέλλς και του αιθέρα από τον Μόρτον, αμερικανών οδοντιάτρων, που πρώτοι ανακάλυψαν το 1840 τα αναισθητικά αυτά), συνέβαλαν αποφασιστικά στην επιστημονική αναβάθμιση όχι μόνο της Οδοντιατρικής, αλλά και της γενικής χειρουργικής.

Ταυτόχρονα εφαρμόστηκε και η τοπική διά νοβοκαΐνης αναισθησία από οδοντιάτρους και γιατρούς.

Το 1850 ο οδοντίατρος Μπώλντουϊν στη Φιλαδέλφεια κατασκεύασε τις πρώτες επιστημονικές τεχνητές οδοντοστοιχίες, μια μεγάλη κατάκτηση στον τομέα της επανορθωτικής οδοντιατρικής.

Ωστόσο, παρά τις καταπληκτικές προόδους που έγιναν δεν έπαψε να συμπορεύεται για χρόνια και στην Αμερική η αγυρτεία με τους εμπειρικούς και τους πτυχιούχους, όσο έλειπε η νομοθετική κατοχύρωση.

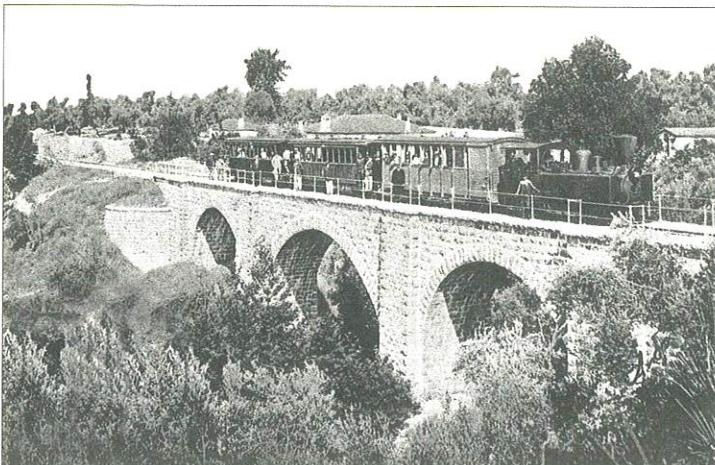
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

H Μαγνησία στις αρχές του 20ου αιώνα

Η πρώτη δεκαετία του 20ου αι. ήταν καθοριστική για την παραπέδρα δυναμική ανάπτυξη της Μαγνησίας, παρά τις αρνητικές μερικές φορές επιλογές της Πολιτείας, με κορυφαία την μετατροπή του νομού σε επαρχία της Λάρισας. Έτσι ενώ το Β.Δ. της 6ης Ιουλίου 1899 δημιουργήσε το νομό Μαγνησίας, με τη Νομαρχία να συμβάλλει θετικά στην ανάπτυξη της περιοχής, το 1909 καταργείται ο νομός και όλη η Μαγνησία χαρακτηρίζεται ως επαρχία του Νομού Λαρίσης και μένει τέτοια μέχρι το 1942, που απαγκιστρώθηκε από την εξάρτηση της μικρότερης σε όλους τους τομείς τότε Λάρισας, πλην εκείνου του συγκοινωνιακού κόμβου.

Το 1900 ο Βόλος είχε ήδη σε λειτουργία το πρώτο Δημοτικό του Θέατρο που εγκαινιάστηκε στις 2-2-1897. Την ίδια χρονιά εγκρίθηκε η ανέγερση του σημερινού Δικαστικού Μεγάρου.

Το Νοέμβρη του 1901 ο αρχαιολόγος Χρήστος Τσούντας ξεκινάει ανασκαφές στο νεολιθικό οικισμό του Σέσκλου και αργότερα (1903) τον Διψηνίου.

Το τραίνο των Μηλεών στη γέφυρα Κουφάλας Λεζωνίων

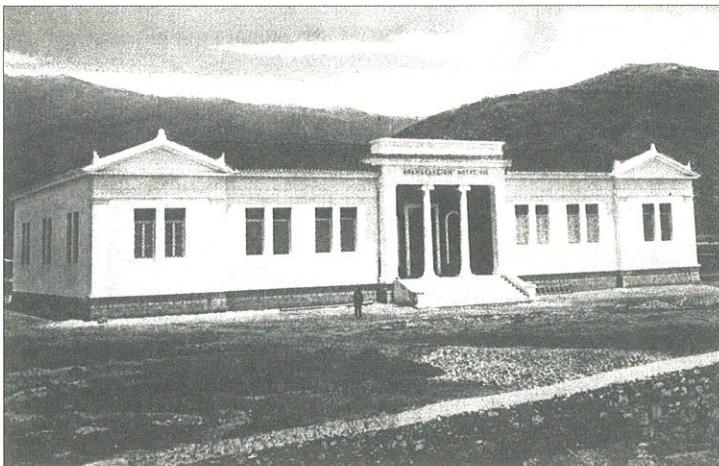
Τον Αύγουστο (31) του 1903 εγκαινιάστηκε το Αχιλλοπούλειο Δημοτικό Νοσοκομείο Βόλου, ενώ το τραίνο έφτανε μέχρι τις Μηλιές.

Οι ανασκαφές συνεχίστηκαν το 1904 και επεκτάθηκαν το 1907 στην περιοχή των Φθιωτίδων Θηβών (Ν. Αγχίαλος).

Το 1908 με απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου Πα-

γασών (=Βόλου) και με εισηγητή το γιατρό Δημ. Σαράτση ιδρύεται το πρωτοποριακό για την εκπαίδευση Ανώτερο Παρθεναγωγείο Βόλου με διευθυντή τον Αλέξανδρο Δελμούζο, ο οποίος ξεκινάει μια προσπάθεια πρότυπης εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης.

Την ίδια χρονιά (1908) ιδρύεται το πρώτο στην Ελλάδα Εργατικό Κέντρο Βόλου.

Βόλος - Αθανασάκειον αρχαιολογικόν Μουσείον

Ο δραστήριος εμπορικός κόσμος της Μαγνησίας, με επικεφαλής το δυναμικό Σύλλογό του, δημιουργεί την πρώτη Εμπορική Σχολή σε όλη τη Θεσσαλία, το 1900, η οποία αργότερα (1915) με κληροδότημα αποκτά ιδιόκτητη στέγη.

Η κοινωνική διαστρωμάτωση της πόλης του Βόλου παρουσιάζει λίγο πριν τους βαλκανικούς πολέμους (1912-13)

μια πολυμορφία που ξεκινάει βασικά από τη διαφορετική προέλευση των κατοίκων της.

Αρχίζει γρήγορα να διαμορφώνεται μια μεγαλοαστική τάξη, που την αποτελούσαν ήδη μετά το 1881, ιδιοκτήτες ολόκληρων χωριών στο θεσσαλικό κάμπο (τσιφλικάδες), οι περισσότεροι των οποίων μένουν σε μεγάλα και πλούσια σπίτια στην πόλη με πολυάριθμο υπηρετικό προσωπικό. Διαθέτουν ακόμα επαύλεις στο Πήλιο για το καλοκαίρι. Αρκετοί από αυτούς έχουν ζήσει και πλουτίσει στο εξωτερικό, όπως και άλλοι οι οποίοι κάνουν επενδύσεις κεφαλαίων σε εμπορικές και ιδιαίτερα καπνεμπορικές και βιομηχανικές επιχειρήσεις.

Από την άλλη μεριά η συνεχής εισροή ακτημόνων και ανειδίκευτων εργατών, προερχόμενων κυρίως από χωριά της Θεσσαλίας και άλλων περιοχών, τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν εξαιτίας της ανυπαρξίας κρατικής νομοθεσίας για ωράρια εργασίας, ασφάλιση, μισθούς και κατοικία, θα δημιουργήσει γρήγορα τις πρώτες διαφοροποιήσεις και κοινωνικές αντιθέσεις τόσο στον αστικοεργατικό όσο και στον αγροτικό χώρο με συγκρούσεις ανάμεσα στους κολλίγονυς (=ακτήμονες) και τους τσιφλικάδες, που θα κορυφωθούν με τη δολοφονία του Μαρίνου Αντύπα (7 Μαρτίου 1907), και τον ξεσηκωμό στο Κιλελέρ στις 6 Μαρτίου 1910.

Το εργατικό κίνημα στην πόλη κάνει κάποια τολμηρά βήματα, τα οποία όμως στηρίζονται κυρίως στην υποστήριξη φωτισμένων και προοδευτικών ανδρών αστικής όμως προέ-

λευσης, ζωής και νοοτροπίας. Τους ονόμασαν «χριστιανοσο-
σιαλιστές» τίτλο τον οποίο και εκείνοι φαίνεται ότι αποδέ-
χονταν, αφού είχαν τοποθετηθεί αρνητικά στο κομμουνιστι-
κό μανιφέστο, που δημοσιεύτηκε στις 5 Μαΐου 1908 στην ε-
φημερίδα του Βόλου «Εργάτης». Τη νομοτελειακά, ωστόσο,
αναπόφευκτη σύγκρουση σε τόσο μεγάλες κοινωνικές δια-
φορές, απειδόβησε η δυναμική της πόλης και της περιφέ-
ρειας, με τη γρήγορη ανάπτυξη μεσοαστικής και μικροαστι-
κής τάξης, που προέκυψαν από τους κόλπους της εργατικής
τάξης, και λειτούργησαν εξισορροπητικά.

Κατά τον ίδιο τρόπο λειτούργησε και στη θεσσαλική γη
η δρομολόγηση, μετά το Κιλελέρ, της διαδικασίας απελευ-
θέρωσης και απόδοσης της στους ακτήμονες καλλιεργητές,
και τη μικρή ιδιοκτησία.

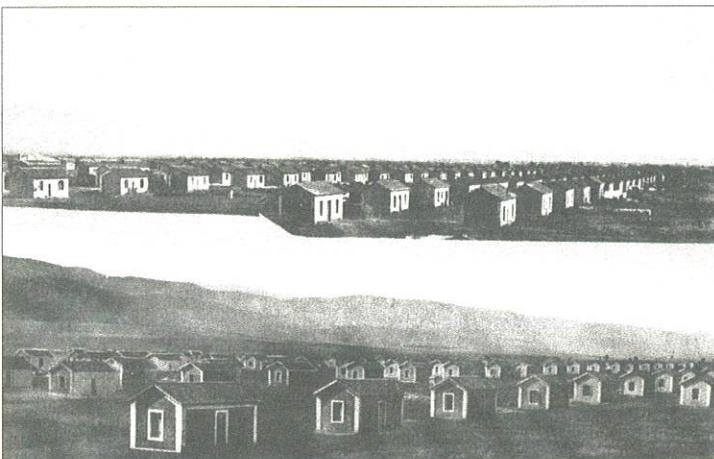
Οι παραπάνω αναφορές έγιναν όχι μόνο για να έχου-
με μια αδρότατη εικόνα των γεγονότων τα οποία πλαισίω-
σαν την άσκηση της Οδοντιατρικής στις αρχές του 20ου αι.,
αλλά και τις επιπτώσεις στην υγεία γενικότερα των διαφό-
ρων κοινωνικών στρωμάτων από τον τρόπο και τα μέσα δια-
βίωσής τους.

Η υψηλή νοσηρότητα, που παρατηρήθηκε την περίοδο
αυτή, αλλά και τις επόμενες, τροφοδοτήθηκε από δύο βασι-
κές πηγές. Πρώτη ήταν η ελονοσία, που μάστιζε το θεσσαλι-
κό κάμπο και σε ένα βαθμό την πεδινή Μαγνησία, προετοι-
μάζοντας το έδαφος για την εισβολή της φυματίωσης, η ο-
ποία αποτελούσε τότε τον μεγαλύτερο τρομοκράτη. Η πόλη

του Βόλου, ειδικά, είχε το αυχές προνόμιο της πρώτης σε φυματίωση πόλης της Ελλάδας.

Ήταν τέτοιος ο φόβος της μετάδοσης του βακιλλου του Κώχη που ακόμα και ταξιδιωτικοί οδηγοί της εποχής, όπως αυτός του οίκου Ελευθερούδακη με τίτλο «ΕΛΛΑΣ» στη σελίδα 373 γράφει: «Βυτίνα: Δροσερά και υγειονοτάτη θερινή διαμονή, συνιστάται εν τούτοις προσοχή εάν πρόκειται να διανυκτερεύσῃ τις, επειδή ενταύθα συγκεντρούνται πλείστοι πάσχοντες εκ μεταδοτικών νοσημάτων».

Οι Οδοντιάτροι είναι αυτονόητο ότι βρισκόντουσαν

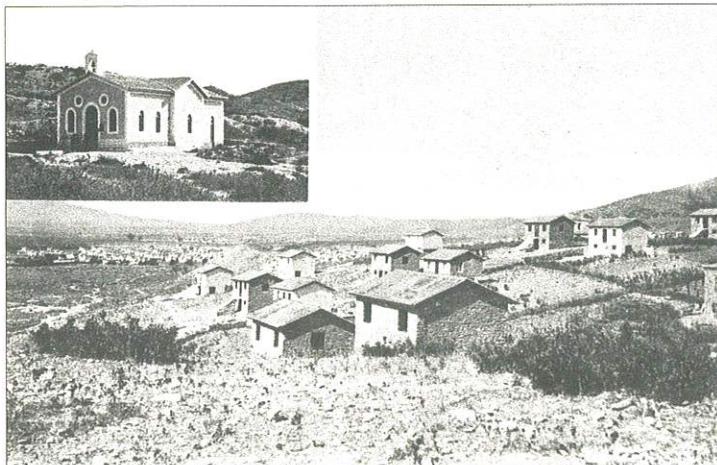
Tα πρώτα σπίτια της νέας Ευξεινούπολης

καθημερινά στη ζώνη «υψηλού κινδύνου» με το φόβο να μολυνθούν οι ίδιοι και να μεταδώσουν τη νόσο στην οικογένειά τους. Ο τρόμος της φυματίωσης έκανε παράλληλα και τους προσερχόμενους στα Οδοντιατρεία όχι μόνο απαιτητικούς

και ενίστε υπερβολικούς στο θέμα της καθαριότητας των πάντων, αλλά και το χειρότερο καχύποπτους, κάτι που δυσκόλευε οπωσδήποτε το έργο των οδοντιάτρων, αλλά και των γιατρών.

Αν τώρα αναλογιστούμε τα μέσα που διέθεταν τα τότε Οδοντιατρεία, μπορούμε να πάρουμε μια ιδέα για τις δυσκολίες και τους κινδύνους που αντιμετώπιζαν οι πρώτοι εκείνοι Οδοντογιατροί.

Η Μαγνησία, μετά τους βαλκανικούς πολέμους και τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο, περνάει σε φάση νέας και μεγαλύτε-

Ο πρώτος προσφυγικός οικισμός της Νέας Αγχιάλου ρης ανάπτυξης, μετά την προώθηση των συνόρων μας με την απελευθέρωση της Μακεδονίας, Θράκης, Ηπείρου και νησιών του Αιγαίου.

Η Μικρασιατική Καταστροφή με την είσοδο σχεδόν ε-

νάμισι εκατομμυρίου προσφύγων το 1922 μπορεί να επαύξησε τα κοινωνικά προβλήματα, παράλληλα όμως μετάγγιση νέο αίμα πολύτιμο όχι μόνο για τις νέες περιοχές που απελευθερώθηκαν, αλλά και για όλη τη χώρα. Οι πρόσφυγες (Μικράς Ασίας, Ανατολ. Ρωμυλίας) στην πλειονότητά τους άνθρωποι πονεμένοι, αλλά και με ικανότητες και γνώσεις σε πολλούς τομείς, έγιναν η κινητήρια δύναμη που στήριξε και ανέβασε τον Ελλαδικό χώρο.

Στο Βόλο έφτασαν αρχικά γύρω στα 25.000 από τους οπίσους έμειναν οριστικά 15.000, ανεβάζοντας απότομα τον πληθυσμό της πόλης, που το 1907 είχε 23.563 κατοίκους, το 1920, 30.046, και το 1928, 41.705 κατοίκους.

Η δεκαετία 1910-1920 δεν δίνει πληροφορίες για εμφάνιση νέων οδοντογιατρών στο Βόλο, πιθανότατα λόγω των συνεχών επιστρατεύσεων και των πολεμικών επιχειρήσεων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ

«*Belle Epoque*»

Το 1925 έχουμε την ομαδική παρουσία τριών γυναικών πτυχιούχων του Πανεπιστημιακού Οδοντιατρικού Σχολείου. Είναι η βολιώτισσα Έλλη Νικ. Λοΐζου¹, (αδελφή του Λυκειάρχη Ευάγγελου Λοΐζου και του φαρμακοποιού Δημ. Λοΐζου). Η διαφήμισή της μας πληροφορεί ότι «Η οδοντιάτρος Έλλη Ν. Λοΐζου έχει την κλινική της εις την διασταύρωσιν των οδών Κενταύρων και Αιόλου, έναντι Σχολής Καλογραιών. Όραι επισκέψεων 9-12, 3-6». («Σημαία» Βόλου 19-7-1925).

Οι άλλες δύο είναι αδελφές, κόρες της οικογένειας Αλπάκη από τον Άγιο Βλάσιο Πηλίου, οι οποίες αποφοίτησαν

¹ Ο κατάλογος των μελών του Ο.Σ. Μαγνησίας την αγνοεί.

την ίδια μέρα (25-6-1925).

Σεραΐνα Ρούσσου ήταν η αδελφή της Σεραΐνας, Αριστέα, σύζυγος του Οδοντιάτρου Δημήτριου Καραμουστάκη, από την Πρέβεζα, συνεργάστηκε μαζί του στο Βόλο, και εκείνος ενίστε στα χωριά, μέχρι το 1960 που μετώκησαν στην Αθήνα. Κόρη τους η Οδοντίατρος Αθηνών Πόπη Καραμουστάκη.

Τον ίδιο χρόνο (1925) ο εκ Σερρών καταγόμενος οδοντίατρος Μιχαήλ Χατζηαγγέλου² μας πληροφορεί ότι «σπουδάσας εν Παρισίοις δέχεται καθ' εκάστην 8-12 και 3-7 μ.μ. (απόρους δωρεάν 2-3). («Σημαία» Βόλου 22-7-1925). Σύμφωνα με πληροφορίες της κόρης του, Οδοντιάτρου Μαίρης Χατζηαγγέλου - Κωστάκη, ο πατέρας της είχε σπουδάσει στην Ecole Dentaire (Οδοντιατρικό σχολείο) του Παρι-

Η κατά ένα χρόνο μεγαλύτερη Σεραΐνα με σύζυγο και συνεργάτη το Γεώργιο Ρούσσο (οδοντοτεχνίτη) εργάστηκε στο Βόλο 44 ολόκληρα χρόνια μέχρι το 1969 που συνταξιοδοτήθηκε (1-9-1969). Κόρη της η οδοντίατρος Μαρία Ρούσσου - Δημοιλιάνη που εργάστηκε στο Βόλο και την Ελβετία.

Η αδελφή της Σεραΐνας, Α-

2 Ο Μιχαήλ Χατζηαγγέλου δεν αναφέρεται στον κατάλογο των μελών.

σιού, είχε ιατρείο στη Θεσσαλονίκη που κάηκε στη μεγάλη πυρκαϊά του 1917 και ότι ήταν αδειούχος του Ιατροσυνεδρίου. Ο Χατζηαγγέλου τίμησε με την παρουσία του στο Βόλο την Οδοντιατρική Επιστήμη. Διετέλεσε πρόεδρος του Συλλόγου, διαδεχθείς πιθανότατα τον Γεώργ. Ποιμενίδη. Πρόεδρο τον βρίσκουμε και το 1943 με γραμματέα το Γιάννη Πολυχρονόπουλο.

(«Ταχυδρόμος» 12-2-1943). Το

1950 -51 είναι αντιπρόεδρος με πρόεδρο τον Περικλή Δήμου και γραμματέα την Ιουλία Παπανικολάου. Φαίνεται ότι κάπου εκεί τερμάτισε τη συνδικαλιστική του παρουσία και ίσως την επαγγελματική λόγω ηλικίας. Το οίκημα Χατζηαγγέλου υπάρχει μέχρι σήμερα στην αρχική του μορφή. (Κ. Καρτάλη - Σωκράτους).

Η ανυπαρξία των συλλόγων μέχρι το 1925, οι απανωτές αναθεωρήσεις των νόμων, η έλλειψη πείρας στην οργάνωση των αρχείων και κυρίως στη διαφύλαξη τους, προκάλεσαν προβλήματα στην εργασία μας αυτή.

Δεν υπήρχε ούτε γραφείο του Συλλόγου ούτε συστηματικό αρχείο. Οι συνεδριάσεις γίνονταν στις αίθουσες αναμονής, και τα βιβλία τα κρατούσαν οι πρόεδροι και οι γραμματείς με αποτέλεσμα να χαθούν τα πρώτα πρακτικά μέχρι το

Χατζηαγγέλου Μιχαήλ

1950 και από το 1952 μέχρι το 1958. Σοβαρές ελλείψεις παρουσιάζει επίσης και ο πρώτος καπάλογος μελών ο οποίος υπάρχει στο σημερινό αρχείο.

Το 1925 έμφανται στο Βόλο ως οδοντίατρος κάποιος αδειούχος του Ιατροσυνεδρίου, προφανώς πρόσφυγας της Μ. Ασίας, με την παρακάτω κραυγαλέα διαφήμιση:

«Ο κ. ΝΙΚ. ΠΟΛΥΧΡΟΝΙΔΗΣ, τέως χειρουργος οδοντοϊατρός Νοσοκομείου Σμύρνης και Υπίατρος Οθωμανικού Στρατού διέμεινεν εις το άλλοτε ξενοδοχείον «Θεοσαλονίκη» νων δε ευρίσκεται πλατεία Ελευθερίας έναντι οικίας Χατζηκυριαζή. Δηλοί ότι εξάγει οδόντας, όστις πονέσει δίδει 1.000 δραχμάς. Θεραπεύει την ουλίτιδα (τα γούλια αν ματώνουν) την πυόρροιαν (αν εμπυώνουν), περιοστίτιδα (σάπισμα μάσκας), φύστουλαν, συρίγγια, κ.λ.π.

Η αιμορραγία προέρχεται εκ των μικροβίων άτινα εμφωλεύουν εις την ουλικήν χώραν. Ταύτα καταβροχθίζομενα επιφέρουν πάθησιν της υγείας. Εκ της αιμορραγίας επέρχεται η σήψις, η πτώσις, τερηδών, ισχνότης, ουλοφάγος, φθίσις των πνευμόνων και φαρυγγολάρυγγος.

Και όστις πάσχει πρέπει να λάβῃ υπό σοβαράν έποιφιν ότι οι ασθένειαι αυταί όχι μόνον καταστροφήν των οδόντων είναι, αλλά και της υγείας. Και διά τούτο πρέπει ο πάσχων να σπεύδῃ να θεραπευθή και να προλάβῃ όχι μόνον τους οδόντας του, οίτινες είνε τα κυριώτερα όργανα, αλλά και την υγείαν του». («Σημαία» Βόλου 25-9-1925).

Από τη διαφήμιση αυτή προκύπτει πρώτα η ασυδοσία

του χώρου, η ανυπαρξία Συλλόγου και καταστατικών δεοντολογικών διατάξεων. Βρέθηκε ακόμα ο δράστης μεγάλης επιγραφής στον τοίχο του φωταερίου στα παλιά, που έλεγε «ΕΞΑΓΩ ΟΔΟΝΤΑΣ ΟΣΤΙΣ ΠΟΝΕΣΕΙ ΔΙΔΩ 1000 ΔΡΑΧΜΑΣ» και έμεινε στην ιστορία της πόλης.

Ο Πολυχρονίδης σε νέα διαφήμιση προσθέτει ότι ήταν και «τέως χειρουργος Οδοντοϊατρός Ελληνικού, Γαλλικού και Τουρκικού Νοσοκομείων», χωρίς να καταφέρει να πείσει τους βολιώτες για τα προσόντα του και μετά το 1927 εξαφανίζεται. Ο κατάλογος των μελών του Ο.Σ. Μαγνησίας τον αγνοεί.

Ο διαφημιστικός ανταγωνισμός όμως δεν ήταν προνόμιο μόνο των οδοντογιατρών, αλλά και των γιατρών της εποχής εκείνης. Έτσι στην εφημερίδα του Βόλου «ΣΗΜΑΙΑ» του 1930 βλέπουμε τις παρακάτω διαφημίσεις.

«ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΚΛΙΑΦΑΣ, Ειδικός Παθολόγος Ιατρός, Καρδιολόγος, Στομαχολόγος, Φυματιολόγος εκπαιδευθείς εσχάτως επί μακρόν εν Παρισίοις ειδικώς επίς της φυματιώσεως των πνευμόνων παρά τω καθηγητή της φυματιολογίας LEON BERNARD, εφαρμόζει αποτελεσματικήν θεραπείαν της φυματιώσεως δια τεχνητού πνευμονοθώρακος. Φαρμακείον Νικ. Καλτσογιάννη».

«Γ. Κ. ΔΗΜΟΣ, Ιατρός, Αφροδισιολόγος, Δερματολόγος, Ουρολόγος, σπουδάσας επί 3ετίαν εις Βιέννην και Βερολίνον, θεραπεύει ριζικώς την συφιλίδα εις όλα τα στάδια και με R. W. αρνητικήν εντός έξη μηνών. Την οξείαν βλεν-

νόροιαν δι' εκτρωτικής μεθόδου. Την χρονίαν δι' ηλεκτροθεραπείας (ηλεκτροθερμίας). Επίσης την γεροντική συχνουρίαν δι' ειδικής μεθόδου. Τα δερματικά δι' υπεριωδών ακτίνων. Εκτελούνται ουρηθροσκοπήσεις, κυστιοσκοπήσεις και καθετηριασμοί των ουρητήρων.

Την ανικανότητα δι' ηλεκτρισμού. Οδός Δημητριάδος έναντι Τραπέζης Κοσμαδοπούλου...»

«Γ.ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ, Συφιλιδολόγος και Δερματολόγος, Ουρολόγος, ειδικώς σπουδάσας εν Παρισίοις. Τακτικώς επισκεπτόμενος και παρακολουθών τας εν Ευρώπη νεωτέρας επιστημονικάς προόδους. Δέχεται εν τη τελειοτάτη αυτού κλινική. Διασταύρωσις Κενταύρων - Σωκράτους.

Το 1927 άρχισε τη λειτουργία της «Οδοντιατρική Χειρουργική Κλινική: Αποστόλου Ι. Ορφανιώτου. Οδός Πηλέως - Αλεξάνδρας.

Επιστημονική και ηγγυημένη θεραπεία όλων των παθήσεων του στόματος και των οδόντων δια των νεωτάτων επιστημονικών μεθόδων. Εκριζώσεις των οδόντων ηγγυημένως ανώδυνοι». («Σημαία» 1-6-1927).

Ο Ορφανιώτης, από τη Ματαράγκα Καρδίτσας, πτυχιούχος του 1924 έμεινε στο Βόλο μέχρι ίσως το τέλος της κατοχής. Συνέχισε στην Αθήνα και την Καρδίτσα και τελικά επανήλθε στο Βόλο το 1964 και σε ηλικία 65 ετών ανοίγει νέο οδοντιατρείο, αλλά χωρίς επιτυχία, με αποτέλεσμα να αποχωρήσει οριστικά από το Βόλο.

Η δεκαετία 1920-1930 υπήρξε από τις πιο παραγωγικές

και αναπτυξιακές για την πόλη και την περιφέρεια.

Το 1924 (28 Δεκεμβρίου) γίνονται τα εγκαίνια του προσφυγικού Συνοικισμού Νέας Ιωνίας Βόλου.

Το 1930 (5 Ιουλίου) η πόλη του Βόλου μεγαλώνει σε έκταση με το νέο πολεοδομικό της σχέδιο να εκτείνεται από τις όχθες του Αναύρου μέχρι αυτές του Κραυσίνδωνα και με ζώνη πόλης την οδό Στρατηγού Μακρυγιάννη. Τα προβλήματα όμως είναι ακόμα πάρα πολλά.

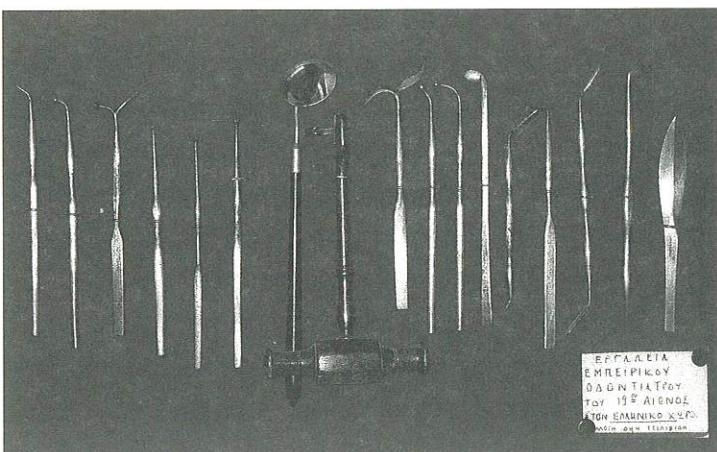
Ο Βόλος ούτε καλό νερό έχει, ούτε δίκτυο ύδρευσης. Τα σπίτια υδροδοτούνται από τις γνωστές τουλούμπες, που έβγαζαν ένα υπόγλυφο σκληρό νερό, ενώ η έλλειψη δικτύου αποχέτευσης και η γειτνίαση με βόθρους το καθιστούσε ενίστοιτε επικίνδυνο. Το δίκτυο ύδρευσης θα ξεκινήσει μετά τους σεισμούς του 1955 της δε αποχέτευσης πολύ αργότερα.

Τα iατρεία, για να λειτουργούν σωστά, έπρεπε να εγκαθίστανται μόνο σε οικήματα με πλήρη υδραυλική εγκατάσταση τροφοδοτούμενη με νερό αντλούμενο από χειροκίνητες αρχικά αντλίες, και όταν έγινε η Ηλεκτρική, από ηλεκτροκίνητα μοτέρ που γέμιζαν τα ντεπόζιτα νερού τοποθετημένα σε ταράτσες, ή στέγες, ώστε να εξασφαλίζεται η απαραίτητη πίεση.

Τέτοιες εγκαταστάσεις όμως είχαν μόνο τα μεγάλα σπίτια. Το πρόβλημα, λοιπόν, ήταν άμεσο για τους νέους οδοντιάτρους και γιατρούς, που άνοιγαν iατρεία ή κλινικές, ένα πρόβλημα που κράτησε πολύ. Η έλλειψη δικτύου ύδρευσης δεν επέτρεπε τη χρησιμοποίηση των νέων οδοντιατρι-

κών μηχανημάτων (unit) χωρίς τις παραπάνω προϋποθέσεις, ενώ για την περίοδο της ανυπαρξίας ηλεκτρικού ρεύματος η κατάσταση ήταν απερίγραπτη.

Οι δύο παραπάνω βασικές και στοιχειώδεις προϋποθέσεις σωστής λειτουργίας ενός ιατρείου (ηλεκτρικό ρεύμα και νερό) καθόρισαν για αρκετές δεκαετίες και το είδος του εξοπλισμού.

Α'. Εργαλεία εμπειρικού Οδοντιάτρου του 19ου αι. στη Μαγνησία.

Από τη συλλογή Δημ. Τσιλιβίδη, Οδοντιάτρου Βόλου.

Έτσι αρχικά κυριαρχεί το χειροκίνητο εργαλείο, πριν ακόμα ο Morrison επινοήσει τον ποδοκίνητο οδοντιατρικό τροχό. Έχω διασώσει μια σειρά εργαλείων με χειροκίνητες φρεζές τα οποία μου χάρισε μια ηλικιωμένη κυρία το 1958 και μου είπε πως άνηκαν στον παππού της που ήταν εμπει-

ρικός οδοντίατρος. Τα περισσότερα ήταν χειροποίητα εργαλεία, όπως οι στρογγυλές φρεζες, που έπρεπε να τις λιμάρουν συχνά για να κόβουν τουλάχιστο την αποσαθρωμένη οδοντίνη.

Υπάρχει και κάτοπτρο, ξένης προέλευσης, το οποίο διασώθηκε γιατί ποτέ δεν το αποστείρωναν με βρασμό, απλά το καθάριζαν με νερό και κάποιο αντισηπτικό. Το ίδιο φαίνεται γινόταν με το περίφημο «κλειδί του Καρανζώ» του οποίου η λαβή είναι από ξύλο ανέπαφο, που μας λέει ότι ούτε αυτό το εργαλείο, που χρησιμοποιήθηκε αντί οδοντάγρας, αποστειρώθηκε ποτέ σωστά.

Ο ποδοκίνητος τροχός κυριαρχούσε παρά την ύπαρξη ηλεκτρικού ρεύματος για πολλές δεκαετίες στα οδοντιατρεία ακόμα και μέχρι το 1950³. Ο ποδοκίνητος τροχός - φόρβος και τρόμος για πολλούς τότε - έμεινε πολύ περισσότερο χρόνο σε χρήση στους οδοντογιατρούς των χωριών που δεν είχαν ηλεκτρικό ρεύμα.

Η Οδοντιατρική στη Μαγνησία κατά τη δεκαετία 1930-1940 παρουσιάζει αλματώδη πρόοδο αριθμητική και ποιοτική, καθώς εξαφανίζεται πια η αγνοτεία, μειώνεται ο αριθμός των πτυχιούχων του Ιατροσυνεδρίου και αυξάνεται ο αριθμός των πτυχιούχων του Πανεπιστημιακού Οδοντιατρι-

3 Θυμάμαι οδοντίατρο του Βόλου το 1948 να δουλεύει τον ποδοκίνητο τροχό ενώ ταυτόχρονα είχε στο στόμα του μόνιμα ανατιμένο τοιγάρο με τη στάχτη του να πέφτει πάτε στο χέρι του και πάτε στον καθήμενο.

κού Σχολείου. Ο εξοπλισμός των ιατρείων βελτιώνεται σημαντικά με νέας τεχνολογίας μηχανήματα, με διεύρυνση της θεραπευτικής και προληπτικής Οδοντιατρικής.

Η δεκαετία του 1930-40 θα μπορούσε να χαρακτηριστεί Belle Epoque για την Μαγνησία, ιδιαίτερα για τη μεσοαστική τάξη των μιλωνάδων, μηχανουργών, ιδιοκτητών μέσων μεταφοράς, καραβοκυραίων, εμπόρων κ.λ.π., οι οποίοι έχουν ήδη προαχθεί σε σιδηροβιομήχανους, αλευροβιομήχανους, μεγαλέμπορους, εριοβιομήχανους κ.ά. ανεβαίνοντας έτσι στη μεγαλοαστική τάξη και εκτοπίζοντας από εκεί τα λεγόμενα «τζάκια» και τους τσιφλικάδες, οι οποίοι σταθερά αποχωρούν.

Οι περισσότεροι από τους νέους άρχοντες ήταν ελαχιστογράμματοι, άλλα ικανότατοι, εξυπνότατοι, εργατικότατοι και αυτοδίδακτοι. Τους ακολουθούν οι μικροεπιτηδευματίες, μικρέμποροι, επαγγελματίες και βιοτέχνες που ανεβαίνουν στη μεσοαστική τάξη με την ανάπτυξη δυναμικών μικρών επιχειρήσεων, εμπορικών καταστημάτων. Τέλος οι διάφορες κατηγορίες «παραγιών» (μπακαλόγατοι, παιδιά γαλακτοπωλείων, οινομαγειρείων, καφενείων κ.λ.π.), που ήρθαν από τα χωριά τους στην πόλη να «προκόψουν» κοντά σε συγγενείς ή συγγχωριανούς, που είχαν ήδη «προκόψει», άνοιγαν με σκληρή δουλειά και αιματηρές οικονομίες δικά τους μαγαζιά, ανεβαίνοντας έτσι στη μικροαστική τάξη, αν γλύτωναν από τη φυματίωση και τους τοκογλύφους.

Το πρόβλημα όμως ήταν η πολυάριθμη εργατική τάξη,

ιδιαίτερα μετά την εγκατάσταση των προσφύγων.

Το στεγοποιικό με την προσφυγική παράγκα να υπάρχει στην Πλατεία Ρήγα Φεραίου, στο Παλιό Λιμεναρχείο, στο συνοικισμό Ιωλκού, με τους πρόσφυγες μέσα στην Τουρκική στρατώνα και τις καπναποθήκες, με τους νέους πρόσφυγες Ρωσοπόντιους το 1939 εγκατεστημένους μέσα στο Δημοτικό Θέατρο. Ένας κόσμος δυστυχισμένος, πικραμένος και απροστάτευτος, αγωνίζεται να επιβιώσει. Το μίσος ανάμεσα στους ντόπιους και τους πρόσφυγες ασύγαστο. Η ανεργία εξαιτίας της μεγάλης προσφοράς εργατικών χεριών και η εκμετάλλευση των εργαζόμενων μόνιμη κατάσταση. Η φυματίωση και η ελονοσία να θερίζουν. Το 1931 (Μαΐου 8) ο ίδιος ο Ελευθέριος Βενιζέλος έρχεται στο Βόλο για θέματα αποκατάστασης προσφύγων.

Η έκρηξη θα γίνει στις 2 Ιουνίου 1936 όταν δυναμικό συλλαλητήριο εργατών και ιδιαίτερα καπνεργατών του Βόλου έχει σαν αποτέλεσμα ένα νεκρό εργάτη και αρκετούς τραυματίες κατά τη σύγκρουση με την αστυνομία στην οδό Δημητριάδος. Οι διαδηλωτές ξητούσαν δουλειά, καθορισμό κατώτατου ορίου ημερομισθίου και αύξηση του κατά δραχμάς δέκα.

Η Ερομε δεν ήταν Belle για όλους. Το έντονο πα κοινωνικό πρόβλημα, εξαιτίας της ανισοκατανομής των αγαθών, οδηγούσε μοιραία είτε σε ταξική σύγκρουση, είτε σε επιβολή δικτατορίας. Συνέβη ακριβώς το δεύτερο δύο μήνες αργότερα. Στις 4 Αυγούστου 1936 ο στρατηγός και πολιτικός

Ιωάννης Μεταξάς ανατρέπει και καταργεί το Κοινοβούλιο.

Το νέο καθεστώς της 4ης Αυγούστου, που κυβέρνησε δικτατορικά την Ελλάδα μέχρι τον Απρίλιο του 1941, εφάρμοσε δυναμική φιλεργατική και φιλαγροτική πολιτική με στόχο την αποφόρτιση της έντασης των λαϊκών στρωμάτων και την αποδυνάμωση των αντιδράσεων των εργατών.

Έτσι το 1937 εφαρμόζει δυναμικά τον υπάρχοντα νόμο «Περί κοινωνικών ασφαλίσεων» προσφέροντας μέσω του Ι.Κ.Α. υγειονομική περίθαλψη συμπεριλαμβανομένης και της Οδοντιατρικής, που πρωτολειτούργησε γύρω στο 1938-39 με οδοντιάτρους τον Αριστοτέλη Ποιμενίδη, τη Λιλίκα Τρύχα, την Ευανθία Μαρκογιαννοπούλου.

Από την κίνηση των ιατρείων του Ι.Κ.Α. κατά μήνα Μάρτιο του 1940 διαπιστώνεται ότι προσήλθαν στο Παθολογικό 3.342, Χειρουργικό 2.168, Γυναικολογικό 175, Οφθαλμολογικό 216, Ω.Ρ.Α. 279 και Οδοντιατρικό 2.155. Τον επόμενο μήνα στο οδοντιατρικό προσήλθαν 1.997 («Ταχυδρόμος» 2-5-1940).

Το καθεστώς, προκειμένου να μειώσει τη νοσηρότητα απαιτεί και πετυχαίνει την αυστηρότατη εφαρμογή της οκτώωρης εργασίας. Θεσμοθετεί εθνικές συλλογικές συμβάσεις με καθορισμό κατωτάτων ορίων αμοιβής εργαζομένων. Ιδούει το 1937 τα «Γραφεία Ευρέσεως Εργασίας» και το 1939 την «Εργατική Εστία».

Στον αγροτικό τομέα με τη βοήθεια της Αγροτικής Τράπεζας χαρίζει τους τόκους των αγροτικών δανείων πα-

ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ ΟΔΟΠΟΡΙΚΟ
ΜΕ ΤΟ ΦΑΚΟ ΤΟΥ ΟΔΟΝΤΙΑΤΡΟΥ

ρέχοντας ταυτόχρονα διευκολύνσεις εξόφλησής των. Το 1939 αποδίδει τους τίτλους πλήρους ιδιοκτησίας της γης στους πρόσφυγες, οι οποίοι ήδη την καλλιεργούσαν, ενώ από τον 1938 ιδρύει Υπουργείο Συνεταιρισμών. (Δεμαθά Ζ. «Εξέλιξη βασικών μεγεθών Ελληνικής Οικονομίας» πρακτικά Διεθνούς Συνεδρίου: Η Ελλάδα 1936-1944. Δικτατορία - Κατοχή - Αντίσταση. Αθήνα 1989, σελ. 148).

Παρά τις απαισιόδοξες προβλέψεις και το σύνθημα: «Τάξη - Τάξη το Μετάξη (Ιωαν. Μεταξάς) το ψωμί θα πάει δεκάξη και το λάδι θα πετάξει» κάτι τέτοιο δεν συνέβη.

Στον τόπο αυτό υπάρχουν νόμοι για όλα σχεδόν τα πράγματα, εκείνο που λείπει είναι η εφαρμογή τους, την οποία πραγματοποιούν κάποτε οι αντιδημοκρατικές δυνάμεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΒΔΟΜΟ

Μεσοπολέμου τέλος Εποχή

Η λειτουργία του Πανεπιστημιακού Οδοντιατρικού Σχολείου προκάλεσε την εγκατάσταση ικανού αριθμού νέων Οδοντιάτρων στη Μαγνησία τη δεκαετία 1930-40, ενώ ταυτόχρονα αναβάθμισε σημαντικά την ποιότητα της οδοντοστοματολογικής περιθαλψης και την κοινωνική καταξίωση του κλάδου.

Τον Ιανουάριο (14) του 1930 έχουμε την τέταρτη γυναικα Οδοντίατρο, ιδρυητή του γιατρού Τιμολέοντος Μουρτζοπούλου, την Πιπίτσα Μουρτζοπούλου, Πτ. Έθν.Παν. η οποία με μια σεμνότατη - όπως ήταν και η ζωή της - ανακοίνωση μας πληροφορεί «Πιπίτσα Τιμ. Μουρτζοπούλου, Οδοντίατρος, Μακρυνίτσης 10. Έναντι ανατολικώς αποθήκης Έρμαν - Σπήρερ» («Σημαία» 14-1-1930). Ο τύπος της δια-

Πελίτσα Μουστακούλου

φήμισης αυτής, την οποία πρώτη η αείμνηστη Μουστακούλου παρουσίασε, ήταν ο πιο αξιοπρεπής και ενδεδειγμένος για επιστήμονες, που ενδιαφέρονταν για την «καλήν έξωθεν μαρτυρίαν» της επιστήμης των, και όχι για εκείνους που με κραυγαλέες και φαιδρές ενίστε διαφημίσεις την γελοιοποιούσαν.

Η Μουστακούλου, αδελφή του δικηγόρου Μένιου Μουστακούλου, αφιέρωσε τη ζωή της στην Οδοντιατρική, την οποία διακόνησε μέχρι το 1977. Στερηθείσα πρώτα το σύντροφό της δικηγόρο Αγγελο Μπαϊρακτάρη, απεβίωσε το 1999.

Την ίδια χρονιά με την Μουστακούλου μια άλλη βολιώτισσα Οδοντίατρος (πτυχ. 1929) παρουσιάζεται στο προσήνιο με την παρακάτω διαφήμιση. «Δίς Ιουλία Αρ. Παπανικολάου, Οδοντίατρος, Πτυχιούχος Εθνικού Πανεπιστημίου, τέως βοηθός Οδοντιατρικού Τμήματος πολυκλινικής Αθηνών. Δέχεται εν τη οικίᾳ της 9-12 και 4-7 οδός Δον Δαλεζίου 9 και επί συνεντεύξει». «Σημαία» 19-6-1930). Το σπίτι της υπάρχει ακόμα.

Η Παπανικολάου διετέλεσε μέλος του Δ.Σ. και Γραμματέας του Ο.Σ. Μαγνησίας. Ασκήσε πολλά χρόνια την οδοντιατρική (Σύνταξη 1-2-1972) και απεβίωσε ανύμφευτος. Υ-

πήρξε μια δυναμική και αξιοπρεπής παρουσία στον υγειονομικό και κοινωνικό χώρο της πόλης του Βόλου μαζί με την φαρμακοποιό αδελφή της.

Ωστόσο δεν έλειπαν και οι αδειούχοι του Ιατροσυνεδρίου, πρώην οδοντοτεχνίτες, οι οποίοι με μακροσκελείς διαφημίσεις προσπαθούσαν να πείσουν τους βολιώτες.

Τον Ιανουάριο του 1930 εμφανίζεται στο Βόλο ο οδοντοϊατρός Σωτήριος Θεοχάρης «... όστις θεραπεύει τους πάσχουντας εκ των οδόντων και εν γένει τα νοσήματα του κλάδου του. Εξάγει οδόντας ανωδύνως, κατασκευάζει οδόντας χρυσούς, επικαλύμματα, χρυσάς γέφυρας, βιδωτούς οδόντας και ιδίως οδοντοστοιχίας τελείας εφαρμογής.

Εκτός της ακαταγωνίστου ειδικότητος της Οδοντοτεχνικής μεθόδου του κ. Θεοχάρη, χαρακτηρίζει τούτον και η 25ετής περίπου πείρα του. Δέχεται καθ' εκάστην εν τη οικία του οδός Δόν Δαλεξίου - Γαζή έναντι Γυμνασίου». Ο Θεοχάρης απεβίωσε στο Βόλο το 1936 («ΝΕΑ ΕΛΛΑΣ» 25-8-1936).

Ο κατάλογος των μελών του Ο.Σ. Μαγνησίας τον αγνοεί.

Ο Οδοντίατρος Δημήτριος Χαρ. Κουτσούκος, από το

Ιονλία Αρ. Παπανικολάου

Δημήτριος Χαρ. Κουτσούκος

1931). Ο Δημ. Κουτσούκος τίμησε με την εργατικότητά του και τα φιλικά προς όλους τους συναδέλφους του αισθήματα, τον Οδοντιατρικό χώρο, ο οποίος τον ανέδειξε πρόσεδρο και μέλος του Δ.Σ. πολλές φορές.

Συνταξιοδοτήθηκε το 1970. Γιος του ο ειδικός παθολόγος Ιωάν, Κουτσούκος.

Σύγχρονος σχεδόν του Δ. Κουτσούκου είναι ο Περικλής Κ. Δήμου, τον οποίο αγνοεί ο υπάρχων κατάλογος των μελών, όχι όμως και η κοινωνία του Βόλου από την οποία προέρχονταν και η οποία πληροφορείται το 1930 για την «Οδοντιατρική Χειρουργική Κλινική» Π.Κ. ΔΗΜΟΥ, Χειρούργου Οδοντιάτρου, Οδός Ερμού 38. Επιστημονική φιλοκατηθεραπεία όλων των παθήσεων του στόματος και των οδόντων δια νεωτάτων επιστημονικών μεθόδων. Κατασκευή χρυσών οδόντων ως και η εκ των καυτσούκων οδοντοστοι-

Βόλο, εμφανίζεται στο κοινό της Μαγνησίας την πρωτοχρονιά του 1931 ως πτυχιούχος Πανεπ. Αθηνών (16-2-1928). Η διαφήμιση του λιτή και απλή, όπως ήταν και ο ίδιος στη ζωή του. «Ο Οδοντοϊατρός κ. Δημ. Κουτσούκος δέχεται καθ' εκάστην 9-1 και 3-6 εις το επί της οδού Ορφέως 114 - διασταύρωσις Φιλελλήνων Ιατρείον του». («Σημαία» 3-1-

χιών, απαράμιλλων εις στερεότητα και κομψότητα και ομοίους προς του φυσικούς. Ανώδυνοι εξαγωγαί διὰ νεωτάτων ενέσεων. Ριζική θεραπεία πυορροίας και ουλίτιδος, («Σημαία» 1930). Ο Περ. Δήμου, πτυχιούχος του Πανεπ. Αθηνών, διετέλεσε πρόεδρος του Ο.Σ. Μαγνησίας (1950). Διακρίθηκε για την επιστημονική του κατάρτιση και το ήθος του.

Πρόσφερε στην ιατρική οικογένεια το γιό του γιατρό - νευρολόγο - ψυχίατρο Ευάγγελο Π. Δήμου. Είχε το ιατρείο του ακριβώς απέναντι από εκείνο του Ηλία Λεύκοβιτς, ίσως αυτός ήταν ο λόγος που υποτροπίασε πάλι η διαφήμιση εκεί που πήγαινε να αναρρώσει και τούτο γιατί ο Λεύκοβιτς όλη σχεδόν τη δεκαετία του 1930 και παρά «πάσαν δεοντολογίαν» δεν έπαιψε να βομβαρδίζει, απτόητος, το Βόλο με το γνωστό σλόγκαν «ΕΡΓΑ ΚΑΙ ΌΧΙ ΡΕΚΛΑΜΑ», και ότι έφερε «πλουσίαν συλλογήν από διάφορα κομψά, στερεά και φθηνά τεχνητά δόντια. Τρέξατε φτωχέ Κόσμε! Πάσα εργασία γίνεται υπό δοκιμασίαν» («ΝΕΑ ΕΛΛΑΣ», 24-7-1936).

Το 1931 είχαμε μια έκπληξη από πλευράς οδοντοτεχνιτών. Δημοσιεύτηκε διαφήμιση σχετική με οργανωμένο εργαστήριο. «ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΝ ΤΕΧΝΗΤΩΝ ΟΔΟΝΤΩΝ ΜΙΧΑΗΛ Ι. ΤΣΕΝΙΟ (Ορμινίου - Σωκράτους). Ειδοποίη-

Περικλής Κ. Δήμου

σις δια τους κ.κ. Οδοντοϊατρούς. Εκτελούμεν πάσαν εργασίαν εκ καουτσούκ, χρυσού, πλατίνης κ.λ.π. εις τας κατωτέρω τιμάς: Ολική οδοντοστοιχία δρχ 150.

Κορώνες δρχ 10. Επιδιορθώσεις δρχ. 25. Δι' εργασίας εξτρα ιδιαιτερας συμφωνία» («ΣΗΜΑΙΑ» 30-1-1931).

Η διαφήμιση αυτή ήταν πολύ έξυπνη γιατί «εμμέσως πλην σαφώς» απευθυνόταν σε υποψήφιους πελάτες και όχι οδοντιάτρων, τους οποίους εύκολα και ανέξιδα μπορούσε να επισκεφτεί ο Σινιόρ ΤΣΕΝΙΟ. Δεν μάθαμε τελικά πόσο έμεινε στο Βόλο το εργαστήριο αυτό. Φαίνεται ότι ήταν μάλλον μετακινούμενο, ανάλογα με την πελατεία.

Ο Μέγας Οδηγός Βόλου και Περιχώρων» του 1933 (Τύποις Μ. Τριανταφύλλου και Σία, Θεσσαλονίκη, σελ. 117), μας πληροφορεί ότι στη δεκαετία του 1930 υπήρχαν στο Βόλο οι παρακάτω «Οδοντοτεχνίται»: Αλεβίζος Γεώργιος, Παρθεναγωγείου 69. Ρούσσος Γεώργ. Αγίου Νικολάου 13, Τραγάρης Νικολ. Πηλέως - Αλεξάνδρας.

Οι τρεις αυτοί πρωτοπόροι συνεργάτες μας άφησαν εποχή όχι μόνο για τις πλούσιες τεχνικές τους γνώσεις, αλλά και για τον έξοχο χαρακτήρα τους. Εργάστηκαν ευσυνείδητα, υπεύθυνα, δεκαετίες ολόκληρες: κέρδισαν την εμπιστοσύνη των Οδοντιάτρων και πρόσφεραν πολλά στην προσθετική Οδοντιατρική μαζί με άλλους αξιόλογους συναδέλφους τους που τους ακολούθησαν.

Υπήρχαν βέβαια και οι παρανόμως ασκούντες οδοντοτεχνίτες, όπως και παρανόμως ασκούντες την Ιατρική σαν

τον μπάρμπα Γιώργη το Βλάχο, στα Παλιά, που ήταν ίσως ο καλύτερος εμπειρικός Ορθοπεδικός όλων των εποχών. Υπήρχαν οι παρανόμως ασκούσες τη μαιευτική. «Μήνυσις κατά εμπειρικού μαίας. Υπό οργάνων του Γ' Αστυν. Τμήματος Βόλου υπεβλήθη μήνυσις κατά της 55έτιδος Ελένης Μπάρδη, κατοίκου Παλαιών, διότι αυτή εξήσκει το επάγγελμα της μαίας άνευ διτλώματος και σχετικής αδείας». («ΘΕΣΣΑΛΙΑ» 8-1-1936).

Υπήρχαν ακόμα και οι παρανόμως ασκούσες την «Ευθανασία». «Συνελήφθησαν εις Σκόπελον και μετήχθησαν χθες εις Βόλον αι Βάσω, χήρα Δ. Μαυροειδή, ετών 67 και Μαχώ σύζυγος Π. Κίτους κατηγορούμεναι ότι έδωσαν εις την 19έτιδα θυγατέρα της δευτέρας, Αργυρώ, ούσαν έγκυον, διάφορα φάρμακα δια να αποβάλη, τα οποία επροκάλεσαν τον θάνατό της» («ΘΕΣΣΑΛΙΑ» 8-1-1936).

Ο πολύτιμος «Οδηγός» του Γ.Χ Γαβριηλίδη μας πληροφορεί για τους χώρους που πουλούσαν οδοντιατρικά υλικά. Έτσι, κάτω από τον τίτλο «Οδοντοϊατρικά Είδη - Αντιρροσωπείαι», γράφει. «Αλεξίου Παρομενίων, Δημητριάδος - Κωλέτη, τηλ. 93 (Του οίκου Μωρίς Φαράτζη).

Ευαγγελινός Γεώργιος, Κωλέτη 17.

Χατζηαγγέλου Μιχ. Κ. Καρτάλη 46, τηλ. 2-02 (Του οίκου Ε. Μητσέλλη). Το περίεργο του πράγματος είναι ο οδοντίατρος και ταυτόχρονα πωλητής ειδών οδοντιατρικής, μια συνήθεια κατάλοιπο των εποχών που οι οδοντίατροι πουλούσαν στα ιατρεία τους οδοντοτοίμματα, οδοντόπαστες,

φάρμακα σχετικά με τα δόντια.

Ο ίδιος «Μέγας Οδηγός» περιλαμβάνει και ονόματα οδοντιάτρων που για διάφορους λόγους λείπουν, ή αγνοούνται από τον Κατάλογο Μελών του Συλλόγου. Στη σελίδα 117 και κάτω από τον τίτλο «Οδοντοϊατροί» αναφέρονται οι εξής:

- Δήμος Περικλής, Ερμού - Αθηνάς
Δημοσθένους Κων/νος, Κορωνή 7
Θεοχάρης Σωτήρ., Δον Δαλεζίου 26
Καραμουστάκης Δημ., Πηλέως - Αλεξάνδρας
Καραμουστάκη Αριστ., Πηλέως - Αλεξάνδρας
Κουτσούκος Δημ., Ορφέως 144
Λεύκοβιτς Ηλ., Κωλέτη 35
Αιάντζουρας Κωνστ., Σωκράτους 105
Λοΐζου Έλλη, Κενταύρων 85
Μουρτζοπούλου Πιπ., Μακρυνίτσης 10
Ορφανιώτης Απ., Πηλέως 53
Παγωνάρης Αθαν., Αλεξάνδρας 44
Παπανικολάου Ιουλία, Δον Δαλεζίου 9
Ποιμενίδης Αριστ., Ανθ. Γαζή 98
Ποιμενίδης Γεώργ., Κ. Τοπάλη 38
Ρούσσου Σεραΐνα, Αγ. Νικολάου 13
Τουβλατζόγλου Θεμιστ., Σωκράτους 105
Χατζηαγγέλου Μιχ., Κ. Καρτάλη 46.
Από τους παραπάνω ο Σωτ. Θεοχάρης απεβίωσε το

1936 και ο Αθανάσιος Παγωνάρης το 1938 (30/7).

Ο Παγωνάρης πρέπει να εμφανίστηκε γύρω στο 1930 με ιατρείο κοντά στο εργοστάσιο τσιγάρων Ματσάγγου. (Το μητρώο μελών των αγνοεί). Άφησε όμως πολύ νέος και ανύμφευτος το μάταιο αυτό κόσμο μαζί με την ανάμνηση ενός ανθρώπου με καλοσύνη, και ιδιαίτερη αδυναμία στο αλκοόλ, που αποτέλεσε και την αιτία του πρόωρου θανάτου του.

Ο Κωνστ. Λιάντζουρας (τον οποίο επίσης αγνοεί το μητρώο μελών) ήταν μια ξεχωριστή προσωπικότητα της Οδοντιατρικής οικογένειας. Καταγόταν από την Τσαγκαράδα, φίλος του πολιτικού Γεώργ. Καρτάλη και γαμπρός της γνωστής οικογένειας Τζάνου (ή Λιάντζουρα ήταν αδελφή του γιατρού Γεώργ. Τζάνου και του Ευάγγελου Τζάνου), πρέπει να εμφανίστηκε ως πτυχιούχος περί τα τέλη της δεκαετίας 1920. Ήταν συγγενής του Οδοντιάτρου Θεμιστ. Τουβλατζόγλου με τον οποίο συνεργάστηκε αρχικά, και στη συνέχεια μόνος στο δικό του χώρο (Τοπάλη - Αλεξάνδρας).

Ο Λιάντζουρας υπήρξε μια πολυσύνθετη και χαρισματική προσωπικότητα. Εκτός από άριστος επιστήμονας διακρίθηκε για την κοινωνική του παρουσία και την ενεργότατη ανάμιξη στα κοινά. Διετέλεσε δημοτικός σύμβουλος του Δήμου Παγασών (=Βόλου). Μέλος του Δ.Σ. Πολιτιστικών και Κοινωνικών Συλλόγων.

Πρόεδρος και μέλος του Δ.Σ. του Ο.Σ. Μαγνησίας.
Πρόεδρος του Πειθαρχικού Συμβουλίου.

Εργάστηκε στο Βόλο μέχρι τους σεισμούς του 1955,

που εγκαταστάθηκε στην Αθήνα, όπου συνέχισε εργαζόμενος. Η μοναχοκόρη του Έπου Λιάντζουρα - Σκιαδαρέση, οδοντίατρος, υπήρξε εκλεκτό μέλος της Αθηναϊκής κοινωνίας και λόγω υψηλών γνωριμιών βοήθησε σε ζητήματα της πόλης του Βόλου (Πανεπιστήμιο α.λ.π.). Δυστυχώς απεβίωσε πρόωρα.

Ο Κωνστ. Λιάντζουρας τίμησε και αναβάθμισε με την παρουσία του το Οδοντιατρικό επάγγελμα.

Ο Αριστοτέλης Ποιμενίδης, γιος του πρώτου προέδρου μας Γεωργίου Ποιμενίδη πήρε πτυχίο στις 15-6-1938. Αρχικά εργάστηκε στην Ανθίμου Γαζή 98 και ύστερα στη Νέα Ιωνία (Βασ. Φρειδερίκης - Βασιλ. Παύλου).

Ο Αρ. Ποιμενίδης (Εποιμενίδη τον έλεγαν παρεφθαρμένα ιδιαίτερα, οι μικρασιάτες) υπήρξε συμπαθέστατος και καλόκαιρος επιστήμονας, ιδιαίτερα αγαπητός στους απλούς και εργατικούς ανθρώπους, που τον ήξεραν και από το Ι.Κ.Α. όπου εργάστηκε για χρόνια. Το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό του ήταν πως σαν αριστερόχειρας εργαζόταν αριστερά του καθήμενου στην Οδοντιατρική έδρα. Συνταξιοδοτήθηκε το 1964, ενώ η Οδοντιατρική παράδοση της οικογένειας Ποιμενίδη συνεχίστηκε από τον οδοντίατρο Χαρύλαο Πολυχρονόπουλο, σύζυγο της κόρης του Εριέττας Ποιμενίδου.

Η απογραφή του πληθυσμού της Μαγνησίας το 1940 έδωσε 54.919 κατοίκους στην πόλη του Βόλου, 30.596 κατοίκους ημιαστικών περιοχών και 62.353 αγροτικού καθαρά

πληθυσμού.

Η επαρχία Βόλου τη δεκαετία 1930 συνεχίζει τη δυναμική οικονομική και κοινωνικοπολιτιστική της εξέλιξη, παρά την αδυναμία της παραγωγικής βάσης να απορροφήσει το σύνολο του εργατικού δυναμικού, ιδιαίτερα των ανειδίκευτων που εξακολουθούσαν να συρρέουν και να συνωθούνται με τους πρόσφυγες.

Το δεύτερο ήμισυ μάλιστα της δεκαετίας 1930-1940 έχουμε συνωστισμό και οδοντογιατρών με την άφιξη νέων.

Γεώργιος Ματάς,

Ο Γεώργιος Ματάς, από την Αθήνα, εγκαθίσταται στη Σκόπελο το 1938 και μένει συνέχεια μέχρι το 1961.

Ο Γεώργιος Χατζηγεωργίου, από τις Σέρρες, αρχίζει το 1935 από τον Αλμυρό, συνεχίζει στη Σκιάθο και ύστερα στη Σκόπελο και τελικά καταλήγει στη Ν. Ιωνία Βόλου (Βασ. Παύλου 31) μέχρι το 1972 που συνταξιοδοτή-

θηκε. Ήταν, όπως φαίνεται από τις διαρκείς μετακινήσεις, ένας εκ των τελευταίων Μοϊκανών της περιφερόμενης Οδοντιατρικής, που όμως πρόσφερε πολύτιμες υπηρεσίες σε περιοχές και νήσους χωρίς Οδοντιάτρος.

Ο Αιμίλιος Κολοβιδούρης, από την Κωνσταντινούπολη, εγκαταστάθηκε το 1936 στο χωριό Λαύκος του νοτίου Πηλί-

ου.

Κάλυψε την περιοχή αυτή για πολλές δεκαετίες και

N. Πήλιο - Μηλίνα

πρόσφερε συνεχώς μέχρι τη συνταξιοδότησή του την πολύτιμη παρουσία του στους καλλιεργητές μας της νοτιώτατης αυτής εσχατιάς του Πηλίου, τα χωριά της οποίας, μέχρι κάποια χρόνια, επικοινωνούσαν με το Βόλο μόνο με καΐκια ή μικρά βαποράκια (Μαίρη Φάππα).

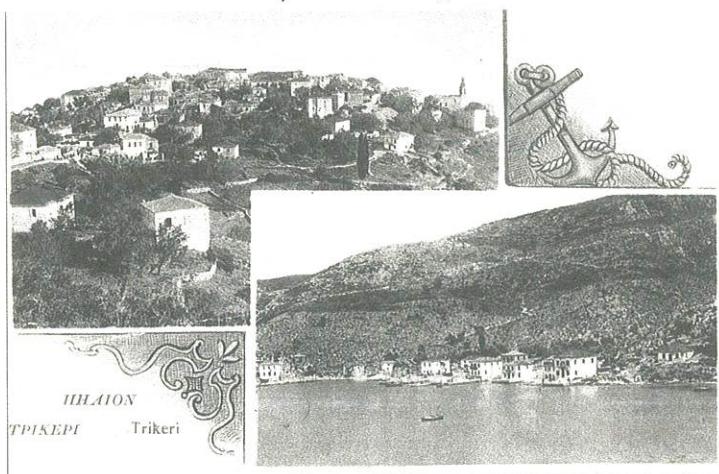
Γεώργιος Νικ. Φαρδέλος, Χειρουργός Οδοντίατρος, πτυχιούχος Εθνικού Πανεπιστημίου, δέχεται εν Μηλέαις 8-12 και 4-7 («ΝΕΑ ΕΛΛΑΣ»21-7-1938). Ο αείμνηστος Γ. Φαρδέλος, τον οποίο αγνοεί το μητρώο των μελών του Ο.Σ.Μ., γεννήθηκε στις Μηλιές το 1908. Ο πατέρας του Νικόλαος ήταν γιατρός παθολόγος. Εγκατέστησε το ιατρείο

ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΟ
ΜΕ ΤΟ ΦΑΚΟ ΤΟΥ ΟΔΟΝΤΙΑΤΡΟΥ

του, εξοπλισμένο πολύ καλά για την εποχή του, στο μεγάλο πατρικό του σπίτι, προσφέροντας τις υπηρεσίες του σε πολ-

Πήλιο - Καλά Νερά

N. Πήλιο - Τρίκερι

N. Πήλιο - Ο Σταθμός Μηλεών

λούς προσερχόμενους και από τα γύρω χωριά. Την άνοιξη του 1943, πέντε, μόλις μήνες πριν τον τραγικό του θάνατο, παντρεύτηκε την κόρη του γιατρού των Μηλέων Ιωάννη Τσιρογιάννη, Κυβέλη Τσιρογιάννη - Φαρδέλου (αδελφή της κ. Τσιρογιάννη - Ντάσιου, του δικηγόρου).

Εργάστηκε στις Μηλιές από το 1938 μέχοι τη μοιραία εκείνη Δευτέρα της 4ης Οκτωβρίου 1943 που οι μανιασμένοι για εκδίκηση ES-ES μπαίνουν στις Μηλιές και συλλαμβάνουν αδιακρίτως τους κατοίκους που βρίσκουν, μεταξύ αυτών και τον Γεώργ. Φαρδέλο μαζί με τον πεθερό του γιατρό Τσιρογιάννη. Πυρπολούν το σπίτι και το iατρείο του Φαρδέλου καθώς και το άλλο του γιατρού Τσιρογιάννη όπου έμενε το ζευγάρι των νιόπαντρων, μαζί με άλλα 450 σπίτια.

ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΟ
ΜΕ ΤΟ ΦΑΚΟ ΤΟΥ ΟΔΟΝΤΙΑΤΡΟΥ

To μνημείο των εκτελεσθέντων από τα ES-ES στις Μηλιές, στο Σιδηροδρομικό σταθμό, στις 4 Οκτωβρίου 1943.

Μεταξύ των εκτελεσθέντων και ο οδοντίατρος Γεώργιος Φαρδέλος

Ο Φαρδέλος με άλλους 26 εκτελείται στο Σιδηροδρομικό Σταθμό από τους αποθηριωμένους ES-ES κάτω από τους βραχνούς ήχους ενός παλιού γραμμοφώνου. Ήταν μόλις 35 ετών. Ο Οδοντίατρος Γεώργ. Νικ. Φαρδέλος είναι ο πρώτος Υγειονομικός που μαζί με τους γιατρούς Γεώργ. Τζάνο του Βόλου, και Χαράλαμπο Ποδλίγκη της Πορταριάς, θυσιάστηκαν στα χρόνια της γερμανικής κατοχής. Στο μνημείο των εκτελεσθέντων στις Μηλιές υπάρχει το όνομά του. (Βλέπε σχετικά «ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΣ» 20-4-19445, 16-5-1961, N. Κολιού «Άγνωστες πτυχές κατοχής και αντίστασης 1941-44, Βόλος 1985, σελ. 968).

Το 1940 η Οδοντίατρος Σοφία Χατζηγιάννη δέχεται «εν τη εν Πορταριά Κλινική της» («ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΣ» 5-1-1940). Η Χατζηγιάννη αγνοείται από το μητρώο μελών. Άνοιξε αργότερα ιατρείο στο Βόλο (Σπ. Σπυρίδη 41), σύμφωνα με τον «Οδηγό του Βόλου 1951-52», και τα πρακτικά. Έμεινε μέχρι το 1959. Διετέλεσε μέλος του Δ.Σ. του Ο.Σ.Μ.

Η παραπάνω σειρά πέντε οδοντιάτρων που εγκατέστησαν ιατρεία στη Μαγνησιακή Ύπαιθρο αποτέλεσε την πρωτοπορία της επιστημονικής παρουσίας της Οδοντιατρικής σε περιοχές που μέχρι τότε υπέφεραν, ιδιαίτερα οι απομακρυσμένες.

Αξίζει ιδιαίτερος έπαινος σε αυτούς που έμειναν για πολλά χρόνια στα χωριά και τα νησιά, στερούμενοι τα πολιτιστικά, κοινωνικά, εκπαιδευτικά για τα παιδιά τους, και ψυχαγωγικά αγαθά που προσφέρει συνήθως η μεγάλη πόλη.

Η εγκατάσταση νέων οδοντιάτρων στην πόλη συνεχίζεται με ένταση μέχρι το 1940. Τα μητρώα των μελών δεν τους καταγράφουν όλους, όπως την Αμαλία Καραγιαννοπούλου, χειρουργό Οδοντίατρο, που δεχόταν στην οδό Ορφέως 114 («ΝΕΑ ΕΛΛΑΣ» 4-7-1938). Δεν υπάρχει μετά τον πόλεμο.

Η Μαρκογιαννοπούλου Ευανθία, το γένος Βουτυρά, από την Καλαμάτα, σύζυγος του Κωνστ. Μαρκογιαννόπουλου (αδελφού του Μηχανικού Νικολάου) εργάστηκε ως οδοντίατρος ιδιωτικά (Μεταμορφώσεως 16) και στο Ι.Κ.Α. Συντάξιοδοτήθηκε το 1965 (30-4), σε ηλικία 61 ετών. Κόρη της η Ελένη Μαρκογιαννοπούλου, Ιατρός - Καρδιολόγος Αθη-

νών.

Το 1936 η «ΝΕΑ ΕΛΛΑΣ» (27/8 πληροφορεί ότι ο Νικ. Αναγνωστόπουλος, Χειρουργος Οδοντίατρος, βοηθός Οδοντιατρικού Τμήματος, «Ευαγγελισμού» δέχεται Θεμιστοκλέους 37, Αθήνα). Ο Αναγνωστόπουλος, γεννημένος στην Αγριά Βόλου το 1907, πτυχιούχος του 1936, τρία χρόνια αργότερα μεταγράφεται στον Ο.Σ. Μαγνησίας (3-9-1940) με ιατρείο στην οδό Κ. Καρτάλη 67 και με διαφήμιση πληροφορεί ότι «επί 3ετίαν βοηθός του Οδοντοστοματολογικού τμήματος «Ευαγγελισμού» μετέφερε το ιατρείο του εξ Αθηνών εις Βόλον... («ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΣ» 19-9-1940).

Ένα μήνα αργότερα επιστρατεύεται και παίρνει μέρος στον πόλεμο 1940-1941. Επιστρέφει και συνεχίζει εργαζόμενος μέχρι το 1943 που προσχωρεί στην ένοπλη αντίσταση όπου υπηρετεί μέχρι το τέλος του 1944. (Ν. Κολιού, ο.π. σ. 471-72, 74).

Μετά την απελευθέρωση εργάστηκε στο Βόλο αρχετά χρόνια. Διετέλεσε επανειλημμένα μέλος του Δ.Σ. του Ο.Σ. Μαγνησίας και πρόεδρος κατά την τραγική για την πόλη περίοδο των σεισμών 1954-1955.

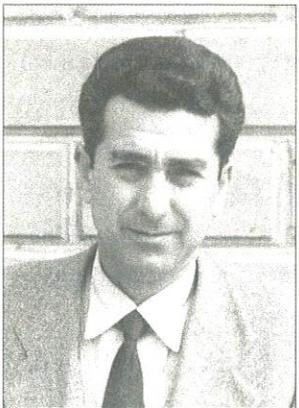
Τα τελευταία χρόνια της επαγγελματικής του ζωής τα πέρασε εργαζόμενος ως οδοντία-

Νικόλαος Αναγνωστόπουλος

τρος στο Ι.Κ.Α. Σκιάθου.

Ο Νικ. Αναγνωστόπουλος, ήταν ετεροθαλής αδελφός του οδοντιάτρου Βόλου Δημήτριου Μαρκά.

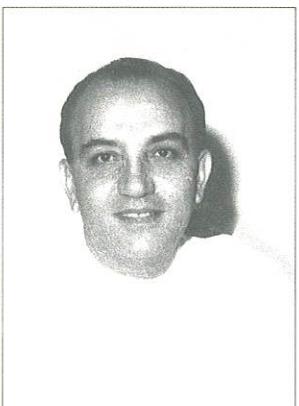

Απόστολος Αναγνωστόπουλος

Ο Απόστολος Αναγνωστόπουλος, μόνο συνεπώνυμος με τον Νικόλαο, από τον Άγιο Γεώργιο Νηλείας, πτυχιούχος του 1937 εγκαταστάθηκε στο Βόλο το 1940. Άσκησε ιδιωτικά (Χ/ργύρη 1, Αθαν. Διάκου 6 και Σόλωνος Ερμού). Εργάστηκε πολλά χρόνια ως οδοντίατρος του Ι.Κ.Α. και το 1980 συνταξιοδοτήθηκε.

Ο Οδοντίατρος Δημήτριος (Τάκης) Βολοβίνης, από τα Φάρσαλα, (1914), πτυχιούχος του 1939, μας πληροφορεί ότι δέχεται εν τω ιατρείω του Αλεξάνδρας - Αντωνοπούλου 43 και επί συνέντευξει («ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΣ» 27-3-1940).

Ο Βολοβίνης άσκησε με συνέπεια την Οδοντιατρική και συνέβαλε θετικά στην αναβάθμισή της. Το 1958 (10-9) μεταγράφηκε στον Ο.Σ. Αθηνών.

Δημήτριος (Τάκης) Βολοβίνης

Η δεκαετία 1930-1940 κλείνει με την παρουσία δύο πολύ καλών Οδοντιάτρων, οι οποίοι εμφανίζονται στο Βόλο με τα πρώτα σύγχρονα για την εποχή Οδοντιατρικά μηχανήματα (τύπος Unit). Δεν διέθεταν, βέβαια, ακόμη ακτινογραφικά, τα οποία θα επικρατήσουν αργότερα και προοδευτικά μέχρι σήμερα σε όλα τα ιατρεία. Οι ακτινογραφίες γινόντουσαν στους ακτινολόγους γιατρούς.

Ο Κωνστ. Θεμ. Τσακανάκης, από τον Άγιο Βλάσιο Πηλίου, Π.Ε.Π. του 1938 (10-3) «...περατώσας τας εγκαταστάσεις του επί της οδού Ερμού 175 (πάροδος Δημαρχείου) ιατρείου του ήρχισε τας εργασίας του 5-9-1939. («ΝΕΑ ΕΛΛΑΣ» 1939). Αργότερα θα μετακομίσει στο ιδιόκτητο οίκημα (Σπ. Σπυρίδη 53) όπου και θα παραμείνει εργαζόμενος μέχρι τη συνταξιοδότησή του τον Οκτώβριο 1983.

Ο Κωνστ. Τσακανάκης (αδελφός του παιδιάτρου Ιωάν. Τσακανάκη) αποτέλεσε με την επιστημονική του κατάρτιση και το σωστά εξοπλισμένο ιατρείο του, σημείο αναφοράς για τους συγχρόνους του, αλλά και τους νεώτερους οδοντιάτρους.

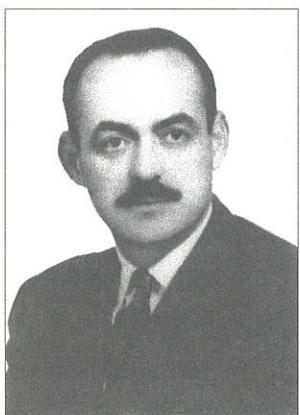
Η εποχή των ποδοκίνητων τροχών, των σωληνωτών εδρών, περνάει πια στο παρελθόν, όταν βλέπουν τη δημοσιό-

Κωνστ. Θεμ. Τσακανάκης,

τητα πληροφορίες που δίνει ο Τσακνάκης ότι διαθέτει στο ιατρείο του, εγκαταστάσεις Siemens Universal, ακτίνες υπεριώδεις, ακτίνες υπέρχυθροι. Διαθεομία («ΝΕΑ ΕΛΛΑΣ» 2-9-1938).

Διετέλεσε πρόεδρος του Ο.Σ.Μ., του Πειθαρχικού Συμβουλίου, μέλος πολλές φορές του Δ.Σ. Χάρισε με τη σύντροφό του Μαρίκα Μωραϊτοπούλου (αδελφή του καρδιολόγου Νικ. Μωραϊτόπουλου) στην Υγειονομική οικογένεια τους δυο γιους του, το Θεμιστοκλή Κ. Τσακνάκη, καρδιολόγο και τον Επαμεινώνδα Κ. Τσακνάκη, Ορθοδοντικό Αθηνών.

Λάζαρος Γ. Δίκος

Ο Λάζαρος Γ. Δίκος, από τη Σιάτιστα Κοζάνης της γνωστής οικογένειας δερματεμπόρων του Βόλου, συγγενής του Οδοντίατρου Μιχ. Χατζηαγγέλου, πτυχιούχος της 15-6-1938, εμφανίζεται με την παρακάτω διαφήμιση:

Λάζαρος Δίκος,
χειρουργος οδοντίατρος, πτυχ. Εθν. Πανεπιστημίου, εγκατέστησε το ιατρείον του εις το επί

της οδού Ερμού - Μπορέλ 11 (γεόδμητον Φιλιπ. Δούκα) και δέχεται 9-12 και 4-7. Τηλ. οικίας 5-49 (Ταχυδρόμος 25-5-1940)

Ο Δίκος είχε, όπως και ο Τσακνάκης, ένα σύγχρονο

και τέλειο για την εποχή του ιατρείο με οδοντιατρικό μηχάνημα της γνωστής αμερικάνικης φίρμας Ritter.

Ως οδοντίατρος ήταν όχι μόνο καλά καταρτισμένος, αλλά και τελειομανής κάτι που τον έκανε εξαιρετικά ευερέθιστο. Άσκησε την Οδοντιατρική με σοβαρότητα και ιδιαίτερο αίσθημα ευθύνης. Οι διαφημίσεις του ήταν σπάνιες, λιγόλογες και ποτέ δεν ανέφεραν μηχανήματα και εξοπλισμό. Διετέλεσε πολλές φορές μέλος του Δ.Σ. του Ο.Σ.Μ. Συντάξιοδοτήθηκε το 1978. Απεβίωσε στο Βόλο.

Το 1939 (2 Δεκεμβρίου) δημοσιεύονται στις εφημερίδες «Αι αμοιβαί των οδοντοϊατρών» με το παρακάτω διάταγμα:

«Εις την εφημερίδα της Κυβερνήσεως(Φ.Ε.Κ. 498), αι αμοιβαί των Οδοντοϊατρών έχουν ως εξής:

1. Δια συμβουλήν ασθενούς πάσχοντος τους οδόντας μετ' εξετάσεως του στόματος. α)Εντός του οδοντοϊατρείου δοχ. 50-200. β)Εν τω οίκω του πάσχοντος 100-400.

2. Καθαρισμός οδόντων 100-400. Επί της εφαρμογής κατά την πρώτην επίσκεψην θεραπείας δι' ην προβλέπεται αμοιβή ως κατωτέρω, δεν δίδεται ιδιαίτερα αμοιβή δια τα προβλεπόμενα υπ αύξ. αρ.1.

3. Εξαγωγή οδόντος η ριζής δοχ. 50-400.

4. Απλούν σφράγισμα κοιλότητος οδόντων α)εξ' αμαλγάματος ή πορσελάνης δοχ. 100-300 β)εκ χρυσού 500-1000.

5. Θεραπεία οδόντος (πολφίτις - γάγγραινα) 150-600.

6. Διάνοιξης μικρού αποστήματος εν τη κοιλότητι του

στόματος ή δι' απλήν αιματηράν εγχείρησιν δρχ. 150-600.

7. Επεμβάσεις οδοντιατρικάι εν καιρώ νυκτός εν τω οδοντιατρείω δρχ. 250-300. (Διά τάς υπ. αρ. 2-7 εγχειρήσεις ή επεμβάσεις εν τη οικία του ασθενού αυξάνεται η αμοιβή). α) Εν ώρα ημέρας κατά το ήμισυ. β) Εν ώρα νυκτός κατά το διπλάσιον).

8. Δι' ενθέτον οδόντα εκ πορσελάνης μετ' άξονος τύπου Νταΐβις δρχ. 400-800.

9. Δι' ενθέτον οδόντα εκ χρυσού σκελετού δρχ. 700-1.300.

10. Δια καλύμματα εκ χρυσού εκάστον (στεφάναι) αναλόγως του συστήματος δρχ. 500-1500.

11. Ενδιάμεσα εκ χρυσού αναλόγως συστήματος δρχ. 600-1.500.

12. Δια προσθετικάς εργασίας εκ λευκόχρουσου ή πορσελάνης, ιδιαίτεραι συμφωνίαι.

13. Δια μερικήν οδοντοστοιχίαν εκ καουτσούκ άνω ή κάτω γνάθου εκάστη δρχ. 1.500-2.500.

14. Δι' ολικάς οδοντοστοιχίας εκ καουτσούκ άνω ή κάτω εκάστη δρχ. 2.000-5.000

15. Δι' επιδιόρθωσιν οδοντοστοιχίας εκ καουτσούκ άνευ προσθήκης οδόντων δρχ. 200-500.

16. Δι' επιδιόρθωσιν οδοντοστοιχίας εκ καουτσούκ μετά τοποθετήσεως επ' αυτής οδόντων, ανά εκάστον οδόντα δρχ. 200-400.

17. Δι' εκάστον άγκιστρον εκ χρυσού επί των οδοντο-

στοιχιών δρχ. 300-500.

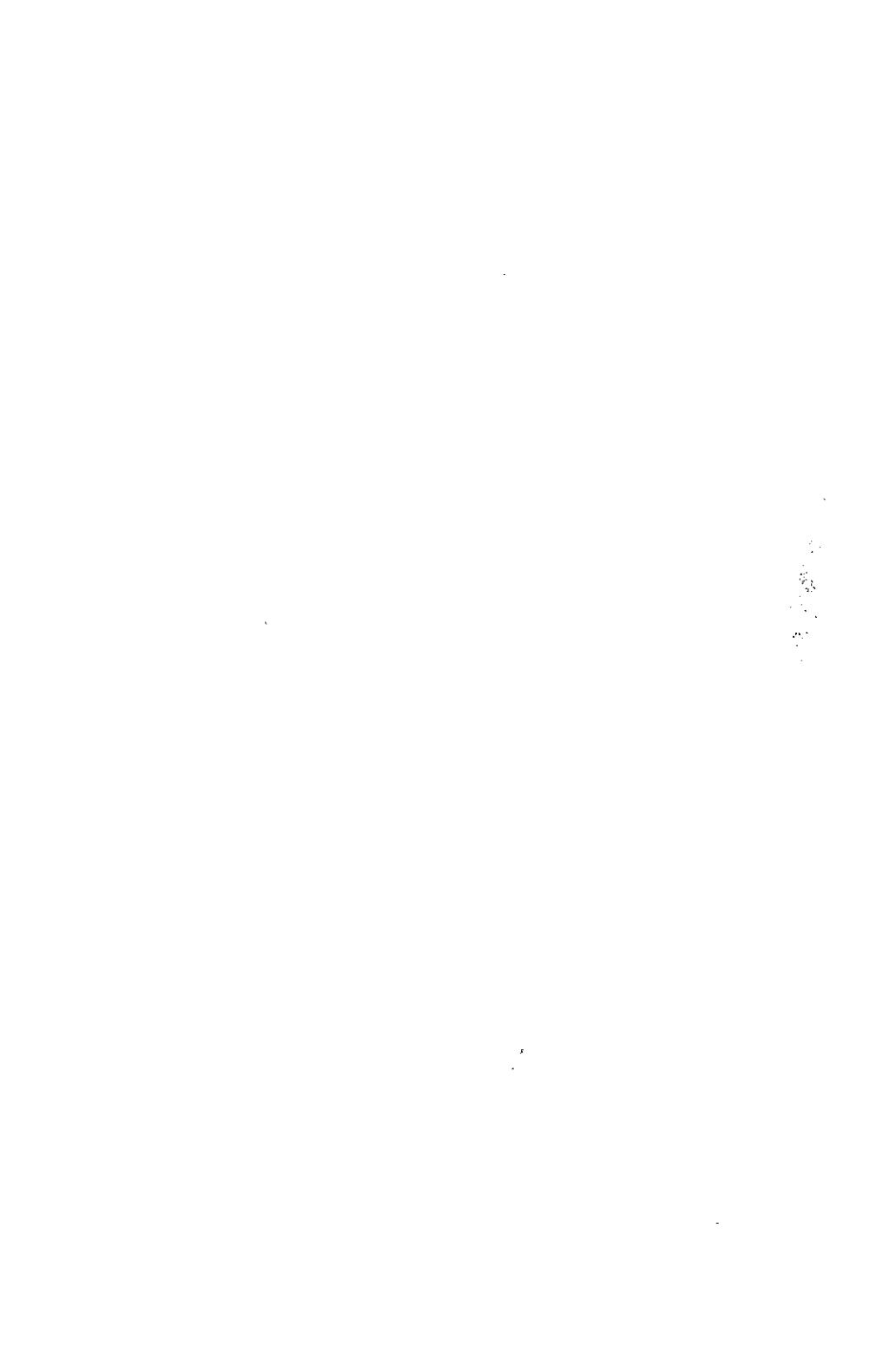
18. Δι' οδοντοστοιχίας εξ «ΕΚΟΛΙΤ» ή άλλων ουσιών ή μετάλλων ιδιαίτεραι συμφωνίαι.

19. Δια την λήψιν ακτινογραφίας παρ' οδοντιάτρου.
α)Ενδοστοματικώς δρχ. 100-500. β)Εξωστοματικώς δρχ. 250-500.

20. Δια διαθερμίας, Υπεριώδεις ακτίνας, φωτοθεραπείαν, ιδιαίτεραι συμφωνίαι.

21. Δια πάσας τας Ορθοδοντικάς επεμβάσεις ιδιαίτεραι συμφωνίαι. Επί των απόρων εφαρμοζούνται τα κατώτατα όρια αμοιβής. Τούτ' αυτό και επί των μελών Σωματείων κ.λ.π. υπό οδοντιάτρων διωρισμένων εις αυτά. («ΝΕΑ ΕΛΛΑΣ» 2-12-1939).

Παρέθεσα ολόκληρο το τιμολόγιο γιατί παρουσιάζει ενδιαφέρον από πολλές πλευρές. α)Από τη θέση στην οποία τοποθετεί πλέον η Πολιτεία την Οδοντιατρική Επιστήμη. β)Από το είδος των υλικών τα οποία χρησιμοποιούνται. Όσον αφορά τις τιμές θα μπορούσαμε να τις αξιολογήσουμε με την τιμή της χρυσής λίρας που το 1939 κυμαίνονταν γύρω στις 800 δραχμές, ή στην τιμή του ψωμιού που είχε γύρω στις 10 δραχμές.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΟΓΔΟΟ

1940-1941 «Alors, c'est la guerre»

Ηαπάντηση του Έλληνα πρωθυπουργού: «Λοιπόν, έχουμε πόλεμο» στο ιταλικό τελεσίγραφο, πυροδότησε την έναρξη των εχθροπραξιών στο μέτωπο της Αλβανίας, που συνοδεύτηκαν από αεροπορικούς βομβαρδισμούς Ελληνικών πόλεων.

Ο Βόλος με το λιμάνι, το σιδηρόδρομο και τις βιομηχανίες υπήρξε στόχος πέντε αεροπορικών βομβαρδισμών των Ιταλών και επτά των γερμανών. Προκλήθηκαν καταστροφές σε 575 σπίτια, ενώ άνω των 15 κατοίκων έχασαν τη ζωή τους και αρκετοί τραυματίστηκαν.

Άμεση συνέπεια των βομβαρδισμών της πόλης ήταν η μαζική έξοδος των κατοίκων προς τα χωριά του Πηλίου, όσων βέβαια είχαν χρήματα να πληρώσουν ενοίκιο, η διακο-

πή των μαθημάτων στα σχολεία, η συσκότιση της πόλης και των οπιτιών, η αναστάτωση της οικογενειακής και κοινωνικής ζωής.

Η Οδοντιατρική οικογένεια υφίσταται, όπως ήταν επόμενο τις συνέπειες του πολέμου. Ένας αριθμός οδοντιάτρων επιστρατεύεται εγκαταλείποντας τα Ιατρεία. Από τους υπόλοιπους ελάχιστοι μένουν στην πόλη κι αυτοί όχι μόνιμα. Οι εργασίες στα Ιατρεία διακόπτονται με σοβαρές επιπτώσεις ιδιαίτερα στους νέους Οδοντιάτρους, οι οποίοι είχαν οπωδήποτε γραμμάτια να πληρώσουν, και ζούσαν, όπως όλοι οι άλλοι, κάτω από τον εφιάλτη να δουνε, ξαφνικά τα Ιατρεία και τα μηχανήματά τους μετατρέπομενα σε παλιοσίδερα.

Από όσα γνωρίζω κανένα Οδοντιατρείο δεν χτυπήθηκε κατά τους βομβαρδισμούς της πόλης, ούτε αναφέρθηκε θάνατος οδοντιάτρου του Βόλου κατά τη διάρκεια των εχθροπραξιών ή των βομβαρδισμών.

Τα προβλήματα όμως που δημιουργησε ο πόλεμος ήταν μεγάλα και θα γινόντουσαν πολύ μεγαλύτερα μετά την κατάρρευση του μετώπου και την κατοχή της πατρίδας μας. Κατά τη διάρκεια του εξαμήνου (Οκτώβριος 1940 - Απρίλιος 44) που κράτησε ο πόλεμος στην Ελλάδα κανείς νέος ή νέα Οδοντιατρός δεν εμφανίστηκε στο Βόλο.

1941 - 1944 Κατοχή

Από τον Απρίλιο του 1941 μέχρι τον Οκτώβριο (19) του 1944 κράτησε η ατελείωτη κατοχική νύχτα. Ο κόσμος άρχισε να επιστρέφει στα σπίτια του από τα χωριά και προσπαθεί να ανασυντάξει τις εργασίες του και την οικογενειακή του ζωή, προσαρμόζοντας τα πια στις νέες συνθήκες που καθορίζονταν από τις αρχές κατοχής.

Οι στρατευμένοι Οδοντίατροι επιστρέφουν στις «έδρες» τους μαζί με εκείνους και εκείνες που έκαναν υποχρεωτικές χειρερινές διακοπές στα χωριά του Πηλίου.

Η ξενική κατοχή και ο αποκλεισμός των συμμάχων είχαν ολέθριες συνέπειες για τα λαό μας, ιδιαίτερα στο πρόβλημα πια της διατροφής του. Όσο αφορά τους οδοντογιατρούς είναι γνωστό το αξέιδια που ισχύει για όλες τις εποχές, και λέει ότι «Η Οδοντιατρική δίνει πλούσιους καιρούς όταν καλλιεργείται κάτω από συνθήκες κοινωνικής ευημερίας».

Ο Βόλος το 1941 είχε δώδεκα χιλιάδες άνεργους που θα πει ότι πάνω από τριάντα πέντε χιλιάδες άνθρωποι, ήτοι ο μισός πληθυσμός της πόλης εστερεάτο ήδη από το καλοκαίρι του 1941 των στοιχειωδών μέσων διαβίωσης («ΘΕΣΣΑΛΙΑ» 15-6-1941).

Το κενό που δημιούργησε η κατάρρευση στον τομέα της ιρατικής κοινωνικής πρόνοιας, η έξαρση των προβλημάτων από τον πόλεμο και τους βομβαρδισμούς, η στασιμότη-

τα των εργασιών, ο πληθωρισμός, η κατάσχεση από τις αρχές κατοχής όλων των τροφίμων, εφοδίων και καυσίμων των κρατικών αποθηκών, η αδρανοποίηση των συγκοινωνιών, πλην του τραίνου, λόγω ελλείψεως μεταφορικών μέσων και καυσίμων, η απαγόρευση των μετακινήσεων και της κυκλοφορίας, η απόκρυψη τροφίμων και η μαύρη αγορά, έκαναν αναπόφευκτη τη μεγάλη πείνα του χειμώνα 1941-42 με 800 νεκρούς στο Βόλο και 200 στα χωριά. (Ιωακείμ Μητροπολίτου Δημητριάδος, μεταξύ κατακτητών και ανταρτών, σ.30-34).

Η λειτουργία των Οδοντιατρείων καθορίζεται πλέον από νέα δεδομένα. Πρώτο και βασικό ήταν η παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, η οποία στα χρόνια της κατοχής ήταν το μέγια πρόβλημα με τις συνεχείς διακοπές, λόγω ελλείψεως πετρελαίου που χρησιμοποιούσε το εργοστάσιο της ηλεκτρικής εταιρείας. (Πηγαίναμε τότε στο «Αχίλλειο» ή την «Τιτάνια» και ξαφνικά κοβότανε το ρεύμα. Έτσι περιμέναμε από μισή μέχρι και μιάμιση ώρα να ξανάρθει, για να δούμε ολόκληρη την ταινία).

Μερικοί οδοντιατροί τότε ξαναθυμήθηκαν τον ποδοκίνητο οδοντιατρικό τροχό.

Άλλο πρόβλημα μεγάλο ήταν ο τρόπο αμοιβής των οδοντιάτρων με τον πληθωρισμό να τρέχει ίλιγγιωδώς και να μην επιτρέπει τη συναλλαγή με κατοχικό χαρτονόμισμα. Τότε εφαρμόστηκε η προσφορά οδοντιατρικής και ιατρικής περιθαλψης με το σύστημα «πληρωμής με είδος». Μια γέφυρα,

π.χ. με πέντε δόντια (μαζί με τις στεφάνες) καμωμένα από ανοξείδωτο χάλυβα στούχιξε, ανάλογα με το Limit up ή Limit down του τότε χρηματιστηρίου, πέντε έως δέκα κούτες (των 100 τσιγάρων) Ματσάγγου, που τότε ήταν το επίσημο νόμισμα του Βόλου. Αν δεν είχες τσιγάρα και είχες λάδι, στάρι, δοπρια, κρέας, ψάρια, ακόμα καλύτερα. Τελικά τις πόρτες των Οδοντιατρείων τις περνούσαν μόνο όσοι είχαν στα χέρια τους είδη «εισιγμένα» στο χρηματιστήριο της επιβίωσης.

Από το 1942 κι ύστερα, που άρχισαν να ρίχνουν χρυσές λίρες οι σύμμαχοι στους αντάρτες και έφτασαν βέβαια μοιραία μέχρι την πόλη, αποτέλεσαν κι αυτές είδος συναλλαγής και υλικό για την κατασκευή χρυσών εργασιών, που τις προτιμούσαν ιδιαίτερα οι μαυραγορίτες κάποιου επιπέδου.

Όλη αυτή η κατάσταση προκάλεσε σειρά συνεπειών στην άσκηση της Οδοντιατρικής.

α) Ένας αριθμός Οδοντιάτρων, λόγω αναδουλειάς, μετακινήθηκε από την πόλη προς την ύπαιθρο με το σάρι της θεσσαλικής πεδιάδας και το κατάφορτο με εληές Πήλιο.

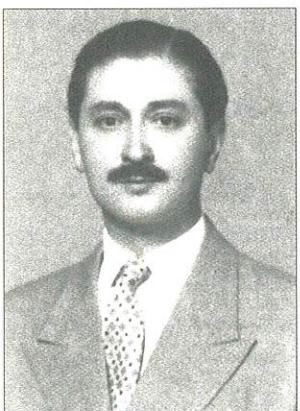
β) Το επίπεδο της πελατείας των ιατρείων της πόλης άλλαξε γιατί ο αστικός πληθυσμός, που ζούσε από ενοίκια, συντάξεις, μισθούς, μερίσματα μετοχών ή έμεινε με προπολεμικά χαρτονομίσματα στις τράπεζες ή στα χέρια, και αποτελούσε προπολεμικά το μεγαλύτερο μέρος της πελατείας των οδοντιατρείων, δεν ήταν πια σε θέση να πληρώσει.

γ) Ο περιορισμός των ωρών κυκλοφορίας των πολιτών,

που μερικές φορές σταματούσε στις έξη το απόγευμα, τα μπλόκα των κατακτητών και η τρομοκρατία στους δρόμους επηρέαζε καταλυτικά την προσέλευση στα Οδοντιατρεία και την περιόδιζε στα απολύτως αναγκαία.

δ) Από το 1943 κι' ύστερα με την ανάπτυξη των ενόπλων δυνάμεων της αντίστασης, τις συγκρούσεις και την πυροπόληση χωριών παρατηρείται επιστροφή των Οδοντιάτρων της υπαίθρου προς την πόλη.

ε) Κανείς οδοντίατρος δεν περιήλθε σε κατάσταση ενδείας και ανέχειας κατά την πραγματικά τρομερή αυτή περίοδο. Τρεις οδοντίατροι εγκαταστάθηκαν στην πόλη κατά τη διάρκεια της κατοχής.

Ιωάννης Πολυχρονόπουλος

natό του το 1982 στο νέο ιατρείο του στην οδό Αντωνοπούλου 75.

Ο Ιωάννης Πολυχρονόπουλος υπήρξε χαρισματική

Ιωάννης Πολυχρονόπουλος, από το Βόλο (1917) πήρε πτυχίο το 1939 και εγκαταστάθηκε στην πόλη το 1941 με ιατρείο αρχικά Τοπάλη 53, ενώ αργότερα (1950) μετακινήθηκε στο ιατρείο του Κωνστ. Λιάντζουρα, όταν ο τελευταίος παρουσίασε σοβαρό πρόβλημα υγείας, όπου και έμεινε μέχρι τους σεισμούς του 1955. Έκτοτε εργάστηκε μέχρι το θά-

προσωπικότητα του Υγειονομικού κόσμου της Μαγνησίας με ενδιαφέροντα όχι μόνο επιστημονικά, αλλά και πολιτιστικά και κοινωνικά.

Διετέλεσε από πολύ νέος μέλος του Δ.Σ. του Ο.Σ.Μ., ηρατώντας συνήθως το πόστο του Γενικού Γραμματέα για πολλά χρόνια. Το 1958 εκλέγεται πρόεδρος για πρώτη φορά και ύστερα συνεχώς μέχρι το 1967. Η θητεία των Δ.Σ. είναι τριετής. Έτσι την «10ην Απριλίου 1967 ημέραν Δευτέραν και ώραν 8.15» τα μέλη του Δ.Σ. με πρόεδρο τον Πολυχρονόπουλο, αποφάσισαν όπως οι αρχαιρεσίες για τη νέα τριετία 1967-1970 γίνουν στις «23 Απριλίου ημέραν Κυριακήν», χωρίς να φανταστούν ότι στις «21 Απριλίου, ημέραν Παρασκευήν» κάποιοι θα ανέτρεπαν την κοινοβουλευτική δημοκρατία και θα απαγόρευναν τις εκλογές. Τον Αύγουστο εμφανίζεται η νέα διοίκηση, η διορισμένη από το καθεστώς με πρόεδρο τον Ευάγγελο Καραγιαννόπουλο (Πρακτικά 2-9-67). Ο Πολυχρονόπουλος αγνοείται τελείως μέχρι το 1974, που η μεταπολίτευση με την 1157/18-9-74 απόφαση του Ανωτάτου Υγειονομικού Συμβουλίου, απολύει τη διορισμένη διοίκηση και ορίζει Διοικούσα Επιτροπή με Πρόεδρο τον Ιω. Πολυχρονόπουλο, Γραμματέα τον Ιωάννη Αναστασίου και Ταμία τον Δημ. Μαρκά, η οποία διενεργεί αρχαιρεσίες στις 9-2-1975 κατά τις οποίες εκλέγεται πάλι πρόεδρος ο Ιω. Πολυχρονόπουλος για την τριετία 1975-1978. Ήταν και η τελευταία του θητεία.

Ο Ιωάννης Πολυχρονόπουλος προσέφερε πολλά στην

Οδοντιατρική οικογένεια της Μαγνησίας. Ιδιαίτερα εναίσθητος σε θέματα κοινωνικής και επιστημονικής παρουσίας των μελών του Συλλόγου μας, οργανωτικός και συστηματικός σε ότι ανελάμβανε, κράτησε σε περιωπή και αξιοπρέπεια τη θέση που του εμπιστεύτηκαν οι οδοντίατροι Μαγνησίας. Αδέλφια του ο Πάνος, γιατρός - γυναικολόγος, ο Χαρούλαος, Οδοντίατρος, οι οποίοι επίσης έχουν αποβιώσει.

Ταξιάρχης Μπουλασικίδης

Ταξιάρχης Μπουλασικίδης, από τα Φάρσαλα (1910). Γιος του γιατρού και βουλευτή Φαρσάλων Μιλτ. Δεληγιάννη και θετός γιος του Ταξιάρχη Μπουλασικίδη, πήρε πτυχίο Οδοντιατρικής το 1941 και άνοιξε ιατρείο στα Φάρσαλα μέχρι την πυρπόληση της πόλης το 1943, οπότε μετεγράφηκε στον Ο.Σ. Μαγνησίας. (1-10-1943). Στο Βόλο έμεινε

νε αρχικά για λίγο (Αλεξάνδρας 60) και στη συνέχεια εγκαθίσταται στη Σκιάθο όπου διατηρεί ιατρείο μέχρι το Δεκέμβρη του 1944 που έφυγε για την Αθήνα. Τελικά το 1946 εγκαθίσταται οριστικά στο Βόλο (αρχικά Γαμβέττα 6 και τελικά Δημητριάδος 199).

Το 1955, ύστερα από τους σεισμούς πηγαίνει στη Νέα Υόρκη όπου παρακολουθεί μέχρι το 1956 μαθήματα στο ομώνυμο Πανεπιστήμιο. Είναι ο πρώτος Οδοντίατρος στο Βό-

λο, ο οποίος χρησιμοποίησε από το 1956 μηχάνημα υψηλών ταχυτήτων (αερότορ) νέας τεχνολογίας.

Ο Μπουλασικίδης αποτέλεσε αφετηριακό παράγοντα της ανάγκης επιμόρφωσης των Οδοντιάτρων και εκσυγχρονισμού του μηχανικού εξοπλισμού των ιατρείων.

Διετέλεσε επανειλημμένα μέλος του Δ.Σ. του Ο.Σ.Μ. (Αδελφός του ο γιατρός Ω.Ρ.Λ. Ιωάννης Δεληγιάννης, κλινικάρχης Βόλου).

Συνταξιοδοτήθηκε το 1985 και το 1989 απεβίωσε στο Βόλο.

Ο Ιωάννης Αναστασίου, από το Βόλο (1914) πήρε πτυχίο το 1942 και στις 9-3-1943 εγκατέστησε το ιατρείο του αρχικά Μητροπολίτου Γρηγορίου και ύστερα Αλμυρού 25 στην περιοχή Παλαιά Βόλου).

Εργάστηκε ως οδοντίατρος ευσυνείδητα όλα τα χρόνια της επαγγελματικής του ζωής. Άνθρωπος ιδιαίτερης ευαισθησίας και ευγένειας έδινε πάντοτε περισσότερα από όσα έπαιρνε. Οι οδοντίατροι, εκτιμώντας το ήθος και την δημιοκρατικότητά του, τον ανέδειξαν πολλές φορές μέλος των Διοικήσεων του Συλλόγου τους. Συνταξιοδοτήθηκε το 1978 και απεβίωσε στο Βόλο. Κόρη του η οδοντίατρος Αικ.- Αναστασίου - Παπαντωνίου, Κεντρ. Υγείας Βελεστίνου.

Iωάννης Αναστασίου,

1945 -1950

Η Χαρμολύπη της Μετακατοχής

Η σκληρή ξενική κατοχή έληξε επιτέλους στις 19 Οκτωβρίου του 1944, ημέρα απελευθέρωσης της Μαγνησίας. Ο Βόλος, ο Αλμυρός, η Ν. Αγγίαλος, η Δράκεια, οι Μηλιές και άλλα χωριά και κωμοπόλεις, με εκτεταμένες καταστροφές σε έμψυχο και άψυχο υλικό, αλλά και ισχυρή την προσδοκία κι ελπίδα για μια καινούργια ζωή, ξεκινάνε το δύσκολο έργο τη ανασυγκρότησης.

Η φτώχεια ούμως και η ανεργία περισσεύουν και μετά την απελευθέρωση, μέχρις ότου αρχίσει να λειτουργεί πάλι συστηματικά και συνολικά ο κοινωνικός και παραγωγικός μηχανισμός. Μας άφησε, βέβαια, κι ένα καλό η κατοχή: ύστερα από 33 ολόκληρα χρόνια (1909 -1942), η Επαρχία Βόλου του Νομού Λαρίσης, ξανάγινε Νομός Μαγνησίας, πράξη η οποία έδωσε πολλές δυνατότητες εξέλξης της περιοχής και επανάκτησης της πρωτοπορίας της σε όλους τους τομείς στο θεσσαλικό χώρο.

Οι προϋποθέσεις ούμως τώρα είχαν διαφοροποιηθεί και οι προσδοκίες δύσκολα θα γίνουν πραγματικότητα.

Οι οδοντίατροι των πρώτων μεταπελευθερωτικών χρόνων δεν ήταν δυνατόν να βρίσκονται σε κατάσταση επαγγελματικής ευφορίας. Το 1945 όλος ο κόσμος ήταν φτωχός, εκτός από τους μαυραγορίτες και τους κατά μυστηριώδη τρόπο κατόχους χρυσών λιρών. Οι κάτοχοι των προπολεμι-

κών χαρτονομισμάτων, οι οικονομίες του λαού, που με ιδρώτα και αίμα είχαν αποκτηθεί, ήταν τα μεγαλύτερα θύματα της χρεοκοπίας του κράτους, το οποίο με το νόμο του τότε καθηγητή και Υπουργού Αλεξ. Σβώλου, μετέτρεψε σε κουρελόχαρτα.

Στον τομέα της Υγείας η τετράχρονη κατοχή με τα προβλήματα της διατροφής, των αβιταμινώσεων, της υψηλής νοσηρότητας, είχε αναμφισβήτητα άμεσες επιπτώσεις στον οδοντοστοματολογικό χώρο. Πολλοί άνθρωποι έπαθαν βλάβες μικρότερες ή μεγαλύτερες της οδοντικής τους υγείας κατά τη διάρκεια της κατοχής, ενώ δεν ήταν λίγοι εκείνοι που κυκλοφορούσαν, μερικώς ή ολικώς, νωδοί σε όλες τις κοινωνικές τάξεις.

Εκείνο που έλειπε όμως ήταν το χρήμα για την αποκατάσταση των βλαβών. Δεν υπήρχε ρευστό, ενώ οι κάτοχοι των χρυσών λιρών ήταν λίγοι, οι πολλοί περίμεναν τις καλύτερες μέρες, που όμως θα αργούσαν ακόμα να έρθουν.

Από το 1946 ξεκίνησε μία νέα τραγωδία για το λαό μας, που κράτησε μέχρι το 1950, και αποτελείωσε ό,τι άφησε όρθιο η ξενική κατοχή, ιδιαίτερα στην ύπαιθρο. Οι περισσότεροι κάτοικοι των χωριών μετακινούνται στις πόλεις για λόγους ασφαλείας, κάποια εργοστάσια του Βόλου παραμένουν κλειστά, ενώ τα λειτουργούντα παρουσιάζουν προβλήματα, με αποτέλεσμα την ανακοπή οποιασδήποτε προοπτικής οικονομικής ανάπτυξης, και το χειρότερο όλων των προσανατολισμών επενδυτικών κεφαλαίων προς την πρωτεύ-

ουσα, όπου συγκεντρώνεται και ο μεγαλύτερος αριθμός των εσωτερικών, μεταναστών υποψήφίων εργατών και καταναλωτών.

Η στασιμότητα σε όλους τους τομείς ήταν το χαρακτηριστικό γνώρισμα της πόλης και της περιφέρειας τη δεύτερη πενταετία της δεκαετίας 1940-1950.

Σταύρος P. Μπογλότος

νέες αντιλήψεις κατοχυρώνουν το οδοντιατρικό επάγγελμα, απομακρύνοντας το από παλιές αρνητικές συνήθειες.

Ο Μπογλότος με άρτια επιστημονική κατάρτιση, αλλά και πάθος για διαρκή ενημέρωση και ανανέωση, προσφέρει ό,τι καλύτερο μπορούσε στην επιστήμη που διακόνησε. Μετά την αποστράτευσή του το 1951 (Ανθυπίατρος) συνεχίζει εργαζόμενος μέχρι τη συνταξιοδότησή του το 1982.

Διετέλεσε πολλές φορές μέλος σε καιρικές θέσεις των Δ.Σ. του Ο.Σ.Μ. από τις οποίες πολλά πρόσφερε στο Σύλλο-

Τα Χριστούγεννα του 1946 (28-12) εγκαθίσταται στο Βόλο ο οδοντίατρος Σταύρος P. Μπογλότος, πτυχιούχος του 1945 (13-10) από τα Άνω Λεχώνια (1919) και ανοίγει ιατρείο σε ιδιόκτητο οίκημα αρχικά Αντωνοπούλου 39 και αργότερα (1961) Κ. Γκλαβάνη 2. Είναι ο πρώτος της μεταπολεμικής γενηγάς οδοντιάτρων, οι οποίοι με αποφασιστικότητα και

γο. Ιδιαίτερο υπήρξε το ενδιαφέρον του για την πολιτιστική και κοινωνική ζωή της πόλης, όπως και της συντρόφου του, ακόρης του μικροβιολόγου Κων. Ζωνζήλου.

Το 1946 εγκαθίσταται στο Βόλο, ως δρ. Οδοντίατρος, ο Βασύλειος Ν. Φουντούλης από την Ικαρία (1899), με ιατρείο στην οδό Τοπάλη, παμπάλαια εργαλεία και ποδοκίνητο οδοντογλύφανο. Μετά τους σεισμούς μεταφέρθηκε πίσω από την Εβραϊκή Συναγωγή.

Ο Φουντούλης, γνώστης της Οδοντοτεχνικής, καλόκαρδος αιγαιοπελαγίτης, προσελκύει πολλούς που θα κατέφευγαν στο Ι.Κ.Α., ή στους παρανόμως ασκούντες, προσφέροντας έτσι εμμέσως θετικές υπηρεσίες, στο χώρο.

Το 1973 πήρε σύνταξη σε ηλικία 74 ετών, και εγκατέλειψε την πόλη.

Ο Νικολ. Α. Χατζηκωνσταντίνου, από το Βόλο (1916), πτυχιούχος της 31-3-1946, εγκαθιστά το ιατρείο του στην οδό Αλεξάνδρας 62. Γόνος γνωστής οικογένειας της πόλης και μιαλό ιδιαίτερα γόνιμο διακρίνεται όχι μόνο στην Οδοντιατρική, αλλά και στις εφευρέσεις με τις οποίες καταγίνεται με πάθος. Μεταξύ άλλων επενόησε ηλεκτρικό εξάρτημα ασφαλείας από ηλεκτροπληξία, την πατέντα του οποίου δεν θέλησε να πουλήσει σε μεγάλη βιομηχανία που του πρόσφερε ένα σοβαρό ποσό. Αγνοώντας τελείως τους κανόνες του Μάρκετινγκ αποφασίζει, σε συνεργασία με τον Οδοντοτεχνίτη Ευστρ. Πανταζίδη, να αξιοποιήσει δι' ιδίου όφελος την εφεύρεσή του, με αποτέλεσμα να καταλήξει στο ίδιο οικτρό

τέλος που κατέληξε ο περίφημος αμερικανός οδοντίατρος Morton, εφευρέτης της αναισθητικής ιδιότητας του Αιθέρα, όταν θέλησε να μετατρέψει μόνος του την ανακάλυψή του σε δολλάρια (αυτοκτόνησε σε μια πισίνα).

Ο Χατζηκωνσταντίνου διετέλεσε μέλος του Δ.Σ. του Ο.Σ Μαγνησίας. Απεβίωσε στις 19-6-1965 σε ηλικία μόλις 49 ετών.

Ο Ελευθέριος Θ. Χηνόπουλος, από την Αλεξανδρούπολη, (1920), παρουσιάζεται ως οδοντίατρος την 1-2-1947 στη Σωκράτους 113.

Διακρίθηκε για την απόλυτη αφοσίωσή του στην επιστήμη που επέλεξε, και την οποία διακόπησε με επιτυχία. Δυστυχώς ένα αυτοκινητιστικό δυστύχημα αρχικά και στη συνέχεια μία ανίστη γόνος του έκοψαν το νήμα της ζωής στις 17-11-1972 σε ηλικία 52 ετών.

Ο οδοντίατρος Σταμούλης Κ. Σταμούλης, από την Αργαλαστή Πηλίου (1921) με πτυχίο Οδοντιατρικής το 1947 (ο υπάρχων κατάλογος μελών του Ο.Σ.Μ. τον αγνοεί) εγκαθίσταται στο Βόλο το 1950 με ιατρείο στην οδό Ιάσονος - Σόλωνος, όπου παραμένει εργαζόμενος μέχρι τους σεισμούς του 1955.

Ο Σταμούλης άνθρωπος μειλίχιος και ήρεμος εξωτερικά, έκρυψε ένα χαρακτήρα ανήσυχο και φιλόδοξο. Πίστευε ότι ήταν άξιος για κάτι παραπάνω από επαρχιακός οδοντίατρος. Έτσι με τη συγκυρία των σεισμών του 1955 εγκαταλείπει το Βόλο και εγκαθίσταται στη Θεσσαλονίκη, όπου πετυ-

χαίνει να εξασφαλίσει τις προϋποθέσεις μετεκπαίδευσής του στις Ην. Πολιτείες. Παρακολουθεί μεταπτυχιακή σπουδή στο Πανεπιστήμιο του Ιλλινόης για πάνω από δύο χρόνια στην ειδικότητα της προσθετικής Οδοντιατρικής. Επιστρέφει στη Θεσσαλονίκη όπου διατηρεί ιατρείο, μετέχοντας παράλληλα αργότερα και στο ιδρυθέν Οδοντιατρικό τμήμα της Ιατρικής σχολής του Α.Π. Θεσσαλονίκης (1959 Ν.Δ. 3974).

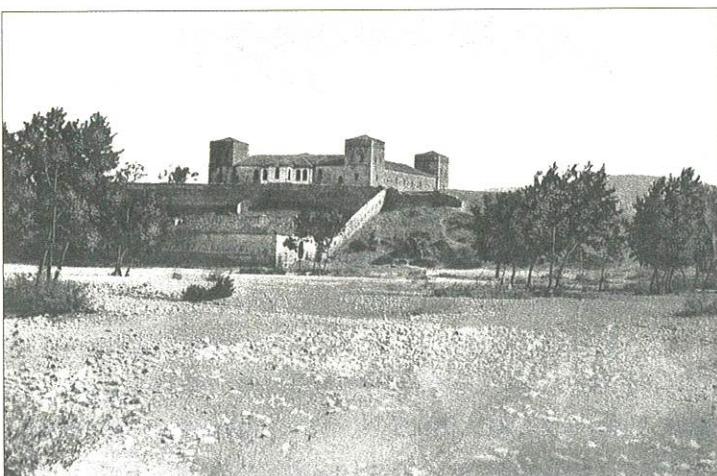
Το 1966 με το νόμο 4585 το οδοντιατρικό τμήμα προστάγεται σε αυτόνομη και ανεξάρτητη Σχολή και στους πρώτους εφτά καθηγητές προστίθενται άλλοι τρεις και αντίστοιχα μαθήματα, ανάμεσά τους ο Σταμούλης Κ. Σταμούλης, καθηγητής της ακίνητης Οδοντικής προσθετικής.

Είχε πραγματοποιήσει το όνειρό του, υπερβαίνοντας, όπως φαίνεται, τις βιολογικές του αντοχές. Μια καιρολιογειρρογρική επέμβαση στο εξωτερικό κι ένα απρόσμενο σύμβαμα τον κατέστησε ανάπτηρο μέχρι το θάνατό του το 1996.

Ο καθηγητής Σταμ. Σταμούλης τίμησε όλες τις βαθμίδες της επιστήμης της Οδοντιατρικής που υπηρέτησε και αναλώθηκε. Αποτελεί παραδειγμα θέλησης, επιμονής, εργατικότητας και πίστης για την κατάκτηση του καλύτερου.

Ο γιος του Κωνσταντίνος, λέκτωρ της Οδοντιατρικής στο Α.Π. Θεσσαλονίκης συνεχίζει το δρόμο του πατέρα του.

Παπαγιαννίτη Μαρία, από τον Πλάτανο Αλμυρού (1922), πινακούχος της 21-9-1948, εγκατέστησε το ιατρείο της στον Αλμυρό (18-10-1948). Η παρουσία της σε σταθερή βάση στην περιοχή αυτή ανακούφισε σημαντικά τους κατοί-

Αλμυρός - Παλαιός αμυντικός στρατώνας

Αλμυρός - Χορός με τοπικές φορεσιές.

κους όλης της επαρχίας Αλμυρού, οι οποίοι ήταν υποχρεωμένοι να καταφεύγουν στο Βόλο, όταν δεν υπήρχε κάποιος περαστικός οδοντίατρος. Διετέλεσε και μόνιμος οδοντίατρος του Ι.Κ.Α. Αλμυρού.

Σολδάτου Φανή, από το Βόλο (1927), πτυχιούχος της Οδοντιατρικής (25-8-1949) εγγράφεται στον Ο.Σ. Μαγνησίας το 1950 με ιατρείο στην οδό Μακρυνίτσης (37). Εργάστηκε επίσης για μακρό χρονικό διάστημα στο Ι.Κ.Α. όπου με την άρτια επιστημονική της κατάρτιση, την ευγένεια του χαρακτήρα της, το ίθος και την εργατικότητά της, συνέβαλε θετικά στην αναβάθμιση της παρεχόμενης από το μεγάλο αυτό κοινωνικό ίδρυμα οδοντιατρικής περίθαλψης.

Παπαϊωάννου Α. Δημήτριος, από το Στεφανοβίκειο (1916) με πτυχίο Οδοντιατρικής στις 15-6-1949 εγγράφεται στον Ο.Σ. Μαγνησίας στις 19-10-1950. Εργάστηκε και ιδιωτικά και στο ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων, όπου διακρί-

Παπαϊωάννη Μαρία

Σολδάτου Φανή

θηκε για την εργατικότητα και προσήλωση στο καθήκον με ιδιαίτερη αγάπη στο συνάνθρωπο, και σημαντική συμβολή στην βελτίωση της οδοντοστοματολογικής υγείας των ασφαλισμένων. Συνταξιοδοτήθηκε και απεβίωσε στο Βόλο το 1999.

Παπαϊωάννου Α. Δημήτριος

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΝΑΤΟ

Από την Ακινησία στην Κινητικότητα

Η δεκαετία του πολέμου, της κατοχής και της πικρής μετακατοχικής περιόδου, άφησε βαθιά τα ίχνη της στην άλλοτε μεγάλη εργατούπολη του Βόλου. Η ανεργία και η υποαπασχόληση είναι πια μόνιμη κατάσταση καθώς περνάμε στη δεκαετία του 1950. Εξειδικευμένοι πολύτιμοι τεχνίτες της σιδηροβιομηχανίας δουλεύουν σαν ανειδίκευτοι σκαφτιάδες.

Εξαίρετοι τεχνίτες κατεργασίας ξύλου, επίπλων, υποδημάτων μεταναστεύουν στην πρωτεύουσα και τη Θεσσαλονίκη για καλύτερη τύχη.

Η σφιχτή οικονομική πολιτική της περιόδου εκείνης, δικαιολογημένη ως προς τα γεγονότα, και ως προς το βασικό στόχο της οικονομικής ανάκαμψης, είχε ως αποτέλεσμα

μία ανελέητη λιτότητα με χαρακτηριστικό γνώρισμα την έλ-λειψη ρευστού.

Όπως ήταν επόμενο η κατάσταση αυτή επηρέασε άμεσα και τον Οδοντιατρικό χώρο, παρά την τεράστια προοπτική εργασίας που προκάλεσε ο πόλεμος και η κατοχή. Δεν υπήρχε χρήμα. Οι ασφαλισμένοι του Ι.Κ.Α. κατέφευγαν στο ίδινη μα παρά τις κραυγαλέες ατέλειες του, ενώ τα οργανωμένα σε δικά τους ασφαλιστικά ταμεία συνδικάτα (Σ.Ε.Κ., Τράπεζες, Ξενοδοχοϋπάλληλοι, αρτεργάτες κ.ά) προσπαθούσαν με όσο το δυνατό χαμηλά τιμολόγια και με μισθωτούς ενίστε οδοντιάτρους, να μειώσουν τις δαπάνες τους.

Το διασωθέν πρώτο πρακτικό του Ο.Σ. Μαγνησίας με ημερομηνία 20-5-1950, καθώς και όλα τα επόμενα, έχουν σαν πρωταρχικό θέμα την αντιπαλότητα ανάμεσα στους ελεύθερους οδοντιάτρους και τους μισθωτούς του Ι.Κ.Α., τον αγώνα για την διάσωση της ελεύθερης επιλογής οδοντιάτρου από τα διάφορα ταμεία.

Οι μισθωτοί οδοντιάτροι του Ι.Κ.Α., οι περισσότερες γυναικες, όπως η Αιτωλία Ζάκκα (σύζυγος Αστυνομικού), η Λιλίκα Τρίχα, η Ευανθία Μαρκογιανοπούλου και οι υπόλοιποι, είχαν το δικαίωμα να διατηρούν και ιδιωτικά ιατρεία στα οποία διοχέτευναν όσους ησφαλισμένους είχαν να πληρώσουν. Οι τρεις παραπάνω κυρίες παραπέμπονται συνεχώς στο Πειθαρχικό του Συλλόγου για απειθαρχία και απρεπή συμπεριφορά, (την Ζάκκα και την Τρίχα αγνοεί το Μητρώο μελών του Ο.Σ.Μ.), χωρίς όμως αποτέλεσμα.

Μερικές όπως η Ζάκκα και η Τρίχα εγκατέλειψαν το Βόλο το 1952, το ίδρυμα δύμως, κάτω από την πίεση των ασφαλισμένων, σπεύδει να συμπληρώσει τα κενά αυξάνοντας μάλιστα τις θέσεις.

Η σύγκρουση ανάμεσα στο Σύλλογο και την οργανωμένη ασφαλιστική κάλυψη γινόταν γιατί η πίττα λιγόστενε, όσο η φτώχεια και η ανεργία έστελνε τον κόσμο στο Ι.Κ.Α., όσο η παράνομη άσκηση οργίαζε ατιμώρητη, και όσο μεγάλωνε ο αριθμός των οδοντιάτρων.

Το Δ.Σ. του Σύλλογου αγωνίζόταν να κρατήσει μέρος τουλάχιστο της οδοντιατρικής περίθαλψης του Ι.Κ.Α., όπως εκείνο των οδοντοστοιχιών με ειδικό τιμολόγιο, τις οποίες κατασκεύαζαν ελεύθεροι συμβασιούχοι οδοντίατροι, μέχρι την ημέρα που το ίδρυμα δημιουργήσε οδοντοτεχνικό τμήμα και το θέμα έληξε.

Έτσι έγινε πια κατανοητό από όλους ότι το Ι.Κ.Α. δεν επρόκειτο να προσφέρει την ελεύθερη εκλογή Οδοντιάτρου στους ασφαλισμένους του, παρά το αίτημά τους, και ότι θα προχωρούσε αταλάντευτα στην υπαλληλοποίηση των γιατρών. Τότε αρκετοί Οδοντίατροι άρχισαν να σκέφτονται μια θέση στο Ι.Κ.Α., ή την αποκλειστικότητα σε διάφορα ταμεία, που την αποκτούσαν με διάφορα μέσα και γνωριμίες. Τελικά επεκράτησε το γνωστό «Ο σώζων εαυτόν σωθείτω».

Πριν προχωρήσουμε στη δεκαετία 1950-60 ας δούμε από τον «Οδηγό Θεσσαλίας 1951-52» πόσοι ήταν μέσα στο Βόλο οι οδοντίατροι μέχρι την έκδοσή του.

- Αναγνωστόπουλος Απ., Χατζηαργύρη 1
Αναγνωστόπουλος Νικ., Κ.Καρτάλη 69
Αναστασίου Ιωάν., Συν. Παλαιά
Βολοβίνης Δημ., Βασ. Κωνσταντίνου 156
Δήμου Περικλής, Κουταρέλια 29
Δίνος Λάζαρος, Ερμού 42
Καραμουστάκης Δημ., Αντωνοπούλου - 28ης Οκτωβρίου
Καραμουστάκη Αριστ. Αντωνοπούλου - 28ης Οκτωβρίου
Κουτσούκος Δημ., Ελ. Βενιζέλου 66
Λιάντζουρας Κ. - Πολυχρονόπουλος Ι., Τοπάλη - 28ης Οκτωβρίου
Μαρκογιαννοπούλου Ευανθ.. Μεταμορφώσεως 16
Μουρτζοπούλου Πιτ., Μαχρονήτος 10
Μπορλότος Σταύρος, Αντωνοπούλου 39
Μπάστη Βικτώρια, Ερμού 66
Παπανικολάου Ιουλία, Δον Δαλεζίου 9
Ποιμενίδης Αριστ., Γαζή 98
Ρούσσου Σεραΐνα, Κ. Καρτάλη 69
Τσακνάκης Κωνστ., Οδός 39 αρ.21
Φουντούλης Βασιλ., Τοπάλη 28
Χατζηαγγέλου Μιχ., Σωκράτους 124
Χατζηγιάννη Σοφία, Σπ. Σπυρίδη 41
Χατζηκωνσταντίνου Νικ., Κ.Καρτάλη
Χατζηνικολάου Τάκης, Β. Κωνσταντίνου - Κοραή

Ο κατάλογος αυτός δεν είναι πλήρης γιατί παραλείπει τα ονόματα των Μπουλασικίδη Ταξ., Χιρνόπουλου Έλ., Σταμούλη Σταμ., Σολδάτου Φαν., Παπαϊωάννου Δημ. Ο αριθμός των οδοντιάτρων της πόλης του Βόλου γύρω στο 1950 έφτανε τους 29. Από αυτούς ο Χατζηνικολάου και η Μπάστη δεν καταγράφονται στο μητρώο του Ο.Σ. Μαγνησίας. Ο Χατζηνικολάου δεν γνωρίζουμε πότε πήρε πτυχίο. Εγκαταστάθηκε και εργάστηκε ως Οδοντίατρος Βόλου πιθανότατα μέχρι τους σεισμούς του 1955 και έλαβε μεταγραφή για τον Ο.Σ. Αθηνών.

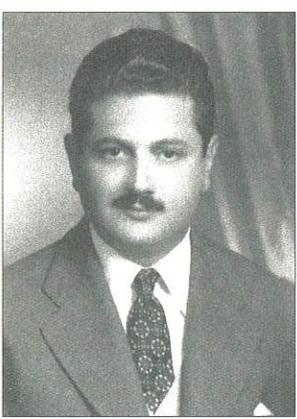
Η Βικτώρια Μπάστη, πτυχιούχος του 1951, εγγράφεται στον Ο.Σ. Μαγνησίας στις 27-7-1951 (πρακτικό της 14-8-1951) με ιατρείο μέσα στην παθολογική κλινική των ιατρών Δημ. Φάτσου και Αλεξ. Μήτρου (Οδός Ερμού 66).

Φαίνεται ότι και η Μπάστη εγκατέλειψε την πόλη μετά τους σεισμούς του 1955.

Τα υπάρχοντα πρακτικά του Συλλόγου παρουσιάζουν δυστυχώς ένα μεγάλο κενό μεταξύ των ετών 1952 και 1958. Φαίνεται ότι γραφόντουσαν σε πρόχειρα χαρτιά και δεν καθαρογράφηκαν στο βιβλίο, όταν δε έφτασαν οι σεισμοί του 1954-55, και αναστάτωσαν τα πάντα, χάθηκαν οριστικά. Το πρακτικό της 24/5/1951 πληροφορεί πως το νέο Δ.Σ. της 3ετίας 1951-1953 είχε τους Δημ. Κουτσούκο, πρόεδρο, Κωνστ. Τσακνάκη, Αντιπρόεδρο, Ιωάν. Πολυχρονόπουλο, Γεν. Γραμματέα, Ταξ. Μπουλασικίδη, Ταμία και Νικ. Αναγνωστόπουλο, μέλος. Για την 3ετία 1953-1956, που δεν υπάρ-

χουν πρακτικά, σύμφωνα με την υπεύθυνη προσωπική μου μαρτυρία καθώς και του Δημ. Μαρκά, πρόεδρος του Συλλόγου ήταν ο Νικ. Αναγνωστόπουλος και Γεν. Γραμματέας ο Ιωάν. Πολυχρονόπουλος, ενώ είναι άγνωστα τα άλλα μέλη. Χαρακτηριστικό της αναστάτωσης από τους σεισμούς είναι ότι η θητεία του προηγούμενου Συμβουλίου παρατάθηκε ένα ολόκληρο χρόνο και έκανε εκλογές στις 5-1-1958, με Πρόεδρο τώρα τον Ι. Πολυχρονόπουλο, Αντ/δρο Ν. Αναγνωστόπουλο, Γεν. Γραμματέα Νικ. Χατζηκωνσταντίνου, Ταμία Ιωάννη Καλιντζαίο και μέλος των Χαρίλαο Πολυχρονόπουλο. Ειδικός γραμματέας ο Δημ. Μαρκάς.

Τα πρώτα χρόνια της δεκαετίας του 1950 μια νέα σειρά οδοντιάτρων εμφανίζεται στο Νομό Μαγνησίας.

Πολυχρονόπουλος Χαρίλαος

Πολυχρονόπουλος Χαρίλαος, από το Βόλο, (1921) πτυχιούχος της 16-4-1951 με ιατρείο αρχικά Γαζή 98 και αργότερα Κουμουνδούρου 46, ήταν το τοίτο μέλος των γιατρών της οικογένειας Πολυχρονοπούλου. Η συγγένεια του με την Οδοντιατρική οικογένεια Ποιμενίδη (σύζυγος της κόρης του Αριστοτ. Ποιμενίδη Εριέττας) του έδωσε τη δυνατότητα

να συνεχίσει την παραδοση και την προσφορά τους στον κοινωνικό χώρο. Εργάστηκε ιδιωτικώς και στο Ι.Κ.Α. Διετέ-

λεσε πολλές φορές μέλος των Δ.Σ. του Ο.Σ. Μαγνησίας.

Καλιντζαίος Α. Ιωάν., από την Κύμη Ευβοίας (1913) πτυχιούχος του 1951 αρχικά Γκλαβάνη 15α και ύστερα Γαλλίας 20. Διέτελε μέλος του Δ.Σ. του Ο.Σ.Μ. Εργάστηκε στο Βόλο συνειδητά μέχρι τη συνταξιοδότησή του (23-8-1982). Απεβίωσε στο Βόλο το 1991.

Σταμίδου Φ. Κωνσταντίνα, από την Ευξεινούπολη Αλμυρού (1925) πτυχιούχος της 24-5-1951 και ιατρείο στον Αλμυρό εργάστηκε υπεύθυνα και αποδοτικά και στο Ι.Κ.Α. Στις 16-5-1961 μετεγράφηκε στον Ο.Σ.Α.

Μπελαούρη - Κόντη Άννα, από την Καλαμάτα (1924) με πτυχίο της 25-9-1950 εγκαταστάθηκε στη Ζαγορά Βόλου (16-10-1951). Το 1964 (15-9) μεταγράφηκε στον Ο.Σ.Α.

Είναι χαρακτηριστικό του κλίματος που επικρατεί στο χώρο της Οδοντιατρικής στο Νομό Μαγνησίας ότι ένας αριθμός νέων οδοντιάτρων, ύστερα από παραμονή λίγων ετών φεύγει από την πόλη ή την περιφέρεια με μεταγραφή συνήθως τον Ο.Σ. Αθηνών.

Τζαβέλλας Σ. Δήμος, από την Αργαλαστή (1920), πτυχιούχος (27-7-1951) εγγράφεται στον Σ. Μαγνησίας το 1951 (Νοέμβριο) και εγκαθιστά το ιατρείο του στην Αργαλαστή.

Καλιντζαίος Α. Ιωάν

Τζαβέλλας Σ. Δήμος

Από τους εκλεκτούς σε σεμινάρια και ανθρωπιά οδοντιάτρους εργάστηκε στην περιφέρεια του νοτίου Πηλίου ολόκληρες δεκαετίες κάτω από συνθήκες πολλές φορές δυσκολότατες, προσφέροντας τις υπηρεσίες του και στις πλησιόχωρες κοινότητες.

Η οδοντοστοματολογική κατάσταση του πληθυσμού της υπαίθρου, ύστερα από μια μακριά

περίοδο κατοχής, εσωτερικής ανωμαλίας, παγετών και αφοριών, ήταν τραγική. Η κρατική περίθαλψη των αγροτών ανύπαρκτη.

Ο Τζαβέλλας με το ίθος, την εργατικότητά του και την αφιλοκέρδειά του πρόσφερε με τη διαρκή του παρουσία στην ύπαιθρο τον καλύτερο εαυτό του κάτω από απερίγραπτες μερικές φορές συνθήκες. Συνταξιοδοτήθηκε το 1987.

Καραγιαννόπουλος Ρ. Ευάγγελος, από τον Άγιο Γεώργιο Νηλείας (1922) της γνωστής πτλειορίτικης οικογένειας, αδελφός του γιατρού Κωνστ. Καραγιαννόπουλου, πήρε πτυχίο Οδοντιατρικής στις 30-11-1952 και έγινε μέλος του Ο.Σ. Μαγνησίας (26-2-1953). Αρχικά παρέλαβε το ιατρείο του αποχωρήσαντος οδοντιάτρου Μιχ. Χατζηαγγέλου, το οποίο κράτησε μέχρι τους σεισμούς, εγκατασταθείς κατόπιν σε ιδιόκτητο οίκημα (Γαλλίας 42) όπου διατήρησε ιατρείο μέχρι

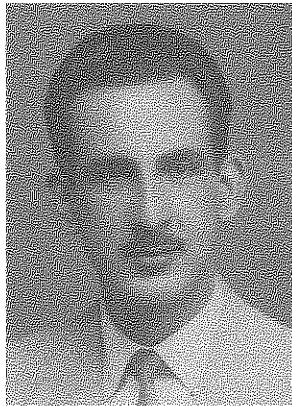
τη σύνταξη. Διετέλεσε επίσης έμμισθος Οδοντίατρος του Ι.Κ.Α. Ασχολήθηκε και με τα συνδικαλιστικά του Ο.Σ.Μ., ιδιαίτερα το 1967, όταν η διδακτορία του Παπαδόπουλου των διόρισε πρόεδρο του Ο.Σ.Μ., θέση που αποδέχτηκε και από την οποία άσκησε με ιδιαίτερο ζήλο τα καθήκοντά του, επιδεικνύοντας ευέλικτη προσαρμοστικότητα προς το νέο καθεστώς και «τας αρχάς της επαναστάσεως της 21ης Απριλίου».

(Πρακτικά από αρ. 1 μέχρι αρ. 25).

Το 1970 ανταλλάσσει την προεδρία του Δ.Σ. με εκείνη του Πειθαρχικού Συμβουλίου, «Φρονίμως ποιῶν», καθώς άρχιζε η αποσάθρωση του καθεστώτος, με όλες τις επιπτώσεις στους εξαρτημένους από το δημόσιο θεράποντες του.

Ο Καραγιαννόπουλος, όπως και ο αδελφός του γιατρός Κωνσταντίνος, υπήρξε άνθρωπος με ιδιαίτερη καλλιέργεια και πνευματικά ενδιαφέροντα. Συνταξιοδοτήθηκε το 1981 και απεβίωσε λίγα χρόνια μετά, όπως και ο αδελφός του.

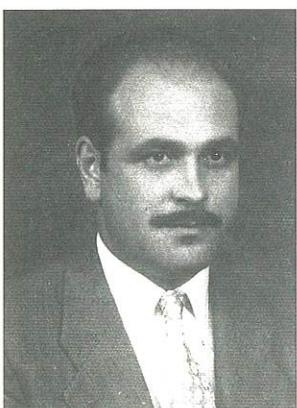
Αθανασιάδου - Παπαρίζου Ελένη, από το Βόλο (1930), κόρη του φιλόλογου καθηγητή του Α' Γυμνασίου Βόλου Παναγ. Αθανασιάδη, πήρε πτυχίο στις 30-1-1953. Το πρώτο της ιατρείο ανοίγει στη Σκιάθο (10-4-1953) όπου και παραμένει

Καραγιαννόπουλος P. Ευάγγελος

Αθανασιάδον - Παπαρίζου Ελένη

Θεοφάνης Παπαρίζος

μέχρι το 1958, που εγκαθίσταται στο Βόλο, Ρήγα Φεραίου 117. Το 1961 συνεργάζεται με το σύζυγό της Οδοντίατρο Θεοφάνη Παπαρίζο, από το χωριό Φιλιαδών Δομοκού, πτυχιούχο της 21-7-1959 και μέλος του Ο.Σ.Μ. στις 30-6-1960, ο οποίος διατηρεί ιατρείο στο Βελεστίνο μέχρι το 1974. Έκτοτε και μέχρι το 1986 συνεργάζεται με τη σύντροφό του και συνταξιοδοτείται.

Η Ελένη Αθανασιάδον - Παπαρίζου εργάστηκε με σεμνότητα και επιστημονική υπευθυνότητα.

Μαρκάς Αν. Δημήτριος, από το Βόλο (1930), πτυχιούχος της 31-3-1953 εγκαταστάθηκε στο Βόλο μετά τη στράτευση του (Ανθυπίατρος) το Μάρτιο του 1957, αρχικά στη Βασιλ. Κωνστα-

ντίνου και μετέπειτα οριστικά σε ιδιόκτητη στέγη Κ. Καρτάλη 93, όπου εργάστηκε μέχρι τη συνταξιοδότησή του. Ετεροθαλής αδελφός του οδοντίατρου Νικ. Αναγνωστόπουλου.

Ο Δ. Μαρκάς, με άριτια επιστημονική κατάρτιση, τίμη-

σε με την παρουσία του την Οδοντιατρική. Ιδιαίτερα σημαντική ήταν η συμβολή του στην οργάνωση και αναβάθμιση του Οδοντιατρικού Συλλόγου.

Αμέσως σχεδόν μετά την εγκατάστασή του αναλαμβάνει τη θέση του ειδικού γραμματέα. Στις εκλογές της 18-6-1961 εκλέγεται πρώτος και παίρνει το πόστο του Γεν. Γραμματέα με πρόεδρο τον Ιωάν. Πολυχρονόπουλο και ταμία τον Δημ. Τσιλιβίδη. Επανεκλέγεται την τριετία 1963-1966 με τους Ι. Πολυχρονόπουλο, Ι. Αναστασίου, Στ. Μπορλότο, Ελ. Γκαρίκου.

Στις 30 Σεπτεμβρίου 1974 η μεταπολίτευση καταργεί τη διορισμένη διοίκηση του Ο.Σ.Μ. και αναθέτει σε τριμελή διοικούσα επιτροπή την παραλαβή των αρχείων και του ταμείου και τη διενέργεια αρχαιοεσιών. Πρόεδρος της Επιτροπής ο Ι. Πολυχρονόπουλος, Γραμματέας ο Ι. Αναστασίου και ταμίας ο Δημ. Μαρκάς. Έκτοτε εκλέγεται συνεχώς στο Δ.Σ. του Συλλόγου (Οδηγός Οδοντιάτρων Ελλάδος 1990, σ. 255).

Διετέλεσε μέλος της Στοματολογικής Εταιρείας Ελλάδος.

Μακρής Θ. Κωνστ., από τη Γλώσσα Σκοπέλου (1921) πτυχιούχος της 15-6-1953 εγγράφεται στον Ο.Σ.Μ. (1-10-

Μαρκάς Αν. Δημήτριος

Μανοής Θ. Κωνστ

Μιχόπουλος Χ. Δημήτριος,

1953) και εγκαθιστά το ιατρείο του στη Γλώσσα, όπου εργάστηκε μέχρι τις 4-11-1971 που μεταγράφηκε στον Ο.Σ.Α.

Η 18χρονη παρουσία του Μακρή στη Σκόπελο ήταν ευεργετική για τους κατοίκους και των άλλων νησιών, για τους οποίους ήταν δύσκολη και δαπανηρή η μετακίνησή τους σε μεγάλα αστικά κέντρα προκειμένου να αποκαταστήσουν την οδοντοστοματολογική τους υγεία.

Μιχόπουλος Χ. Δημήτριος, από τον Αλμυρό (1926), της γνωστής Αλμυριώτικης οικογένειας, πτυχιούχος της 15-6-1953 εγγράφεται στον Ο.Σ. Μαγνησίας (1-10-1953) και ανοίγει ιατρείο στον Αλμυρό όπου εργάστηκε συνεχώς μέχρι τη συνταξιοδότησή του.

Ο Μιχόπουλος, θετικός, σοβαρός και υπεύθυνος επιστήμονας, συνέβαλε σημαντικά στην αναβάθμιση της Οδοντιατρικής στην ιδιαίτερη πατρίδα του.

Αθανασίου Ι. Στέλιος, από το Βόλο (1920), πτυχιούχος

15-6-1953 εγκαθίσταται στο Βόλο την 1-10-1953. Εργάστηκε με ζήλο ιδιωτικά, αλλά και ως μισθωτός οδοντίατρος I.K.A. Διετέλεσε οδοντίατρος των ταμείων T.A.A.M., Σ.Ε.Κ. επί σειράν ετών με επιτυχία.

Καλτσογιάννης Γ. Νικόλαος, από το Βόλο (1928), πτυχιούχος της 30-11-1953 εγγράφεται στον Ο.Σ. Μαγνησίας την 1-2-1954 και ανοίγει το πρώτο του ιατρείο στη Νέα Ιωνία Βόλου (2ας Νοεμβρίου - Βασ. Φρειδερίκης), όπου εργάστηκε περίπου δύο χρόνια, μεταφερθείς στην οδό Ιάσονος - Σόλωνος (Βόλος). Το 1960 εγκαθίσταται οριστικά εις ιδιόκτητα οίκημα (Σωκράτους 24) στο οποίο εργάστηκε μέχρι τη συνταξιοδότησή του το 1988.

Διετέλεσε μέλος του Δ.Σ. του Ο.Σ. Μαγνησίας. Δημοτικός Σύμβουλος του Δήμου Βόλου (1975-1979). Πρόεδρος του Ροταριανού Ομίλου Βόλου (1981-82), τιμήθηκε με την ανώτατη διάκριση του Διεθνούς Ρόταρυ («Paul Harris Fellow»). Ιδρυτικό μέλος του ναυτα-

Αθανασίου Ι. Στέλιος

Καλτσογιάννης Γ. Νικόλαος

θλητικού Σωματείου «Αργοναύτες» καθώς και του «Ιστιοπλοϊκού Ομίλου ανοιχτής θαλάσσης». Με την ενεργό και δημιουργική του παρουσία στην κοινωνική ζωή τίμησε τον επαγγελματικό του χώρο.

Γκαρίκου Π. Ελευθερία, από τον Αλμυρό (1926), πτυχιούχος της Οδοντιατρικής Αθηνών (31-3-1954), εγκαθίσταται στο Βόλο (Δημητριάδος - Σπ. Σπυρίδη) την 1-7-1954 όπου παραμένει εργαζόμενη μέχρι τις 20-4-1968, που πήρε μετεγγραφή για τον Ο.Σ. Αθηνών.

Η Γκαρίκου διετέλεσε μέλος του Δ.Σ. του Ο.Σ. Μαγνησίας. Υπήρξε γυναίκα ιδιαιτέρων προσόντων στον κοινωνικό χώρο με χαρακτηριστική την έντονη και δυναμική πολιτικοποίησή της. Συνέβαλε θετικά στην ανάπτυξη του γυναικείου κινήματος της πόλης με την ανάμιξη της σε χώρους του φύλου της.

Η Μαγνησία κατά τη μετακατοχική περίοδο και μέχρι τις αρχές τις δεκαετίας του 1950 αντιμετώπιζε πρόβλημα συγκοινωνιακό με την πρωτεύουσα ιδιαίτερα.

Η σημερινή εθνική οδός Αθηνών - Θεσσαλονίκης δεν υπήρχε. Έπρεπε να ακολουθήσει κανείς τον παλαιό δρόμο μέσω Λαμίας και Μπράλου για να φτάσει στην Αθήνα, ή να χρησιμοποιήσει ένα μικρό τότε πλοίο με το όνομα «Κύκνος», το οποίο σε πήγαινε μέχρι τη Χαλκίδα και από εκεί με το τραίνο να φτάσεις στην πρωτεύουσα ύστερα από ταξίδι 10-12 ωρών, και καμιά φορά μέσα σε φορτηγά βαγόνια, προορισμένα για ζώα. Κάτω από τέτοιες προϋποθέσεις, βέ-

βαία δεν μπορούσε να γίνει ούτε κάν σκέψη για ανάπτυξη με τη δημιουργία επενδύσεων. Αντίθετα τα υπάρχοντα εργοστάσια ήταν έτοιμα να κλείσουν οριστικά τις πόρτες τους, κάτι που τελικά συνέβη. (Γκλαβάνη, Παπαγεωργίου, Μουρτζούκου, Ματσάγγου κ.λ.π.)

Τα χρήματα του αμερικανικού «σχεδίου Μάρσαλ» τα προορισμένα για την ανοικοδόμηση και ανάπτυξη κατασπαταλήθηκαν από κακοδιαχείριση.

Ο Βόλος εξακολούθει να στερείται δικτύου ύδρευσης και αποχέτευσης. Ήταν μία περίοδος πλήρους ακινησίας. Ωστόσο το 1954 (25 Φεβρουαρίου) κάτι κουνήθηκε. Το Δημοτικό Συμβούλιο με ομόφωνη απόφαση ενέκρινε την μετονομασία του Δήμου από «Παγασών» σε «Δήμο Βόλου» στον οποίο συμπεριλαμβάνονταν βέβαια και η Νέα Ιωνία, όπου έγινε Δήμος αργότερα.

Τον Απρίλιο (30) του 1954 μάλιστα κουνήθηκε ολόκληρος ο Βόλος και η περιοχή, όταν ένας ισχυρός σεισμός τράνταξε τα διώροφα χοντροντούβαρα σπίτια της πόλης, κάνοντας σε μερικά από αυτά αρκετές ζημιές. Καθώς η προσπάθεια αποκατάστασης των πληγέντων κτιρίων βρισκόταν σε εξέλιξη και ο κόσμος άρχισε να συνέρχεται, ένας νέος ισχυρότατος αυτή τη φορά σεισμός στις 19 Απριλίου 1955 μετατρέπει την πόλη του Βόλου σε ερείπια, προκαλώντας το θάνατο ευτυχώς μόνο δέκα ατόμων (έγινε ημέρα), τον τραυματισμό περίπου εκατό, και καθιστώντας άστεγους χιλιάδες. («Κοινή έκδοση εφημερίδων Βόλου» 23-4-1955).

Τη δραματική από τους σεισμούς κατάσταση της περιοχής μετέτρεψαν σε τραγωδία δυο άλλες πληγές που ακολούθησαν. Στις 13 Οκτωβρίου 1955, ύστερα από καταρρακτώδη βροχή ο κοντινός στην πόλη χείμαρρος Άναυρος ανατρέπει μέρος του προστατευτικού προς την πλευρά της πόλης αναχώματος και ξεχύνεται ακάθεκτος στα σπίτια και τους δρόμους της νοτιοανατολικής περιοχής της πόλης της ευρισκόμενης πλησίον της όχθης του, μεταφέροντας ογκόλιθους και χιλιάδες τόνους λάσπης, ισοπεδώνει σπίτια, παράγκες και σκηνές σεισμοπλήκτων, προκαλώντας το θάνατο τριάντα εφτά ανδρών, γυναικών και παιδιών. («ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΣ» αρ. 12580, 18/10/1955. «ΘΕΣΣΑΛΙΑ» 14-10-1955).

Τον Ιανουάριο του 1956 οι άνεργοι στο Βόλο ήταν 4.100 («ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΣ» αρ. 12651, 8/1/1956).

Και ενώ όλοι περιμέναμε να διορθωθεί ο καιρός και να αρχίσει η ανοικοδόμηση ένας τρομερός χειμώνας μήνα Φεβρουαρίου 1956 προκαλεί πρωτοφανείς χιονοπτώσεις στη Μαγνησία με πάνω από ένα μέτρο χιόνι μέσα στην πόλη, προκαλύοντας πια τα πάντα, καταρρημνίζοντας σκηνές και παραπήγματα σεισμοπλήκτων, και προκαλώντας προβλήματα στέγασης και διατροφής όχι μόνο των μόνιμων κατοίκων, αλλά και των εκατοντάδων εργατών και οικοδόμων που ήρθαν από άλλες περιοχές να εργαστούν στην ανοικοδόμηση της πόλης. Η Ι.Μ. Δημητριάδος τους στέγασε ακόμα και σε ναυύς και δημιούργησε συσσίτια.

Επακολουθεί παγετός, ο οποίος κατακαίει χιλιάδες ε-

λαιιόδενδρα στο Πήλιο.

Στην Οδοντιατρική οικογένεια της Μαγνησίας τα προβλήματα ακολουθούν τις συγκυρίες.

Τα Δ.Σ. από το 1950 και οι γενικές συνελεύσεις των μελών του Συλλόγου ασχολούνται κυρίως με την εφαρμογή έστω και του κατωτάτου ορίου αμοιβών, καθώς η οικονομική στασιμότητα, περιόριζε τις οδοντιατρικές εργασίες και διογκώνε τον επαγγελματικό ανταγωνισμό με την εφαρμογή χαμηλών τιμών.

(Πρακτικό Δ.Σ. 9-6-1951).

Ένα καινούργιο πρόβλημα που μπήκε στον Ο.Σ.Μ., ύστερα μάλιστα από την εισβολή κατά την τετραετία 1951-1954, δεκατεσσάρων νέων οδοντιάτρων, ήταν ο κορεσμός του Οδοντιατρικού Επαγγέλματος. Το πρακτικό της 14-8-1951 (Πρόεδρος Δημ. Κουτσούκος, Γεν. Γραμματέας I: Πολυχρονόπουλος), καταλήγει «...εν συνεχείᾳ ανεγνώσθη το άρθρον 1 του νέου Ιατρικού κώδικος και του υπ. αρ. 506/20-7-1951 έγγραφον του Ο.Σ. Μαγνησίας προς τον Πανελλήνιον Οδοντιατρικόν Σύλλογον (Π.Ο.Σ.) και το Υπουργείον Πρόνοιας δι ου ζητούμεν να κηρυχθῇ η πόλις του Βόλου κεκορεσμένη οδοντιάτρων. Άπαντες επεκρότησαν...»

Η δίωξη των παρανόμως ασκούντων οδοντοτεχνιτών ήταν άλλο ένα από τα προβλήματα, ενώ ιδιαίτερη αναστάτωση προκάλεσε η απόπειρα κάποιων να περάσουν με πολιτικά μέσα στη Βουλή διάταγμα για παροχή άδειας ασκήσεως σε οδοντοτεχνίτες με 20 έτη εμπειρία, κάτι βέβαια που τελι-

κά δεν πέρασε.

Όσον αφορά την κατάσταση των Οδοντιάτρων κατά την περίοδο των σεισμών και των συνεχών μετασεισμικών δονήσεων, θα μπορούσε να χαρακτηριστεί λίαν επιεικώς ως απερίγραπτη.

Πλήρης αποδιοργάνωση του ρυθμού λειτουργίας των ιατρείων (απλήρωτοι λογαριασμοί, εγκαταλειπόμενες εργασίες κ.λ.π.).

Ένας αριθμός οδοντογιατρών έμεινε άστεγος, ή σε επικίνδυνα κτίρια στα οποία δεν τολμούσαν να μπούνε.

Μερικοί τότε εγκατέλειψαν οριστικά την πόλη, συμβάλλοντας έστω και αρνητικά, στην απόφαση του Συλλόγου να κηρυχθεί ο Βόλος «κεκορεσμένος» Οδοντιάτρων.

Ιδιαίτερα δύσκολη ήμως ήταν η θέση των νέων οδοντιάτρων, οι οποίοι είχαν εξοπλίσει τα ιατρεία τους με σύγχρονα και ακριβά μηχανήματα, που έπρεπε να εξοφληθούν στις εταιρείες, και οι οποίοι δεν ήξεραν αν την επόμενη στιγμή θα τα έβλεπαν μεταβαλλόμενα σε άμιορφη μάζα, αν ο Εγκέλαδος το επιθυμούσε.

Ο τρόμος του σεισμού είναι πολύ χειρότερος και μεγαλύτερος από εκείνον και του πιο σκληρού βιομβαρδισμού. Η γενιά μας που έζησε κάτω και από τις δύο αυτές τραγωδίες το γνωρίζει αυτό πάρα πολύ καλά.

Ευτυχώς από ό,τι γνωρίζουμε κανένα ιατρείο δεν έπαθε καταστροφές εξοπλισμού και κανείς οδοντιάτρος δεν έπαθε το παραπάνω, εκτός από τον πανικό, ο οποίος επιτέ-

λους με κάποια ηρεμιστικά μπορούσε να αντιμετωπιστεί.

Πρώτος τυχερός την περίοδο αυτή νέος οδοντίατρος ήταν ο Τσιλβίδης Ηλ. Δημήτριος, από το Βόλο (1927) πτυχιούχος του Οδοντιατρικού τμήματος της Ιατρικής Σχολής Πανεπιστημίου Αθηνών (4-5-1954), εγγράφεται στον Ο.Σ. Μαγνησίας στις 6-4-1955 και εγκαθιστά το ιατρείο του αρχικά στην οδό Ερμού 30 (Οικία ιατρού Νικολαΐδη) όπου μια εβδομάδα αργότερα τον βρίσκει ο μεγάλος σεισμός. Παραμένει στο ίδιο οίκημα μετά την επισκευή του μέχρι το 1962, που μετακομίζει Ερμού και Αθ. Διάκου, όπου εργάζεται μέχρι το 1972, οπότε εγκαθίσταται οριστικά στο ιδιόκτητο ιατρείο του (Γαλλίας - Κ. Καρτάλη, Πολυκατοικία Κινημ. «Λίντο»), κλείνοντας εκεί την επαγγελματική του ζωή το 1990.

Διετέλεσε αιρετό μέλος του Δ.Σ. του Ο.Σ.Μ. και εκπρόσωπος, αιρετός, του Συλλόγου στην Οδοντιατρική Ομοσπονδία. Το 1967 διορίζεται αυθαίρετα από το δικτατορικό καθεστώς Γεν. Γραμματέας του Ο.Σ. Μαγνησίας με πρόσδοτο του Ευάγγελο Καραγιαννόπουλο. Αρνείται το διορισμό και αποστέλλει αιμέσως την παραίτησή του με αποτέλεσμα να προκληθεί ζήτημα σύνθεσης του Δ.Σ. (Πρακτικά Δ.Σ. της

Τσιλβίδης Ηλ. Δημήτριος

2-7-1967 και 14-10-1969 κ.εφ.). Καλείται σε απολογία στη Στρατιωτική Διοίκηση, τεθείς τελικά στο μαύρο πίνακα με αποκλεισμό από το ιατρείο του των δημοσίων υπαλλήλων, στρατιωτικών και άλλων εξαρτημένων από το δημόσιο χώρων, μέχοι τη μεταπολίτευση του 1974.

Υπηρέτησε ως μέλος των Δ.Σ. φιλανθρωπικών ιδρυμάτων. Συνεργάτης στον πολιτιστικό, κοινωνικό και φιλανθρωπικό τομέα επί 20 χρόνια του από Δημητριάδος Αρχιεπισκόπου Αθηνών Χριστοδούλου. Παραγωγός και συνεργάτης του Ραδιοφωνικού Σταθμού της Ι.Μ. Δημητριάδος και της Εφημερίδας «Πληροφόρηση». Στέλεχος της Μητροπόλεως και συνεργάτης του Σεβ. Μητροπολίτου Δημητριάδος Ιγνατίου. Το 1986, ύστερα από κατακτήσεις εξετάσεις εισέρχεται στη θεολογική σχολή του Α.Π. Θεοσαλονίκης και σε τρία χρόνια παίρνει πτυχίο. (1989). Το 1991 παίρνει το Μάστερ της Θεολογίας και στις 30-5-1997 αναγορεύεται διδάκτωρ της Θεολογίας.

Το 1990 τον διαδέχεται στο Ιατρείο του η νεώτερη κόρη του Ήλια Δ. Τσιλιβίδου, διδάκτωρ της Οδοντιατρικής Σχολής του Α.Π. Θεοσαλονίκης.

Χαλκιάς Δ. Γεώργιος, από τον Άνω Βόλο (1925), πτυχιούχος του Οδοντιατρικού τμήματος της

Χαλκιάς Δ. Γεώργιος

Ιατρικής Σχολής το 1956, εγκαθίσταται στο Βόλο στις 19-7-1956, με ιατρείο αρχικά (Κοραή 67, και Ανθ. Γαζή) και τελικά σε ιδιόκτητο Κ. Καρτάλη 95, όπου παρέμεινε εργαζόμενος μέχρι τη συνταξιοδότησή του το Νοέμβριο του 1992.

Ο Γ.Χαλκιάς εργάστηκε ευσυνείδητα και δημιουργικά. Τον αντικατέστησε η κόρη του οδοντίατρος Ιωάννα Γ.Χαλκιά - Ξαϊδάρα, η οποία συνεχίζει με την ίδια συνέπεια την προσφορά του πατέρα της.

Γκόλφη - Φραγγινέα Ευσταθία, από την Αγία Παρασκευή Βόλου (1929) πήρε πτυχίο από το Πανεπιστημιακό Οδοντιατρικό Σχολείο το 1952 (10 Ιουνίου) και εγκαταστάθηκε στην Αγία Παρασκευή στις 16-7-1957, όπου έμεινε εργαζόμενη μέχρι τις 21-6-1958 οπότε μεταγράφηκε στον Ο.Σ. Αθηνών.

Μούχτη Γ. Ιωάννα, από την Πορταριά (1931), πτυχιούχος του Οδοντιατρικού τμήματος της Ιατρικής Σχολής Αθηνών το 1956 εγκαθίσταται στο Βόλο στις 30-10-1956 με πρώτο ιατρείο στην οδό Δημητριάδος και Ηπείρου αρχικά και Κ. Καρτάλη 28 αργότερα. Εργάστηκε περίπου μέχρι το 1985 οπότε και συνταξιοδοτήθηκε.

Η Ιωάννα Μούχτη αναλώθηκε κυριολεκτικά στην επαγγελ-

Μούχτη Γ. Ιωάννα

Πλιακώνης Ν. Δημήτριος

ματική της ζωή και στην προσπάθειά της για το καλύτερο, το οποίο πάντοτε επεδίωκε.

Πλιακώνης Ν. Δημήτριος, από το Βόλο (1932), πτυχιούχος του Οδοντιατρικού τμήματος της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών το 1959, εγκαθίσταται στο Βόλο στις 24-7-1961 (αρχικά Ιωλκού 130 και μετέπειτα εις ιδιόκτητο Κ. καρτάλη 86).

Εργάστηκε ιδιωτικώς μέχρι τη δημιουργία του Εθνικού Συστήματος Υγείας στο οποίο και υπηρέτησε από την ίδρυσή του, μέχρι τη συνταξιοδότησή του.

Υπήρξε δραστήριο συνδικαλιστικό μέλος του Ο.Σ.Μ. Διετέλεσε Πρόεδρος του Συλλόγου κατά την περίοδο 1978-1981 και 1981-84, ως και μέλος του Δ.Σ. Αγωνίστηκε ιδιαίτερα για την εφαρμογή και επέκταση του Ε.Σ.Υ. στην Οδοντιατρική και το υπηρέτησε με συνέπεια.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΚΑΤΟ

«Ουδέν Κακόν αμιγές καλού»

Η εμπειρία της ζωής των ανθρώπων είναι συνυφασμένη σχεδόν πάντοτε με γεγονότα και καταστάσεις για τις οποίες άλλοτε είναι υπεύθυνοι οι ίδιοι και άλλοτε ανεξέλεγκτες φυσικές δυνάμεις. Η ζωή ωστόσο δεν παύει να συνεχίζεται και από την καμένη γη να γεννιέται νομοτελειακά το νέο.

Η πόλη του Βόλου, με αποκορύφωμα τους καταστρεπτικούς σεισμούς, έφτασε στο χαμηλότερο επίπεδο κατάπτωσης, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι χάθηκε η πίστη και η αγωνιστικότητα εκείνων που αγαπούσαν πραγματικά τον τόπο τους, αποφασισμένοι να ξαναφτιάζουν την πόλη τους.

Δεν έλειψαν, βέβαια, και μερικοί παλαιόπλουτοι ή νεόπλουτοι, οι οποίοι εγκατέλειψαν οριστικά τη Μαγνησία ξεπουλώντας κυριολεκτικά κεντρικά ακίνητα και οικόπεδα

σε πολύ χαμηλές τιμές προκειμένου να τα ξεφορτωθούν. Λίγα χρόνια αργότερα θα μετάνιωναν πικρά.

Η ανασυγκρότηση της πόλης ξεκινάει με την εποπτεία του στρατού και την παροχή δανείων από το κράτος, κυρίως όμως από τη συμβολή των κατοίκων.

Πολυάριθμοι τεχνίτες οικοδόμοι και ανειδίκευτοι προερχόμενοι από όλες τις περιοχές της Ελλάδας που υπέφεραν από ανεργία κατακλύζουν την πόλη. (Δεν είχε ακόμα ανοίξει ο δρόμος για τα εργοστάσια της Γερμανίας).

Ήταν ένα θέαμα παρόμοιο με εκείνο περίπου των σημερινών οικονομικών μεταναστών από την Αλβανία.

Οι βολιώτες τους ονόμασαν περιπατικά «Μάου - Μάου», από μια αφρικανική φυλή που ήταν τότε στην επικαιρότητα για τον αγώνα της κατά των λευκών αποικιοκρατών.

Η τεράστια επιχείρηση ανοικοδόμησης έφερε επίσης εκατοντάδες μηχανικούς και εμπειρικούς εργολάβους. Τα κρατικά δάνεια, κυρίως όμως οι οικονομίες των κατοίκων που ρευστοποιήθηκαν και από χρυσές λίρες μετατράπηκαν σε οικοδομές, ανέβασαν αμέσως την οικονομική στάθμη της αγοράς. Το χοήμα άρχισε να κυκλοφορεί με αυξητικούς ρυθμούς. Η στεγνή από ρευστό οικονομία δροσίστηκε και άνθισε. Από τότε κι ύστερα αρχίζει η νέα περίοδος για την πόλη του Βόλου, μια νέα πόλη γεννιέται με όλα τα κουσούρια της βιασύνης, ή της κρατικής αβελτηρίας και προνοητικότητας.

Χάθηκαν βέβαια, έξοχα αρχιτεκτονήματα των αρχών

του 20ου αι., τα οποία θα μπορούσαν να διασωθούν.

Ο Βόλος αποκτά επιτέλους το πρώτο δίκτυο ύδρευσης και αργότερα αποχέτευσης, για τα οποία πολύς λόγος γινόταν επί δεκαετίες. Τα αναφέρω γιατί έχουν, ειδικά για τα Ιατρεία και τις κλινικές, ιδιαίτερη σημασία.

Η άφθονη χυκλοφορία χρήματος ήταν επόμενο να επηρεάσει και τις εργασίες των οδοντιατρών, στα οποία προσέρχονται όχι μόνο όσοι από τους ντόπιους εργαζόμενους, ή καταστηματάρχες ωφελήθηκαν από τη νέα κατάσταση, αλλά και οι μέτοικοι που ήθελαν να εργαστούν στην ανοικοδόμηση και ένας αριθμός από αυτούς έμειναν οριστικά στην πόλη.

Το χρήμα άρχισε να φτάνει στους οδοντιάτρους κυρίως προς το 1960, όταν ο κόσμος είχε ήδη ηρεμίσει, είχε στεγαστεί και οι κάτοικοι της πόλης, παλιοί και νέοι, που είχαν τη δυνατότητα, σκέφτηκαν ότι έπρεπε μαζί με τα σπίτια τους να αποκαταστήσουν και τα ερείπια του μασητικού τους χώρου.

Από τους οδοντιάτρους ένας αριθμός απεχώρησε με τους σεισμούς οριστικά από την πόλη, ενώ οι νέοι εμφανίστηκαν πέντε χρόνια αργότερα (1960).

Μεταφτσής Λ. Δημήτριος, από το Βόλο (1929), πτυχιούχος

Μεταφτσής Λ. Δημήτριος

του Οδοντιατρικού τμήματος της Ιατρικής Σχολής Αθηνών, εγγράφεται στον Ο.Σ.Μ. την 1-6-1960 και εγκαθιστά το πρώτο ιατρείο του στην Κ. Καρτάλη 60 μέχρι το 1972 και αργότερα σε ιδιόκτητο Κ. Καρτάλη 127, όπου εργάζεται μέχρι τη συνταξιοδότησή του περίπου το 1997.

Διετέλεσε μέλος του Δ.Σ. του Ο.Σ.Μ., Πρόεδρος του Πειθαρχικού Συμβουλίου. Πρόεδρος του Ροταριανού Ομίλου Βόλου. Η γενικότερη παρουσία του στον κοινωνικό χώρο της πόλης μας συνέβαλε θετικά στην διατήρηση και επαύξηση της επιστημονικής προβολής του χώρου, τον οποίο υπηρέτησε με εργατικότητα και συνέπεια. Απεβίωσε το 1999. Η σύντροφός του Μαρία Παπανδρέου - Μεταφτσή, από την Αθήνα, συνεργάστηκε μαζί του όλα τα χρόνια, πλην μιας περιόδου που εργάστηκε ως οδοντίατρος του Ι.Κ.Α. συνεχίζει να προσφέρει την επιστημονική της παρουσία στην πόλη μας.

Roussou Maríα

Ρούσσου Γ. Μαρία, από το Βόλο (1935), πτυχιούχος του Οδοντιατρικού τμήματος της Ιατρικής Σχολής Αθηνών (6-12-1960) εγγράφεται στον Ο.Σ.Μ. στις 20-1-1961 με ιατρείο στην οδό Ερμού 246, όπου εργάστηκε μέχρι το 1978 (26/6/) που έλαβε μεταγραφή για τον Ο.Σ. Αθηνών. Κόρη της Οδοντιάτρου Σεραΐνας

ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ ΟΔΟΠΟΡΙΚΟ
ΜΕ ΤΟ ΦΑΚΟ ΤΟΥ ΟΔΟΝΤΙΑΤΡΟΥ

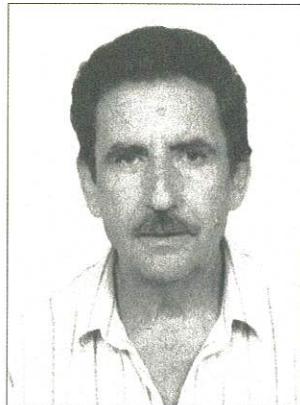
Ρούσσου. Η Μ. Ρούσσου - Δημολιάνη εργάστηκε και στο εξωτερικό (Ελβετία) με ιδιαίτερη επιτυχία. Έχει ήδη συνταξιοδοτηθεί.

Κωστάκης Α. Γεώργιος, από τη Θεσσαλονίκη (1932). Πυχιούχος του Οδοντιατρικού τμήματος της Ιατρικής Σχολής Αθηνών (19-5-1961) εγγράφεται στον Ο.Σ. Μαγνησίας την 1-7-1961 και εγκαθίσταται στο οίκημα του οδοντιάτρου Μιχ. Χατζηαγγέλου (Κ. Καρτάλη - Σωκράτους), όπου εργάζεται συνεχώς μέχρι το 1994 που συνταξιοδοτήθηκε.

Ο Γ. Κωστάκης, δραστήριο μέλος του Συλλόγου, διετέλεσε επανειλημμένους μέλος του Δ.Σ. του Ο.Σ.Μ.

Χατζηαγγέλου - Κωστάκη Μαρία, από το Βόλο (1932), πυχιούχος του Οδοντιατρικού τμήματος της Ιατρικής Σχολής Αθηνών (18-5-1961) εγγράφεται στον Ο.Σ.Μ. την 1-7-1961 ταυτόχρονα με το σύντροφό της Οδοντίατρο Γ. Κωστάκη.

Συνεργάστηκαν στον ίδιο

Κωστάκης Α. Γεώργιος

Χατζηαγγέλου - Κωστάκη Μαρία

χώρο όπου εργαζόταν ο πατέρας της Μιχ. Χατζηαγγέλου και συνέχισαν την παράδοση της οικογένειας με αξιοπρέπεια και υπευθυνότητα. Χάρισαν στον Υγειονομικό χώρο δύο επιστήμονες, το γιο τους, ιατρός οφθαλμίατρο και την κόρη του τελειόφοιτο Ιατρικής. Η Μ. Χατζηαγγέλου συνταξιοδοτήθηκε το 1993.

Παναγιώτου Χ. Παναγιώτης, από τη Ν. Αγχιάλο Βόλου (1936), πτυχιούχος του Οδοντ. Τμήματος της Ιατρικής Σχολής Αθηνών (12-10-1961), εγγράφεται στις 17-10-1961 στον Ο.Σ. Μαγνησίας, όπου παραμένει εργαζόμενος μέχρι το 1964, που αναχωρεί εις Γερμανίαν για μετεκπαίδευση.

Το 1967 πήρε μεταγραφή για τον Ο.Σ. Θεσσαλονίκης, όπου ακολούθησε πανεπιστημιακή καροιέρα αναδειχθείς σε καθηγητή της Στοματολογίας της Οδοντιατρικής Σχολής του Α.Π. Θεσσαλονίκης.

Παπαδοπούλου - Καρακάση Ελένη παδόπουλου και σύζυγος του κα-

Παπαδοπούλου - Καρακάση Ελένη, από το Βόλο (1936), πτυχιούχος του Οδοντ. Τμήματος της Ιατρικής Σχολής Αθηνών (12-6-1962) εγγράφεται στον Ο.Σ.Μ. στις 19-7-1962 με ιατρείο Αντωνοπούλου 158 όπου και εργάζεται μέχρι τις 20-3-1967 που μεταγράφηκε στον Ο.Σ.Α. Κόρη του καθηγητή της Θεολογίας Απ. Πα-

Θηγητή της Γναθοχειρουργικής στην Οδοντιατρική Σχολή Α.Π. Θεσσαλονίκης Καρακάση, εργάστηκε και στη Θεσσαλονίκη ως οδοντίατρος μέχρι τη συνταξιοδότησή της.

Κλητοράκης Ι. Κωνσταντίνος, από τους Κομποτάδες Φθιώτιδας (1922), πτυχιούχος του Πανεπιστημιακού Οδοντιατρικού Σχολείου Αθηνών (1950) εγγράφεται στον Ο.Σ. Μαγνησίας την 1-2-1964 εκ μεταγραφής από τον Ο.Σ. Φθιώτιδος. Εγκατέστησε το ιατρείο του στην οδό Γαλλίας 2 όπου και εργάστηκε μέχρι τη συνταξιοδότησή του το 1987.

Διετέλεσε Πρόεδρος του Ο.Σ.Μ. (1973-1974), Γεν. Γραμματέας (1967-1973), ταμίας (1967), με έντονη δραστηριότητα και ιδιαίτερο συναίσθημα ευθύνης συνδικαλιστικής και επαγγελματικής.

Γκαβαρδίνας Κ. Θεόδωρος, από τις Μηλιές (1936), πτυχιούχος του Οδοντιατρικού τμήματος της Ιατρικής Σχολής Αθηνών (17-12-1963), εγγράφεται στον Ο.Σ.

Κλητοράκης Ι. Κωνσταντίνος

Γκαβαρδίνας Κ. Θεόδωρος

Μαγνησίας στις 20-1-1966 με ιατρείο αρχικά Κ. Καρτάλη 88 και αργότερα σε ιδιόκτητο Ανθ. Γαζή 157, όπου εργάστηκε συνεχώς μέχρι τη συνταξιοδότησή του στις 30-6-1998. Σύντροφός του η φαρμακοποιός Μαρία Θεοδοσοπούλου.

Καραντενίζης Σ. Ιωάννης

Παναγιωτοπούλου - Χριστοδούλιδου Μάνθα

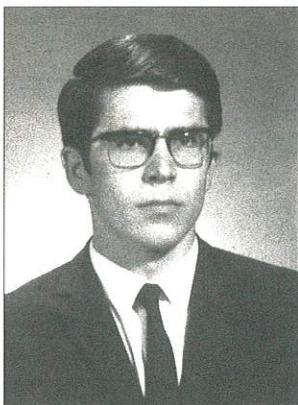
Διετέλεσε δραστήριο μέλος του Δ.Σ. του Ο.Σ. Μαγνησίας, με εποικοδομητική παρουσία και στα πολιτιστικά δρώμενα της πόλης και της περιοχής μας.

Καραντενίζης Σ. Ιωάννης, από τη Ν. Αγχίαλο (1934), πτυχιούχος του Οδοντιατρικού τμήματος της Ιατρικής Σχολής Αθηνών (14-5-1968) εγγράφεται στον Ο.Σ.Μ. (25-5-1968) με ιατρείο στην οδό Ιωλκού 31 και αργότερα στη Νέα Αγχίαλο. Εργάστηκε ως οδοντίατρος του Ι.Κ.Α. Απεβίωσε προ της συνταξιοδότησής του.

Παναγιωτοπούλου - Χριστοδούλιδου Μάνθα από την Ανακασιά (1941), πτυχιούχος του Οδοντιατρικού τμήματος της Ιατρικής Σχολής Αθηνών (19-7-67) εγγράφεται στον Ο.Σ. Μαγνησίας 29-9-67 με ιατρείο στον Άνω Βόλο όπου

πρόσφερε τις υπηρεσίες της επί 20 χρόνια. Συνταξιοδοτήθηκε τον Οκτώβριο του 2000.

Κόντας Φιλ. Ελευθέριος από το Δενδροχώρι Καστοριάς (1940). Πτυχιούχος της Οδοντιατρικής Σχολής Θεσσαλονίκης στις 7-5-1970 εγκαθίσταται στο Βόλο στις 2-9-1970. με ιατρείο στην Αντωνοπούλου 72. Σεμνός, καλόκαρδος και ιδιαίτερα προσηλωμένος στην επιστήμη που αγάπησε, έτυχε της εκτίμησης των συναδέλφων του, αλλά και των νέων συμπολιτών του. Παντρεμένος με τη συμβολαίαιογράφο Βόλου Κόντα - Καρατάσου Καλλιόπη δημιούργησε ευτυχισμένη οικογένεια. Απεβίωσε τον Ιούλιο του 2000.

Κόντας Φιλ. Ελευθέριος

Από Συνέδριο της Στοματολογικής Εταιρείας Ελλάδος στο Βόλο (21 - 23 Μαΐου 1965).
Διακρίνονται από δεξιά: Ιωάν. Αναστασίου, μέλος του Δ.Σ. των Ο.Σ.Μ., Κωνστ. Λιάντζουρας,
βολιώτης Οδοντίατρος, μέλος Ο.Σ.Α., Ιωάν. Πολυχρονόπουλος πρόεδρος Ο.Σ.Μ., Νικ.
Αναγνωστόπουλος, Οδοντίατρος βόλον, Σταύρος Μπορότος, Αντιπρόεδρος Ο.Σ.Μ., Βασιλ.
Στεφανόπουλος - Βρεττός, Πρόεδρος Στοματολογικής Εταιρείας, Δημ. Μαρκάς, Γεν.
Γραμματέας Ο.Σ.Μαγνησίας. (Η μικρούλα δίπλα του είναι η οδοντίατρος μετά Κατερίνα
Αναστασίου - Παπαντωνίου).
(Αρχείο Οδοντιάτρου Στ. Μπορότου).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΝΔΕΚΑΤΟ

H πορεία προς το 2000

Hοικιστική ανάπτυξη του μετασεισμικού Βόλου είχε θετικά και αρνητικά στοιχεία για το σύνολο του πολεοδομικού συγκροτήματος. Η παροχή δανείων σε όλους τους σεισμόπληκτους ιδιοκτήτες και ενοικιαστές, αρκεί οι τελευταίοι να είχαν κάποιο οικόπεδο, προκάλεσε την άναρχη επέκταση της πόλης, καθώς οι βιοπαλαιιστές αγόραζαν φτηνά μικρά οικόπεδα στις παρυφές της, χωρίς την παρέμβαση της πολεοδομίας ως προς το πλάτος των δρόμων (π.χ. Οικισμός Χρυσοχοΐδη).

Θετικό στοιχείο θεωρείται η αναμόρφωση των προσφυγικών περιοχών, που υπήρχαν μέχρι τους σεισμούς σε κατάσταση απαράδεκτη. (Συνοικισμοί Ιωλκού, Παλαιού Λιμεναρχείου, τμήματα του Δήμου Ν. Ιωνίας).

Οι εργατικοί εκείνοι άνθρωποι με πολύ μόχθο και οικονομία κατόρθωσαν επιτέλους να κατοικήσουν σε ένα σωστό, έστω και μικρό σπίτι.

Βασικός παράγοντας, της υγείας του λαού μας ήταν η επέκταση του δικτύου ύδρευσης σε όλα τα σπίτια. Έτσι έγινε πραγματικότητα το όνειρο χιλιάδων κατοίκων αυτής της πόλης να αποκτήσουν τον περιπόθητο «λουτροκαμπινέ» με τρεχούμενο νερό. Η σημασία του για την υγεία και την πρόληψη είναι νομίζω περιττό να αναφερθεί ενώ η συμβολή του στην απαλλαγή των οδοντογιατρών από δυσάρεστες αναθυμιάσεις των καθημένων εις τας «έδρας» των, πρέπει να τονιστεί ιδιαίτερα.

Οι οδοντίατροι άρχισαν να αυξάνονται αριθμητικά με τη βοήθεια και της νεόφυτης Οδοντιατρικής Σχολής Α.Π. Θεσσαλονίκης, αλλά και τη συνεχιζόμενη εξέλιξή της πόλης, η οποία ήδη από το 1967-68 περνάει στη φάση της αντιπαροχής και των εργολάβων, που εξαφάνισε ό,τι καλό, αρχιτεκτονικά, άφησε όρθιο ο σεισμός και γέμισε την πόλη με πολυώροφα οικήματα με όλες τις συνέπειες στην ποιότητα ζωής.

Ο Βόλος με τις αυλές, τα τριαντάφυλλα, τις γαρδένιες, με τους ήσυχους δεντροφυτεμένους δρόμους να γεμίζουν από τις απαλές νότες κάποιου πιάνου δεν υπάρχει πια. Τα μόνιπτα αμάξια, τα δίτροχα και τετράτροχα κάρα αφησαν τη θέση τους στα αυτοκίνητα, που πλήθαιναν ασταμάτητα. Οι πηλιορείτικες σούστες και οι καμπίσιες νταλίκες αντικατα-

στάθηκαν από τα φορτηγάκια. Το οδικό δίκτυο έχει σχεδόν καλύψει όλες τις περιοχές του νομού, ενώ ο Βόλος επικοινωνεί εύκολα και γρήγορα με την πρωτεύουσα και τη Θεσσαλονίκη.

Ο πληθυσμός του πολεοδομικού συγκροτήματος αυξάνει συνεχώς με τη δημιουργία της βιομηχανικής ζώνης και την εγκατάσταση νέων εργοστασίων που φέρνουν καινούργιους κατοίκους. Οι συνταξιούχοι, που άλλοτε ονειρεύονταν να τελειώσουν τις μέρες τους στην Αθήνα, προτιμούν τώρα το Βόλο. Το λιμάνι, που δεν μπόρεσε να ξαναβρεί την προπολεμική του δραστηριότητα, σε κάποια περίοδο που συνδέθηκε με το λιμάνι της Συρίας έδειξε ότι θα ανακτούσε την πρώτη του θέση, κάτι που τελικά δεν έγινε, γιατί τα γεγονότα της Μέσης Ανατολής προκάλεσαν την κατάργηση της γραμμής.

Η πολιτιστική δραστηριότητα είναι σε αρκετά καλό επίπεδο με το έξοχο Δημοτικό Θέατρο και σειράς ολόκληρης πνευματικών στεγών από την πλευρά των Δήμων και της Εκλησίας.

Στο χώρο της Παιδείας, εκτός από την αύξηση του αριθμού των σχολικών κτιρίων και των μαθητών, η ίδρυση του Θεσσαλικού Πανεπιστημίου με έδρα το Βόλο έδωσε ιδιαίτερη δυναμική στον εκπαιδευτικό τομέα.

Οι έντονες και ταχύτατες αυτές μεταβολές, που υποδηλώνουν την ύπαρξη μιας γενικότερης οικονομικής ευεξίας και παραγωγικής κινητικότητας, ήταν επόμενο να προκαλέ-

σουν νέες κοινωνικές ανακατατάξεις. Η μεγάλη φτώχεια και ο μεγάλος πλούτος του προπολεμικού Βόλου δίνουν τη θέση τους σε μια συνεχώς διογκούμενη μεσαία τάξη, ενώ η ποιότητα ζωής της πλειονότητας των κατοίκων δεν δείχνει να παρουσιάζει αισθητές διαφορές.

Η οικονομική αναβάθμιση μεγάλου μέρους της εργατικής τάξης προκάλεσε την μετακίνηση προς τη μικρομεσαία επιχείρηση των ικανότερων από αυτούς, οι οποίοι όμως χωρίς κρατική προστασία από πλευράς δανειοδότησης και πανωτοκίων, αδυνατούν να αποτελέσουν το εφαλτήριο για την ανάπτυξη της μεγάλης βιομηχανίας.

Αντίθετα, τα τελευταία χρόνια του 20ου αι. παρουσιάζονται, ανησυχητικά σημάδια βιομηχανικής δυσλειτουργίας με κλείσιμο εργοστασίων και χρεοκοπία μικρομεσαίων επιχειρήσεων, κατάσταση η οποία ανεβάζει τους δείκτες της ανεργίας.

Οι κοινωνικοοικονομικές αυτές ανακατατάξεις και μεταβολές επηρεάζουν άμεσα τον αριθμό, την ποιότητα και τις απαιτήσεις των προσερχόμενων στα Οδοντιατρεία.

Ένας σημαντικός αριθμός ασφαλισμένων στο I.K.A. έχει τη δυνατότητα να ανταποκριθεί στην εξωασφαλιστική οδοντιατρική περίθαλψη και τις δαπάνες της.

Οι αγρότες μας με την ανάπτυξη των συγκοινωνιών και τα ιδιωτικά τους αυτοκίνητα έχουν τη δυνατότητα εύκολης και γρήγορης πρόσβασης στην πόλη για τις οδοντοστοματολογικές τους ανάγκες, καθώς το λεγόμενο Εθνικό Σύστημα

Υγείας λειτουργεί περισσότερο προληπτικά.

Τα κλαδικά ασφαλιστικά ταμεία, παρά τα χαμηλά τιμολόγια, αποτελούν παράγοντα προώθησης προς τους ελεύθερους οδοντιάτρους με το σύστημα της ελεύθερης εκλογής, και την κάλυψη όλου του φάσματος των επεμβάσεων.

Η οικονομική άνεση, από την άλλη πλευρά, και το ενδιαφέρον των γονιών για τη λειτουργική και αισθητική αποκατάσταση οδοντικών ανωμαλιών των παιδιών, προκαλεί την ίδρυση εξειδικευμένων Οδοντιατρείων με επιστήμονες ειδικευμένους στην Ορθοδοντική, τη Γναθοχειρουργική, την Περιοδοντολογία, την Παιδοδοντία.

Η μεταπτυχιακή εκπαίδευση οδοντιάτρων σε Ελληνικά και ξένα πανεπιστήμια ανεβάζει σταθερά το επίπεδο της Οδοντιατρικής Επιστήμης.

Τα οδοντιατρεία της πόλης και του Νομού είναι σχεδόν στο σύνολό τους εξοπλισμένα με σύγχρονα μηχανήματα.

Η Οδοντιατρική των αρχών του αιώνα και του μεσοπολέμου είναι πια ένα μακρινό παρελθόν, ενώ το 2000 σηματοδοτεί την παραπέρα εξέλιξη της Οδοντιατρικής με τη χρήση των ακτίνων Λέιζερ, τις πετυχημένες - εμφυτευματικές εργασίες, την προληπτική γονιδιακή αντιμετώπιση της οδοντικής νόσου.

Ο αριθμός τέλος των Οδοντιάτρων είναι ενδεικτικός όχι μόνο της εξέλιξης της πόλης και της περιοχής, της πληθυσμιακής αύξησης και των προοπτικών περαιτέρω ανάπτυξης στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά και του ενδια-

φέροντος των νέων μας για την επιστήμη της Οδοντιατρικής.

Αξίζει να αναφέρουμε συγχρητικά τους αριθμούς και τα ονόματα των Οδοντιάτρων του Ο.Σ.Μ. μέσα στα 100 χρόνια που πέρασαν μέχρι σήμερα (2000), και εκείνων που ασκούν τη μαχόμενη Οδοντιατρική.

ΟΔΟΝΤΙΑΤΡΟΙ ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ

1901

1. Ποιμενίδης Ι. Γεώργιος ΒΟΛΟΣ
2. Αλφιεράκης Κωνσταντίνος ΒΟΛΟΣ

1905

1. Δουσταμπάνης Γεώργιος ΒΟΛΟΣ
2. Δημοσθένους Κωνσταντίνος ΒΟΛΟΣ
3. Λεύκοβιτς Ηλίας ΒΟΛΟΣ
4. Τουβλατζόγλου Θεμ. ΒΟΛΟΣ

1925-1930

ΝΕΟΙ ΟΔΟΝΤΙΑΤΡΟΙ

1. Δήμου Περικλής ΒΟΛΟΣ
2. Θεοχάρης Σωτήριος ΒΟΛΟΣ
3. Καραμουστάκης Δημήτρ. ΒΟΛΟΣ
4. Καραμουστάκη Αριστέα ΒΟΛΟΣ
5. Κουτσούκος Δημήτρ. ΒΟΛΟΣ
6. Λιάντζουρας Κωνστ. ΒΟΛΟΣ

7. Λοΐζου Έλλη ΒΟΛΟΣ
8. Μουρτζοπούλου Πιπίτσα ΒΟΛΟΣ
9. Ορφανιώτης Απόσ. ΒΟΛΟΣ
10. Παγωνάρης Αθανάσ. ΒΟΛΟΣ
11. Παπανικολάου Ιουλία ΒΟΛΟΣ
12. Ποιμενίδης Αριστοτέλης ΒΟΛΟΣ
13. Ρούσσου Σεραΐνα ΒΟΛΟΣ
14. Χατζηαγγέλου Μιχαήλ ΒΟΛΟΣ

1930 -1950

ΝΕΟΙ ΟΔΟΝΤΙΑΤΡΟΙ

1. Αναγνωστόπουλος Απόστ. ΒΟΛΟΣ
2. Αναγνωστόπουλος Νικόλ. ΒΟΛΟΣ
3. Αναστασίου Ιωάν. ΒΟΛΟΣ
4. Βολοβίνης Δημ. ΒΟΛΟΣ
5. Δίκος Λάζ. ΒΟΛΟΣ
6. Μαρκογιαννοπούλου Ευανθία ΒΟΛΟΣ
7. Μποδλότος Σταύρος ΒΟΛΟΣ
8. Μπουλασικίδης Ταξιαρχ. ΒΟΛΟΣ
9. Πολυχρονόπουλος Ιωάν. ΒΟΛΟΣ
10. Τσακνάκης Κωνστ. ΒΟΛΟΣ
11. Φουντούλης Βασίλ. ΒΟΛΟΣ
12. Χατζηγιάννη Σοφία ΒΟΛΟΣ
13. Χατζηκωνσταντίνου Νικολ. ΒΟΛΟΣ
14. Χατζηνικολάου Τάκης ΒΟΛΟΣ
15. Χηνόπουλος Ελευθέρ. ΒΟΛΟΣ

16. Κολοβιδούρης Αιμήλ. ΛΑΥΚΟΣ
17. Ματάς Γεώργ. ΣΚΟΠΕΛΟΣ
18. Παπαγιαννίτση Μαρία ΑΛΜΥΡΟΣ
19. Φαρδέλος Γεώργ. ΜΗΛΙΕΣ
20. Χατζηγεωργίου Γεώργ. ΑΛΜΥΡΟΣ

1950 - 1960

ΝΕΟΙ ΟΔΟΝΤΙΑΤΡΟΙ

1. Πολυχρονόπουλος Χαρίλαος ΒΟΛΟΣ
2. Μπάστη Βικτώρια ΒΟΛΟΣ
3. Καλιτζαίος Ιωάν. ΒΟΛΟΣ
4. Σταμίδου Κωνστ. ΑΛΜΥΡΟΣ
5. Μπελαούρη - Κόντη Άννα ΖΑΓΟΡΑ
6. Σταμούλης Σταμούλης ΒΟΛΟΣ
7. Παπαϊωάννου Δημήτρ. ΒΟΛΟΣ
8. Σολδάτου Φανή ΒΟΛΟΣ
9. Καραγιαννοπούλου Αμαλία ΒΟΛΟΣ
10. Τζαβέλλας Δήμος ΑΡΓΑΛΑΣΤΗ
11. Καραγιαννόπουλος Ευάγγελος ΒΟΛΟΣ
12. Αθανασιάδου Ελένη ΒΟΛΟΣ
13. Μαρκάς Δημ. ΒΟΛΟΣ
14. Μαχρής Κωνστ. ΣΚΟΠΕΛΟΣ
15. Αθανασίου Στυλ. ΒΟΛΟΣ
16. Μιχόπουλος Δημ. ΑΛΜΥΡΟΣ
17. Καλτσογιάννης Νικολ. ΒΟΛΟΣ
18. Γκαρίκου Ελευθ. ΒΟΛΟΣ

19. Τσιλιβίδης Δημ. ΒΟΛΟΣ
20. Μούχτη Ιωάν. ΒΟΛΟΣ
21. Χαλκιάς Γεώργ. ΒΟΛΟΣ
22. Γκόλφη - Φραγγινέα Ευσταθία ΒΟΛΟΣ
23. Παπαρίζος Θεοφ. ΒΕΛΕΣΤΙΝΟ

1960 - 1970

ΝΕΟΙ ΟΔΟΝΤΙΑΤΡΟΙ

1. Μεταφτσής Δημ. ΒΟΛΟΣ
2. Μεταφτοή - Παπανδρέου Μαρία ΒΟΛΟΣ
3. Ρούσσου - Δημολιάνη Μαρία ΒΟΛΟΣ
4. Κωστάκης Γεώργ. ΒΟΛΟΣ
5. Χατζηαγγέλου - Κωστάκη Μαρία ΒΟΛΟΣ
6. Κασλάς Γεώργ. ΒΟΛΟΣ
7. Πλιακώνης Δημ. ΒΟΛΟΣ
8. Παπαναγιώτου Παν. Ν. ΑΓΧΙΑΛΟΣ
9. Παπαδοπούλου Ελένη ΒΟΛΟΣ
10. Κλητοράκης Κωνστ. ΒΟΛΟΣ
11. Τσαροπαλάς Ιωάν. ΣΚΟΠΕΛΟΣ
12. Παπασήμου Μαρία ΑΛΜΥΡΟΣ
13. Γκαβαρδίνας Θεόδ. ΒΟΛΟΣ
14. Δεττοράκη Αγγελ. ΒΟΛΟΣ
15. Παναγιωτοπούλου Μάνθα ΒΟΛΟΣ
16. Καραντενίζης Ιωάν. Ν. ΑΓΧΙΑΛΟΣ
17. Αμβροάζη - Ζιούρα Ευθυμία ΒΟΛΟΣ
18. Τσαταλίος Γεώργ. ΣΚΙΑΘΟΣ

19. Δημητριάδου Φωτ. ΒΟΛΟΣ
20. Λεριάδου Άννα ΒΟΛΟΣ
21. Κρικίδης Αποστ. ΣΚΟΠΕΛΟΣ
22. Κόντας Ελευθ. ΒΟΛΟΣ
23. Σαράφογλου Αρίων ΑΛΜΥΡΟΣ

1970 - 1980

ΝΕΟΙ ΟΔΟΝΤΙΑΤΡΟΙ

1. Κούργιας Κωνστ. ΑΛΜΥΡΟΣ
2. Ντούντα - Ρουμπή Μαλαμ. Ν. ΑΓΧΙΑΛΟΣ
3. Καψάλης Δημ. ΒΟΛΟΣ
4. Πάντζιου Ευάγγελ. ΑΛΜΥΡΟΣ
5. Πισιώτης Δημ. ΒΟΛΟΣ
6. Γκριζιώτης Χρήστ. ΒΕΛΕΣΤΙΝΟ
7. Μανιάτη - Τανού Μαρία ΒΟΛΟΣ
8. Παπαδόπουλος Ανδρ. ΒΟΛΟΣ
9. Καλφιγκοπούλου Όλγα ΒΟΛΟΣ
10. Μπελέτης Θεόδ. ΒΟΛΟΣ
11. Αγριγάννης Ηλίας ΒΟΛΟΣ
12. Παποστόλου Γαρ. ΒΕΛΕΣΤΙΝΟ
13. Μπατζιάκας Αναστ. ΒΟΛΟΣ
14. Χιώτης Ιωάν. ΒΟΛΟΣ
15. Παπανικολάου Νικολ. ΒΟΛΟΣ
16. Καλόγηρος Ιωάν. ΒΟΛΟΣ
17. Ανανιάδου Κωνστ. ΑΛΜΥΡΟΣ
18. Στάμος Νικόλ. ΒΟΛΟΣ

ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΟ
ΜΕ ΤΟ ΦΑΚΟ ΤΟΥ ΟΔΟΝΤΙΑΤΡΟΥ

19. Γαλλοπούλου Μαρία ΒΟΛΟΣ
20. Χριστοφόρου Χρυσ. ΒΟΛΟΣ
21. Κόκκαλης Ευάγγ. ΒΟΛΟΣ
22. Αυξεντιάδης Κωνστ. ΒΟΛΟΣ
23. Μαμούρας Χαρ. ΑΛΜΥΡΟΣ
24. Ηλιάδης Στυλ. ΒΟΛΟΣ
25. Στεφανούλη Καλ. ΒΟΛΟΣ
26. Παπανικολάου Χρηστ. ΒΟΛΟΣ
27. Πρίγκου Ευανθία ΒΟΛΟΣ
28. Καρακίτσος Κωνστ. ΒΟΛΟΣ
29. Τραγάρης Γεώργ. ΒΟΛΟΣ
30. Καλορήζος Βασήλ ΒΟΛΟΣ
31. Φαρμάκης Ιωάν. ΒΟΛΟΣ
32. Πάντζιου Αικ. ΒΟΛΟΣ
33. Αναστασίου Αικ. ΒΕΛΕΣΤΙΝΟ
34. Μητάκος Γρηγ. ΒΟΛΟΣ
35. Ζούμπος Νικόλ. ΒΟΛΟΣ
36. Γανωτή Μαρία ΒΟΛΟΣ
37. Χατζής Κωνστ. ΒΟΛΟΣ
38. Ζωντανός Δημ. ΒΟΛΟΣ
39. Δερετζή Ευάγγελ. ΒΕΛΕΣΤΙΝΟ
40. Μανιατοπούλου Στυλ. ΒΟΛΟΣ
41. Νανά Μαρία ΒΟΛΟΣ
42. Κορδάτου - Γιαννουσά ΒΟΛΟΣ
43. Πόργαλης Μιχ. ΒΟΛΟΣ
44. Γιαννούλης Ιωάν. ΖΑΓΟΡΑ

45. Αθανασόπουλος Αριστ. ΒΟΛΟΣ
46. Μοσχόπουλος Αναστ. ΒΟΛΟΣ
47. Μπούκης Φωτ. ΒΟΛΟΣ
48. Ντόντου Κωνστ. ΒΟΛΟΣ
49. Αδαμίδης Ζήσης ΒΟΛΟΣ
50. Μουτσινάς Αργυρ. ΒΟΛΟΣ
51. Γουύσης Γεώργ. ΒΟΛΟΣ
52. Χαραλαμπίδου Δέσπ. ΒΟΛΟΣ
53. Ρόμπος Αθαν. Ν.ΑΓΧΙΑΛΟΣ
54. Κατσίκας Πολυχρ. ΒΟΛΟΣ
55. Μαυριάς Σπυρ. ΒΟΛΟΣ
56. Καραντάνα Ολυμπ. ΒΟΛΟΣ
57. Βολιώτης Βλάσης ΒΟΛΟΣ
58. Τσακαλέας Χρήστ. ΒΟΛΟΣ
59. Τάπια Κωνσταντ. ΒΟΛΟΣ
60. Μεγαδήμος Παντελ. ΑΝΩ ΛΕΧΩΝΙΑ
61. Μπάϊμπας Ευστάθ. ΒΟΛΟΣ
62. Μεριστούδη Βασίλ. ΑΛΜΥΡΟΣ Κ.
63. Ιατρίδης Λάμπρο. ΒΟΛΟΣ
64. Βουλελίκας Βλάσ. ΒΟΛΟΣ
65. Γιάνναρης Γεώργ. Ν.ΑΓΧΙΑΛΟΣ
66. Φιλίππου Κωνστ. ΑΓΡΙΑ
67. Λύτρας Κωνστ. ΆΝΩ ΒΟΛΟΣ
68. Θεοδώρου Ιωάν. ΒΟΛΟΣ
69. Μιλαζής Βασίλ. ΒΟΛΟΣ
70. Αδαμοπούλου Ελένη ΒΟΛΟΣ

1980 - 2000

1. Αγαπίδη Βικτώρια Ν.ΑΓΧΙΑΛΟΣ
 2. Ακριώτου Γεωργία ΒΟΛΟΣ
 3. Αλεξίου Χαρήλαος ΒΟΛΟΣ
 4. Αντωνοπούλου Ελένη ΒΟΛΟΣ
 5. Ανανιάδου - Καρατζιά Ησαία ΒΟΛΟΣ
 6. Αποστολάκη Ευαγγελ. ΒΟΛΟΣ
 7. Βέη Φωτ. ΒΟΛΟΣ
 8. Βελέντζα - Μπάρδα Αναστασ. ΒΟΛΟΣ
 9. Βλάχου - Γάκη Ελέν. ΖΑΓΟΡΑ
 10. Βούγλαρη Αναστ. ΒΟΛΟΣ
 11. Γαϊτανίδη Ελισάβ. ΒΟΛΟΣ
 12. Γιάλβαλης Κωνστ. ΒΟΛΟΣ
 13. Γκαλίδη Ελευθερία ΒΕΛΕΣΤΙΝΟ
 14. Γκολέτσος Γεώργ. ΒΟΛΟΣ
 15. Δάντης Ανδρ. ΒΕΛΕΣΤΙΝΟ
 16. Δασκαλόπουλος Ζαφείρ. ΒΟΛΟΣ
 17. Δασκαλούδης Αστέριος ΒΟΛΟΣ
 18. Δελιεζής Δημήτρ. ΑΛΟΝΝΗΣΟΣ
 19. Δεπούντη Αικατ. ΒΟΛΟΣ
 20. Δημητρούλια Σοφία ΒΟΛΟΣ
 21. Δήμου Ευθαλία ΣΚΙΑΘΟΣ
 22. Δουκατζής Κωνστ. ΒΟΛΟΣ
 23. Δουμπιώτης Δημ. ΒΟΛΟΣ
 24. Δρίβας Γεώργ. ΒΟΛΟΣ
 25. Δρυμωνίτου - Θεολόγη Γιασεμή ΣΟΥΡΠΗ
Καποδίστριας Βασίλης ΒΟΛΟΣ
- Παπαναστασίου **Στ. ΑΡΓΑΛΑΣΤΗ**

26. Ζαφειράκος Σπυρ. ΒΟΛΟΣ
27. Ζήση Ελέν. ΒΟΛΟΣ
28. Ηλιάδης Λάζαρος Ν.Ι. ΒΟΛΟΥ
29. Ηλιάδου Μαρία ΒΟΛΟΣ
30. Καϊμάκης Αναργ. ΒΟΛΟΣ
31. Καλκάνης Ηλίας ΒΟΛΟΣ
32. Καραγιάννη Μαρία ΒΟΛΟΣ
33. Καράγγελος Ευάγγ. ΒΟΛΟΣ
34. Καραγιαννοπούλου Κερασία ΒΟΛΟΣ
35. Καραγιαννοπούλου Σοφία ΒΟΛΟΣ
36. Καραλής Κωνστ. ΒΟΛΟΣ
37. Καρβούνη Έφη ΒΟΛΟΣ
38. Κασλάς Δημ. ΒΟΛΟΣ
39. Κεραμίδα Αικ. ΒΟΛΟΣ
40. Κλάρα Αικ. ΒΟΛΟΣ
41. Κόκκαλη - Εξάρχου Ευδοκ. ΒΟΛΟΣ
42. Κοντογεωργάκης Χρ. ΑΛΜΥΡΟΣ
43. Κοντός Νικόλ. ΒΟΛΟΣ
44. Κορωναίου Μαρία ΑΛΜΥΡΟΣ
45. Κουκουβίνου Ευστρατία Ν. Ι. ΒΟΛΟΥ
46. Λέκκας Ιωάν. ΒΟΛΟΣ
47. Λευκαδίτης Νικόλ. ΒΟΛΟΣ
48. Λιακόπουλος Λάζαρος ΒΟΛΟΣ
49. Λιάνος Δημ. ΑΛΜΥΡΟΣ
50. Μαλαμούλη Κωνσταντ. ΒΟΛΟΣ
51. Μαργαρίτης Παναγ. ΒΟΛΟΣ
Βαγδούτης Ιωάννης ΒΟΛΟΣ
Εμμανουήλ Σπύρος ΒΟΛΟΣ

52. Μασιάλας Παναγ. ΒΟΛΟΣ
53. Μενεξά Στεργ. ΣΚΙΑΘΟΣ
54. Μιχάλακας Μιχ. ΣΚΙΑΘΟΣ
55. Μιχαλόπουλος Νικολ. ΣΚΙΑΘΟΣ
56. Μουσιώνη Αγγελ. ΒΟΛΟΣ
57. Μπούσιας Στέφ. Ν. Ι. ΒΟΛΟΥ
58. Μπουτίνας Βλαδίμ. Ν. Ι. ΒΟΛΟΥ
59. Μπουτίνας Νικόλ. Ν. Ι. ΒΟΛΟΥ
60. Οικονόμου Ηλίας ΒΟΛΟΣ
61. Οικονόμου Θεοδώρα ΒΟΛΟΣ
62. Παπαγεωργίου Δημ. ΒΟΛΟΣ
63. Παπαγιάννης Ιωάν. ΒΟΛΟΣ
64. Παπαδημητροπούλου-Λιακοπούλου Βασιλ. ΒΟΛΟΣ
65. Παπαδιώτης Γρηγ. ΒΟΛΟΣ
66. Παπαευαγγέλου Ευθυμία ΒΟΛΟΣ
67. Παπαϊωάννου - Μπουκή Τριαντ. ΒΟΛΟΣ
68. Παπακώστα Ουρανία ΒΟΛΟΣ
69. Παπαμαργαρίτης Γεώργ. Ν.Ι. ΒΟΛΟΥ
70. Παπαρίζου Μαρία ΑΡΓΑΛΑΣΤΗ
71. Πισώτης Αριστ. ΒΟΛΟΣ
72. Πλαστάρας Χρ. ΒΟΛΟΣ
73. Ποκογιέφσκα Αλεξ. ΒΟΛΟΣ
74. Πολένης Γεώργ. ΒΟΛΟΣ
75. Πουλαράκη Ροδόπη ΒΟΛΟΣ
76. Σκουλίκη Δήμητρα ΒΟΛΟΣ
77. Στεργιοπούλου - Καρόλη Ελένη ΒΟΛΟΣ
Αντωνίου Μαρία ΑΛΜΥΡΟΣ
Μαύρου - Βολιώτου Κων. ΒΟΛΟΣ
Μιχαήλου Μπαράσου Υ. ΣΥΓΓΛΩΦΟΥ

78. Σύρος Αναστ. ΒΟΛΟΣ
79. Συρταδιώτου Δέσπ. ΒΟΛΟΣ
80. Τσιλιβίδου Ήλια ΒΟΛΟΣ
81. Τζώρτζης Αντων. ΒΟΛΟΣ
82. Τσιώλης Φώτιος ΒΟΛΟΣ
83. Φάππα Ευάγγ. ΒΟΛΟΣ
84. Φαρμάκη - Παπαμαργαρίτη Λούλα ΒΕΛΕΣΤΙΝΟ
85. Φιλοκώστα Ζωή ΒΟΛΟΣ
86. Φκιαράς Αριστ. ΑΓΡΙΑ
87. Χαβδούλας Θωμάς ΒΟΛΟΣ
88. Χαλκιά Ιωάννα ΒΟΛΟΣ
89. Χατζηθάνου - Καρακίτσου Αγλαΐα ΒΟΛΟΣ
90. Χατζηβασιλείου Ιορδάνης ΑΡΓΑΛΑΣΤΗ
91. Χατζίδης Μιχ. ΒΟΛΟΣ
92. Ευαγγελινού Μαρία ΒΟΛΟΣ
93. Ευσταθίου Νικόλ. ΑΓΙΟΣ ΟΝΟΥΦΡΙΟΣ
94. Μαστοράκη Φιλίτσα ΒΟΛΟΣ
95. Κοτσώνη Μαρία ΒΟΛΟΣ

Αναλυτική μελέτη των πινάκων, που παραθέσαμε, μας οδηγεί στις παρακάτω παρατηρήσεις.

1. Αγνοήθηκαν τα ονόματα των διερχομένων και περιοδευόντων εμπειρικών.
2. Ο συνολικός αριθμός, με μικρή πάνω - κάτω απόκλιση των Οδοντιάτρων της εκατονταετίας (1900-2000) ανήλθε συνολικά στους 250, στη Μαγνησία. Από αυτούς απεχώρησαν,

κατά περιόδους, για διάφορους λόγους (Σύνταξη, θάνατος, μετάθεση κ.ά.) εβδομήντα τέσσερις (74) και εν ενεργείᾳ υπάρχουν το 2000, εκατόν εβδομήντα έξη (176) Οδοντίατροι μαζί με τους έμμισθους.

3. Οι αριθμοί των νέων Οδοντιάτρων στο Νομό παρουσιάζουν διακυμάνσεις ανάλογες με την ανάπτυξή της πόλης, τις συγκυρίες και τα γεγονότα, που την επηρέασαν θετικά ή αρνητικά.

4. Η πανεπιστημιακή Οδοντιατρική εκπαίδευση, που ξεκίνησε ουσιαστικά το 1920-1921 αύξησε τον αριθμό των οδοντιάτρων κατά 14 την πενταετία 1925-30 που έχουμε τους πρώτους αποφοίτους.

5. Οι δύο δεκαετίες 1930-1940 και 1940-1950 δίνουν το χαμηλότερο ποσοστό νέων οδοντιάτρων, μόλις δέκα (10) η κάθισ μία, ενδεικτικό της ανώμαλης περιόδου (πόλεμος - κατοχή - μετακατοχή).

6. Η δεκαετία των σεισμών 1950-1960, παρά τις πολλές αντιξοότητες ανέβασε τον αριθμό των οδοντιάτρων κατά 23 για λόγους που έχουμε αναφέρει.

7. Την ίδια αύξηση, ήτοι 23, δίνει και η δεκαετία 1960-1970 που θεωρείται μετασεισμική.

8. Η δεκαετία 1970-1980 αποτελεί πραγματική αριθμητική έκρηξη. Οι νέοι οδοντίατροι που εγγράφονται στον Ο.Σ. Μαγνησίας φτάνουν τον απίστευτο αριθμό των «Εβδομήκοντα»!

Δεν θεωρείται φυσιολογική η απότομη αυτή αύξηση.

Μια πρώτη επιδερμική ερμηνεία, που μπορεί να δοθεί, είναι η αύξηση της παραγωγικότητας πτυχιούχων από τις Σχολές Αθηνών και Θεσσαλονίκης, ενώ οι προερχόμενοι από ξένα πανεπιστήμια είναι πάρα πολύ λίγοι.

Μια δεύτερη λογικοφανής ερμηνεία, λέει ότι ο Βόλος και η περιφέρεια βρισκόταν τότε σε εποχή οικονομικής άνθισης, με την περίοδο των εργολάβων και της αντιπαροχής, με νέες βιομηχανίες στη βιομηχανική ζώνη και ανεργία μηδενική.

Είναι, αστόσο, αλήθεια ότι η πόλη με δυσκολία κατάφερε να απορροφήσει παραγωγικά τον υπέρογκο αυτό αριθμό επιστημόνων ενός κλάδου, με μικρό αριθμό μισθωτών.

9.Η εικοσαετία 1980-2000 επανέφερε εν μέρει τα πράγματα σε κάποια ισορροπία με 47 νέους οδοντιάτρους ανά δεκαετία.

Η μόνη ερμηνεία που μπορεί να δοθεί έχει σχέση με την οικονομική ύφεση που παρατηρείται τα τελευταία χρόνια στη Μαγνησία, με την αποχώρηση μεγάλων εταιρειών (NISSAN) το κλείσιμο μεγάλων εργοστασίων (Βαμβακουργία κ.λ.π.), την ανεργία και την υποαπασχόληση.

10.Σύμφωνα με τα σημερινά (2000) δεδομένα ο αριθμός των Οδοντιάτρων του Ο.Σ. Μαγνησίας πρέπει να θεωρηθεί ότι έφτασε σε οριακό σημείο κορεσμού.

ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΤΑ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΑ ΣΥΜΒΟΥΛΙΑ

Τα Δ. Συμβούλια τα οποία διοίκησαν και οργάνωσαν τον Ο.Σ. Μαγνησίας αξέζουν ιδιαίτερης μνείας και τιμής. Αφιέρωσαν πολύτιμο χρόνο και πολύ προσπάθεια στον προγραμματισμό λειτουργίας του Συλλόγου, ιδίως τα πρώτα δύσκολα χρόνια, στην κατάθεση και συζήτηση προτάσεων, στην υλοποίηση των αποφάσεων, σε αγώνες προστασίας και αναβάθμισης του Οδοντιατρικού Επαγγέλματος.

Δεν θεωρώ σκόπιμο να τονίσω τη συμβολή μόνο των διατελεσάντων προέδρων σε μια συλλογική προσπάθεια στην οποία και τα μέλη των Δ.Σ., από το δικό του μετερέζι το καθένα, πρόσφεραν μεγάλες υπηρεσίες για μακρύ χρονικό διάστημα.

Θα ήταν όμως παράλειψη να μην αναφέρω τη μεγάλη συμβολή του πρώτου προέδρου μας και λογίου του Γεωργίου Ποιμενίδη, ο οποίος με την ιδιαίτερη πνευματικότητα που τον διέκρινε και την αγωνιστικότητά του συγχρότησε το Σύλλογο κάτω από φοβερά αρνητικές συνθήκες «διατελέσας επί σειράν ετών πρόεδρος του Οδοντιατρικού Συλλόγου Βόλου, ον προήγαγε κατά πολύ δια της σώφρονος και καλής διοικήσεώς του» («Θεσσαλικά Χρονικά». Έκτακτος Έκδοση. 1935, Αθήναι, σελ. 435).

Τον νεώτερο των προέδρων Βασίλειο Καλορίζο, εκλεγμόμενο συνεχώς από το 1984 μέχρι το 1999, ο οποίος έκανε πραγματικότητα το όνειρο δεκαετιών, της απόκτησης

ιδιόκτητης στέγης από τον Ο.Σ. Μαγνησίας.

Το σημερινό Δ.Σ. (1999-2002) το απαρτίζουν νέοι άνθρωποι με ιδιαίτερα οργανωτικά προσόντα, σύγχρονες προοπτικές και προσαρμογές στις απαιτήσεις της νέας χλιετίας.

Παπαγεωργίου Δημ. Πρόεδρος
Δασκαλόπουλος Ζαφ. Αντιπρόεδρος
Τσιλιβίδου Ήλια Γεν. Γραμματέας
Κλάρα Αίκ. Ταμίας
Μέλη
Δεπούντη Αίκ.
Γαϊτανίδου Έλισ.
Φκιαράς Αριστ.

ΠΗΓΕΣ

Πρακτικά Ο.Σ. Μαγνησίας

Βιβλίο Μητρώου Ο.Σ.Μ.

Αρχείο Ο.Σ. Μαγνησίας

Οδηγός Αρχαιολογικός και Τουριστικός Θεσαλίας. Β. Σκουφαρά - Κ. Μακρή.

Οδηγός Βόλου - Νομού Μαγνησίας. Στατιστικόν τμήμα Εμπορικού Συλλόγου Βόλου 1901 (Εκ του καλλιτεχνικού λιθογραφείου Μπέμπου - Στριμμένου Βόλο).

Εμπορικός οδηγός ΒΟΛΟΥ - ΠΗΛΙΟΥ - ΑΛΜΥΡΟΥ υπό Κωνστ. Χ. Χρηστοπούλου.

Εν Βόλω 1911 (εκ του τυπογραφείου της εφημερίδος «ΘΕΣΣΑΛΙΑ»)

Μέγας οδηγός Βόλου και περιχώρων, 1933 Γ. Χ. Γαβριηλίδου, Θεσσαλονίκη.

Οδηγός της πόλεως Βόλου 1898 (Εφημερίς Βόλου «Φωνή του Λαού»).

Οδηγός της Ελλάδος 1905-1906. Ν. Ιγγλέσης, Έτος Α' Ν. Μαγνησίας, σελ.844.

Οδηγός της Ελλάδος 1899, Χ. Μακρίδου.

Οδηγός Θεσσαλίας 1951-52 Κ. Π. Παρασκευοπούλου, Υιοί, Βόλος.

Οδηγός Ταξιδιώτου, Ελλάς, Ελευθερουδάκη, Αθήναι 1930.

Οδηγός Οδοντιάτρων Ελλάδος 1990, Αθήναι.

«Θεσσαλικά Χρονικά» Έκτακτος Έκδοσις 1936 Ιστορικής λαογραφικής εταιρείας Θεσσαλών.

Μαγνησία το χρονικό ενός πολιτισμού, Χουρμουζιάδης - Ατζακά - Μακρής.

Θρησκευτική και Χριστιανική Εγκυρόπαιδεια, Αθήναι 1939, τόμοι 2.

Ιπποκράτης, περί αρχαίης ιατρικής, περί φύσιος ανθρώπου. Μετάφραση - σχόλια Δημ. Τσεκουράκης. Έκδοσης Ζαχαρόπουλος και Θεοσαλονίκη 1994

Ηρόδοτος, Βιβλ. Β', κεφ. 84 «Οι ιατροί», Έκδ. I. Ζαχαρόπουλος, Αθήνα.

Ευτυχάδου Αριστ., Εισαγωγή εις την Βυζαντινή Θεραπευτικήν, Αθήναι 1983.

Arturo, Castiglioni, Ιστορία της Ιατρικής, Αθήναι 1961.
Μήτση, Φώτη, Αναδρομές και μνήμες, Αθήνα 1993.

ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

«Φωνή του λαού»	Εφημερ. Βόλου	1899
«Θεσσαλία»	Εφημερ. Βόλου	1901
«Σημαία»	Εφημερ. Βόλου	1925
«Ταχυδρόμος»	Εφημερ. Βόλου	1916
«Νέα Ελλάς»	Εφημερ. Βόλου	1936

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΑΓΙΟΣ ΑΝΤΙΠΑΣ ΠΡΟΣΤΑΤΗΣ ΤΩΝ ΟΔΟΝΤΙΑΤΡΩΝ

Ο Άγιος Αντίπας διακόνησε την χριστιανική Εκκλησία της Περγάμου της Μ. Ασίας τον πρώτο αιώνα, στα χρόνια του Ρωμαίου Αυτοκράτορα Δομιτιανού, ως Επίσκοπος.

Ο σκληρός αυτός αυτοκράτορας διοίκησε από το 81 μ.χ. μέχρι το 96 μ.χ. που δολοφονήθηκε. Κατεδίωξε αμειλικτα Εβραιίους και Χριστιανούς καθώς και συμπαθούντες το χριστιανικό χώρο στενούς συγγενείς του, όπως ο πρωτοξάδελφος του Φλάβιος Κλήμης.

Ο Ρωμαίος διοικητής της Περγάμου συνέλαβε τότε τον επίσκοπο Αντίπα, ο οποίος παρά τη μεγάλη του ηλικία, εξακολούθουσε να ποιμαίνει με ιδιαίτερη ευσέβεια το ποίμνιο του Χριστού.

Στη φυλακή ο Επίσκοπος βασανίστηκε αρνούμενος να προσκυνήσει τους ειδωλολατρικούς θεούς των αρχαίων Ελλήνων τη θρησκεία των οποίων οι βασανιστές του παρουσίαζαν ως παλαιότερη και συνεπώς εγκυρότερη και τιμιότερη της νεοφανούς Χριστιανικής.

Ο γέροντας επίσκοπος ατάραχος απάντησε ότι και ο αδελφοκτόνος Καΐν είναι πάρα πολύ παλιός, αλλά κανείς δεν τον επαινεί για την πράξη του, το ίδιο ισχύει, είπε, και για το παλαιό μεν δωδεκάθεο, πλην όμως αναξιόπιστο.

Η αμετακίνητη στάση του τον οδήγησε στο μαρτύριο. Τον έριξαν ζωντανό μέσα σε ένα πυρακτωμένο χάλκινο ομοίωμα βιωδιού και τον έκαψαν.

Ο επίσκοπος Περγάμου Αντίπας υπήρξε ο πρώτος χριστιανός μάρτυρας της Ασίας. Ο Ευαγγελιστής Ιωάννης τον αναφέρει στην Αποκάλυψη (κεφ. 2,12). «Αντίπας ο μάρτυς μου ο πιστός ος απε-

κτάνθη παρ' ημών όπου ο Σατανάς κατοικεί». (Ο πιστός μου Αντίπας τον οποίο σκοτώσατε σεις που στον τόπο σας κατοικεί ο διάβολος).

Στην Κωνσταντινούπολη ανεγέρθηκε στο όνομά του ο πρώτος ναός που υπήρχε μέχρι τον 9ο αιώνα. Στο ναό αυτό διέμενε ο υμνογράφος και ποιητής Ιωσήφ, ο οποίος έγραψε την Ακολουθία του Αγίου Αντίπα, που συμπληρώθηκε αργότερα από τον Άγιο Νικόδημο τον Αγιορείτη ο οποίος πρόσθεσε στο τέλος του Συναξαρίου (=βιογραφικού) του Αγίου Αντίπα τα παρακάτω που μας ενδιαφέρουν:

«Δια τους βουλομένους εορτάζειν τον Άγιον δια την αφόρητον οδύνην των οδόντων» καθιερώσας έτσι τον Άγιο Αντίπα προστάτη άγιο των θεραπόντων της Οδοντιατρικής Επιστήμης ως και των θεραπευομένων από αυτήν.

Ο μεγάλος των Ελλήνων Σκιαθίτης συγγραφέας Αλεξ. Παπαδιαμάντης (1851-1911), ο οποίος γνώριζε προφανώς ότι ο Άγιος Αντίπας ήταν προστάτης των Οδονταλγούντων, ένα βράδυ στη Σκιάθο βασανίστηκε από ενα φοβερό πονόδοντο, και πάνω στην απελπισία του προσεύχεται στον Άγιο Αντίπα παρακαλώντας τον να του σταματήσει τον πονόδοντο και τάζοντάς του ότι θα του γράψει ολόκληρη ακολουθία. Ο πονόδοντος θαυματουργικά (ή συμπτωματικά) σταμάτησε και ο Παπαδιαμάντης μέσα σε μια νύχτα έγραψε την ακολουθία του Αγίου, ένα τροπάριο της οποίας λέει «Σπεύσον ευχήν πουήσασθαι υπέρ του ικέτου σου, ίνα του άλγους ρυσθώ των οδόντων, ο δεῖλαιος· προς σε γαρ προστρέχω, σύ γάρ μόνος, άγιε ως παρηστίαν πολλήν προς τον Ιησούν κτεκτημένος, δύνασαι καμέ απαλλάξαι του οδυνηρού τούτου νοσήματος».

Η Εκκλησία γιορτάζει τη μνήμη του στις 11 Απριλίου».

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ο Σεβ/τος Δημητριάδος κ. Ιγνάτιος κατά το μνημόσυνο των αποβιώσαν των Οδοντιάτρων Μαγνησίας. Κυριακή 16 Απριλίου 2000. Ι. Ν. Μεταμορφώσεως Βόλου.

Αγιασμός των νέων γραφείων του Ο. Σ. Μαγνησίας από τον Μητροπολίτη κ. Ιγνάτιο. 16/4/2000

*Μέλη του Δ. Σ. του Ο. Σ. Μ. κατά την αγιασμό. Από αριστερά
Ήλια Τσιλιβίδου, Αικ. Κλάρα και Αικ. Δεπούντη.*

Δεξιά ο Αντ/δρος του Ο. Σ. Μ. Ζαφείριος Δασκαλόπουλος.

ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΟ
ΜΕ ΤΟ ΦΑΚΟ ΤΟΥ ΟΔΟΝΤΙΑΤΡΟΥ

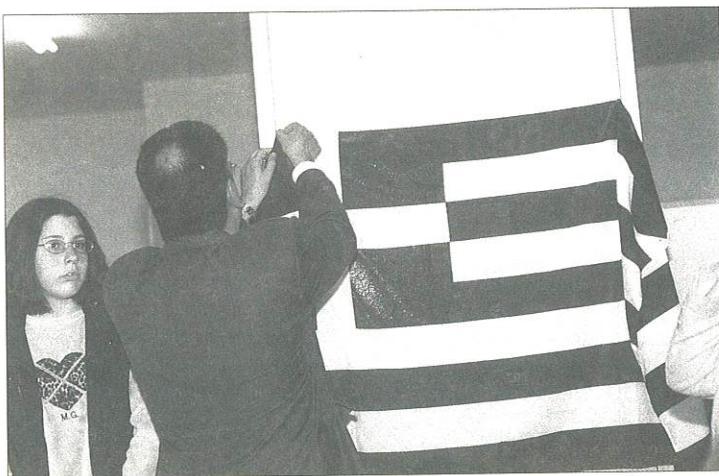
Η βουλευτής Ζέτα Μακρή (αριστερά) μαζί με τους Οδοντιάτρους στα εγκαίνια των ιδιόκτητων γραφείων του Ο. Σ.

Ο πρ. πρόεδρος του Ο. Σ. Μ. Βασίλειος Καλογίζος στα εγκαίνια των νέων γραφείων.

Ο Συντ/χος Οδοντίατρος Δημ. Τσιλιβίδης ομιλεί για τον φονευθέντα από τους γερμανούς Μήλιώτη Οδοντίατρο Γεωργ. Φαρδέλλο.

Ο Πρόεδρος των Ο. Σ. Μ. Δημ. Παπαγεωργίου αποκαλύπτει τιμητική πλάκα στη μνήμη Γεωργίου Φαρδέλλου.

ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΟ
ΜΕ ΤΟ ΦΑΚΟ ΤΟΥ ΟΔΟΝΤΙΑΤΡΟΥ

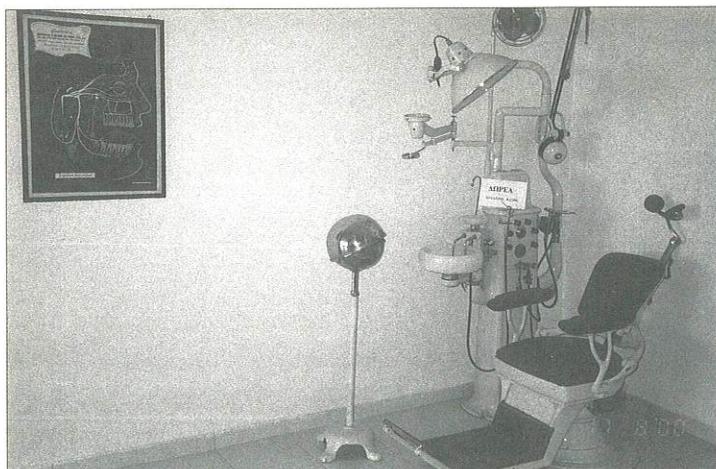
Στο Γεώργιο Φαρδέλλο.

Από τα εγκαίνια των γραφείων του Συλλόγου. Στο μέσον οι συνταξιούχοι Οδοντίατροι Δημήτριος Μαρκάς και Σταύρος Μπορλότος.

Τμήμα των εγκαταστάσεων των νέων γραφείων του Ο. Σ. Μ.

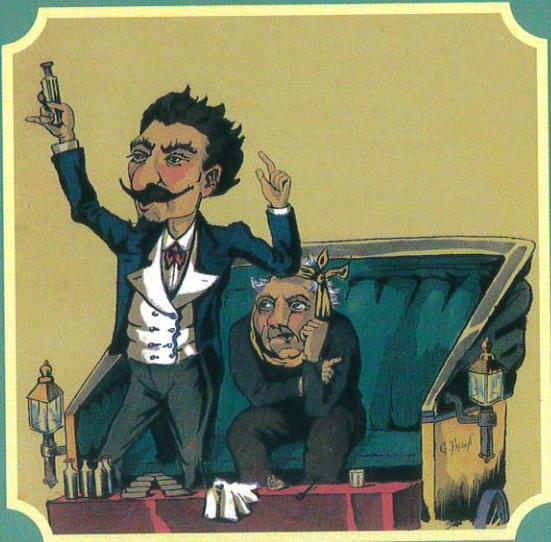

Γραφεία Ο. Σ. Μαγνησίας . Συγκρότημα Οδοντιατρείου των μέσων των 20ου αι. Δωρεά προς τον Ο. Σ. Μαγνησίας της Οδοντιάτρου Φανής Σολδάτου.

ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΟ
ΜΕ ΤΟ ΦΑΚΟ ΤΟΥ ΟΔΟΝΤΙΑΤΡΟΥ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΝΤΙ ΠΡΟΛΟΓΟΥ	ΣΕΛ. 7
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ	
Μαγνήτων έρκος οδόντων	ΣΕΛ. 11
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ	
ΒΟΛΟΣ: Η πόλις των μυρμήγκων και των καστόρων	ΣΕΛ. 25
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ	
Οι πρώτοι οδοντογιατροί	ΣΕΛ. 37
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ	
Από τους αδειούχους στους Π.Ε.Π.	ΣΕΛ. 47
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ	
Η Μαγνησία στις αρχές του 20ου αιώνα	ΣΕΛ. 55
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ	
«Belle Epoque»	ΣΕΛ.63
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΒΔΟΜΟ	
Μεσοπολέμου τέλος Εποχή	ΣΕΛ. 77
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΟΓΔΟΟ	
1940-1941 «Alors, c'est la guerre»	ΣΕΛ.101
1941-1944 Κατοχή	ΣΕΛ.103
1945-1950 Η Χαρμολύπη της Μετακατοχής	ΣΕΛ.110
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΝΑΤΟ	
Από την Ακινησία στην Κινητικότητα	ΣΕΛ.119
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΚΑΤΟ	
«Ουδέν κακόν αμιγές καλού»	ΣΕΛ.141
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΝΔΕΚΑΤΟ	
Η πορεία προς το 2000	ΣΕΛ.151
ΠΗΓΕΣ	ΣΕΛ.171
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	ΣΕΛ.173
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	ΣΕΛ.175
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	ΣΕΛ.181

ISBN 960-86739-0-9